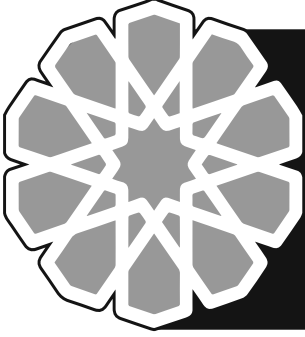

ISSN: 1302-5759

TOURAJ

www.turizmakademik.com

**TURİZM
AKADEMİK
DERGİSİ**

TOURISM ACADEMIC JOURNAL

**CİLT 2, SAYI 2, GÜZ 2015
VOLUME 2, ISSUE 2, FALL 2015**

Dergi Hakkında

Turizm Akademik Dergisi 2000-2006 yılları arasında yayınlanmış, sonrasında akademik faaliyetlerine ara vermiş bilimsel hakemli bir dergidir. Derginin uluslararası düzeyde yeniden yayınlanmasına karar verilmiş ve akademik çalışma kabul edilmeye başlanmıştır. Dergi, turizm alanı odaklı disiplinlerarası bir dergi niteliğindedir. Turizm Akademik Dergisi'nin temel amacı; turizm disiplinine teorik ve pratik açılardan katkı sağlayacak, tarafsızlık ilkesi çerçevesinde hazırlanmış, bilim etiği ilkelerine bağlı ve çözüm odaklı çalışmaların yayınlanmasıdır. Turizm Akademik Dergisi yılda iki kez yayınlanan, uluslararası ve hakem denetimli bir dergidir. Dergi, turizm temel alanıyla ilgili hazırlanmış olan yazıların paylaşılabilceği geniş kapsamlı bir platform niteliğindedir.

İmtiyaz Sahibi:

Dr. Muharrem TUNA
Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

Editör ve Yazı İşleri Müdürü:

Dr. Muharrem TUNA
Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

Eş-Editör:

Dr. Mithat ÜNER
Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

Editör Yardımcıları:

Dr. Murat YEŞİLTAŞ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, TÜRKİYE

Dr. Pelin KANTEN
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, TÜRKİYE

Dr. Mustafa COŞAR
Hitit Üniversitesi, Çorum, TÜRKİYE

Arş. Gör. Mert GÜRLEK
Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

Bilişim Sorumlusu:

Murat Doğan,
Hitit Üniversitesi, Çorum, TÜRKİYE

Yayın Kurulu

- Dr. Akın AKSU, Akdeniz Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Zeynep ASLAN, Nevşehir Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Cevdet AVCIKURT, Balıkesir Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Doğan Yaşar AYHAN, Başkent Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Cemalettin AKTEPE, Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Şeymus BALOĞLU, University of Nevada, USA
Dr. Orhan BATMAN, Sakarya Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. İbrahim BİRKAN, Atılım Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Celil ÇAKICI, Mersin Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Cihan ÇOBANOĞLU, University of South Florida, USA
Dr. Christina G. CHI, Washington State University, USA
Dr. Tefik DALGIÇ, University of Texas, USA
Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER, İstanbul Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Mithat Zeki DİNÇER, İstanbul Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Erdogan EKİZ, Al-Faisal University, SAUDI ARABIA
Dr. Issam GHAZZAWI, University of La Verne, USA
Dr. Basak Denizci GUILLET, Hong Kong Polytechnic University, HONG KONG
Dr. Ahmet GÜRBÜZ, Karabük Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Doğan GÜRSOY, Washington State University, USA
Dr. Azize HASSAN, Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Murat HANÇER, Oklahoma State University, USA
Dr. Selahattin KANTEN, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Nüzhet KAHRAMAN, İstanbul Ticaret Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA, Erciyes Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. İsmail KIZILIRMAK, İstanbul Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Nazmi KOZAK, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Meryem Akoğlan KOZAK, Anadolu Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Derman KÜÇÜKALTAN, Trakya Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Melih MADANOĞLU, Florida Atlantic University, USA
Dr. Serdar ONGAN, University of South Florida, USA
Dr. Fevzi OKUMUŞ, University of Central Florida, USA
Dr. Marie PALLADINI, California State University, USA
Dr. Oya Aytemiz SEYMEN, Balıkesir Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Özkan TÜTÜNCÜ, Dokuz Eylül Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Muzaffer UYSAL, Virginia Tech University, USA
Dr. Atilla YÜKSEL, Adnan Menderes Üniversitesi, TÜRKİYE

Abone Bilgileri

Turizm Akademik Dergisi yılda iki kez yayınlanmaktadır. Abone bedelleri aşağıda sunulmuştur.

Kurum: 80 TL., Akademisyen: 60 TL., Öğrenci: 40 TL.

Sunum Kuralları

Turizm Akademik Dergisi'ne gönderilecek çalışmaların, "yayın ilkeleri"nin incelenmesinin ardından gönderilmeleri gerekmektedir. Dergiye ait "yayın ilkeleri", basılı derginin son bölümünde ve derginin internet sitesinde yer almaktadır.

Yayın Türü

Sürelî Yayın

İletişim

Prof. Dr. Muharrem TUNA

Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi 06830 Gölbaşı ANKARA

Tel: 0312 485 14 60 / 107

E-Posta: info@turizmakademik.com, Web: turizmakademik.com

Baskı Hazırlık ve Dergi Tasarım

DETAY YAYINCILIK

Adakale Sokak No: 14/1-5, Kızılay - Ankara

Tel: 0312 434 09 49

E-Posta: detayyay@gmail.com - Web: detayyayin.com.tr

Baskı

Bizim Büro Matbaacılık ve Basımevi (Sertifika, 26649), 1. Sanayi Caddesi Sedef Sokak No: 6/1 İskitler-Ankara

İÇİNDEKİLER

Turizm Bakanları Üzerine Bir İnceleme

Yusuf ORMANKIRAN - Ali Turan BAYRAM - Ercan KARAÇAR

1 - 14

Turistlerin Satın Alma Kararında Peyzaj Düzenlemelerinin Rolü: Belek Örneği

Yasin DÖNMEZ - Fatih TÜRKMEN

15 - 27

Turizm Sektöründe Kültürel Zekânın Önemi: Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma

Gülaf ÖZDEMİR YILMAZ - Gülsüm DEMİR KAYA

29 - 44

Milli Eğitim Şurası Kararlarında Mesleki Eğitimin Düşünsel Yapısı ve Turizm Eğitimi

Nurettin AYAZ

45 - 57

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Turizm Bakanları Üzerine Bir İnceleme

Yusuf ORMANKIRAN^a, Ali Turan BAYRAM^b, Ercan KARAÇAR^c

^a Hitit Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, ÇORUM

^b Ankara Üniversitesi, Beypazarı Meslek Yüksekokulu, ANKARA

^c Çankırı Karatekin Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, ÇANKIRI

Özet

Turizm Teşvik Kanunu'ndan sonra Türkiye turizmde bir gelişme gözlenmektedir. Bu gelişmenin uluslararası pazardaki eğilimlere ek olarak Türkiye turizmde uygulanan politikalarından da etkilendiği söylenebilir. Türkiye'de turizm politikaları yapıcılarının en üst kurumu olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı gelmektedir. Bu bağlamda çalışma Turizm Teşvik Kanunu'ndan 2014 Temmuz ayına kadar bu kurumun başında bulunan turizm bakanlarının eğitimleri, yabancı dil bilgileri, çalışma alanları ve dönemlerinde turizm alanındaki gelişmeleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Amaca ulaşabilmek için 32 yıllık süre içerisinde görev alan 21 farklı bakanın özgeçmişleri ve dönemlerine ait turist sayısı ve turizm gelirleri ile dönemlerinde çıkartılan yasa ve yönetmelikler incelenmiştir. Çalışma sonucunda, turizm bakanlarının eğitim ve çalışma alanlarının turizm alanından çok farklı alanlardan oluştuğu ve bakanlık süresinin uzamasının turizm alanındaki çalışmalarını olumlu etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizm Bakanları.

Abstract

After the Law for Tourism Encouragement it is observed development in tourism of Turkey. In addition to tendency the international markets, - can be said that this development is also affected by the policies on Turkey's tourism. The Ministry of Culture and Tourism is authorized as the supreme policy-makers institution of Turkey's tourism. In this context, this study, aims to reveal the tourism ministers' education, foreign language skills, work areas and developments on tourism field during periods who is the authorized of this institution, from the Law on Encouragement of Tourism until July 2014, In this study were examined, 21 different ministers's CVs, the number of tourists in their terms, tourism revenues and the laws and regulations adopted in their terms within a period of 32 year. As a result, tourism ministers have received training and have worked in different from tourism areas and if ministers to remain in office for a long time, it affects positively to work in the tourism area.

Key Words: Tourism.

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Türkiye’de turizm tarihi incelendiğinde Türkiye turizminin Planlı *Dönem Öncesi*(1923-1960) ve Planlı Dönem (1960 sonrası) şeklinde iki ana döneme ayrıldığı görülmektedir. Soyak (2009) ise bu dönemleri farklı bir biçimde ele alarak, Planlı Dönem olarak 1960-1980 arasını kabul etmiş, 1980 sonrası süreçte ise kalkınma planlamasının kurumsal olarak önemini yitirdiğini savunarak bu dönemi Dışa Açık Dönem olarak isimlendirmiştir (Soyak, 2013). Türkiye’de planlı dönem öncesi olarak anılan dönemde, turizm alanında faaliyet gösteren ilk organizasyon olarak “Seyyahin Cemiyeti” kurulmuştur. Türkiye’nin turizm sektörü ile ilgili ilk yasal çalışması ise, 1934 yılında “İktisat Vekâleti Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında 2450 Sayılı Kanun” u dur. 1957’de Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı kurulmuştur. Turizmi teşvik hususunda 1950 yılında Turizm müesseselerini teşvik kanunu ve 1953 yılında turizm endüstrisini teşvik kanunu yürürlüğe girmiştir. 1955 yılında Turizm Bankası kurulmuş, 1960 yılında ise turizm alanındaki faaliyet ve tasarrufları üzerine yoğun bir soruşturma hareketi başlatılmıştır. Bu çerçevede turizm sektörüne yönelik yatırımların büyük çoğunluğu durdurulmuş, yapımına başlanan projeler iptal edilmiş ve krediler kesilmiştir. Planlı dönem olarak adlandırılan 1960-1980 yılları kalkınma planlarının yapıldığı ve turizmde gelişmelerin ortaya çıktığı bir dönemdir. Bu dönem içerisinde Turizm ve Tanıtma Bakanlığı (1963) ve Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (1972) kurulmuştur. Planlı dönemde 1. 2. 3. ve 4. Beş yıllık Kalınma Planları içerisinde turizmde izlenecek politikalara yer verilmiştir. Dışa açık dönemde (1980 sonrası) 1980’li yılların hemen başında gerçekleşen en önemli olay, 24 Ocak 1980 Kararları ile devalüasyon yapılması, yabancı sermayenin teşviki, döviz alış ve satışının serbestleşmesi, yurt dışına çıkışların serbest bırakılması, yolcuların beraberinde götürebilecekleri döviz miktarının artması ve Turizmi Teşvik Kanunu’nun (1982) çıkarılması gibi kararlardır. Çıkarılması gereken birçok yönetmelik sayesinde, sektörün yönlendirilmesini sağlaması imkânını veren kanun, bugünkü turizm sektörünün oluşmasında büyük rol oynamıştır (Ünlüönen & Kılıçlar, 2004; Toker, 2007; Gülbahar, 2009; Andaç, 2009; Yıldız, 2011). Bu kanun kapsamında turizm ile ilgili olarak bazı yönetmelik ve diğer yönetsel düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır (Kozak, 2002):

- *“Turizm Yatırım ve İşletmelerinin Niteliklerine İlişkin Yönetmelik,*
- *Belgeli Turizm İşletmelerinde Yabancı Personel ve Sanatkarların Çalıştırılması Hakkında Yönetmelik,*
- *Yat Turizmi Yönetmeliği,*

- *Kamu Arazisinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik,*
- *Turizm Yatırım, İşletme ve Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Yönetmelik,*
- *Av Turizmi Yönetmeliği,*
- *Talih Oyunları Yönetmeliği,*
- *Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla, Birbirleriyle ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelik,*
- *Turizm Alanlarında ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik,*
- *355 Sayılı Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,*
- *Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği,*
- *Konaklama ve Yeme İçme İşletmeleri Personeli Yetiştirme Temel Eğitim Kursları Yönetmeliği,*
- *Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM) Kuruluştur Yönetmeliği”*

Dışa açık dönem olarak adlandırılan 1980 yılı sonrasında turizm tüm beş yıllık kalkınma planları içerisinde ele alınmıştır. 2007 yılında ise turizm sektöründe, kamu ve özel sektörün yönetim ilkesi çerçevesinde işbirliğini gündeme taşıyan ve stratejik planlama çalışmalarının yönetim ve uygulamasına yönelik açılımlar sağlamasını hedefleyen bir çalışma olarak Türkiye turizm stratejisi 2023 yürürlüğe girmiştir. Bu strateji kapsamında 2007-2013 turizm eylem planı hazırlanarak uygulamaya konulacak olan hedeflerin ölçülebilir ve izlenebilir olması amaçlanmıştır (www.ktbayirimisletmeler.gov.tr).

Türkiye’de turizm özellikle dışa açık dönemde yürürlüğe giren kanunlarla geliştirilmeye ve teşvik edilmeye çalışılmıştır. Bu nokta da ise sürdürülebilir büyüme, para değeri ve rekabete odaklanmayla beraber hükümetin turizm politikasında rolü gelişmektedir. Turizm politikalarının karmaşık bir yapıya sahip olması ülkelerin rekabetçi yapılarını korumak ve turizm büyümesinin ekonomik ve diğer faydalarını azami seviyeye çıkartmak için bir takım yollar araştırmasına neden olmaktadır. Örneğin hükümetler seyahati mümkün olduğunca kolaylaştırmaya ve verimli kılmaya çalışmakta, turizm vergilendirmesi hükümetlere finansman olarak kamusal yatırım desteği sağlamakta; aynı zamanda, vergi kesintileri turizmin gelişmesini teşvik etmeye yardımcı olmaktadır (OECD Turizm Eğilimleri ve Politikaları, 2014). Hükümetin turizmle ilgili politika ve stratejilerini önermek, uygulamak ve tanıtımı organize etmekle görevli en üst birimi (TÜRSAB, 2004)

Turizm Bakanlığı ve bu birimin en üst düzey yetkilisi de turizm bakanıdır. Turizm politikalarının geliştirilmesi ve uygulamaya koyulması, turizmin geliştirilmesi ve turistik faaliyetlerinin iyileştirilmesi aşamasında bakanlara büyük görev düşmektedir.

Turizm Bakanlığının görevi “*millî, manevî, tarihî, kültürel ve turistik değerleri araştırmak, geliştirmek, korumak, yaşatmak, değerlendirmek, yaymak, tanıtmak, benimsetmek ve bu suretle millî bütünlüğün güçlenmesine ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak; kültür ve turizm konuları ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek, bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmak; yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından kurulan veya kamu personelini desteklemek için kurulan dernekler ve aynı amaçlarla Türk Medeni Kanununa göre kurulan vakıflar dışındaki asıl amacı kültür, sanat, turizm ve tanıtım faaliyeti olan dernek ve vakıflar ile özel tiyatrolar tarafından gerçekleştirilecek projelere nakdi yardımda bulunmak; tarihî ve kültürel varlıkları korumak; turizmi, millî ekonominin verimli bir sektörü haline getirmek için yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını değerlendirmek, geliştirmek ve pazarlamak; kültür ve turizm alanlarında her türlü yatırım, iletişim ve gelişim potansiyelini yönlendirmek; kültür ve turizm yatırımları ile ilgili taşınmazları temin etmek, gerektiğinde kamulaştırmak, bunların etüt, proje ve inşaatını yapmak, yaptırmak; Türkiye'nin turistik varlıklarını her alanda tanıtıcı faaliyetler ile her türlü imkân ve araçlardan faydalanarak kültür ve turizmle ilgili tanıtma hizmetlerini yürütmek ve Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak” (Sayıştay Başkanlığı, 2012) olarak açıklanmıştır. Bu bağlamda turizm bakanlarının bu görevleri yerine getirecek nitelikte olan, turizm alanında eğitim almış ya da sektörel tecrübeye sahip kişilerden seçilmesi turizmde sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasına katkıda bulunabilecektir. Bu çalışma kapsamında turizm teşvik kanundan günümüze turizm bakanlığı görevinde bulunan bakanların eğitimleri, çalışma alanları ve dönemlerindeki turizme yönelik gelişmelerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 23 dönemde görev yapan 21 farklı turizm bakanının özgeçmişleri, dönemlerinde çıkan kanunlar ve dönemlerine ait turist sayıları ile turizm gelirleri çalışmanın verilerini oluşturmaktadır.*

YÖNTEM

Turizm bakanlarına yönelik olarak yapılan çalışma kapsamında Turizm Teşvik Kanunu'ndan 2014 Temmuz ayına kadar geçen 32 yıllık süre içerisinde görev alan 21 farklı bakanın özgeçmişleri ve dönemlerine ait turist sayısı ve turizm gelirleri ile dönemlerinde ç-

kartılan yasa ve yönetmelikler mevcut durumu ortaya koymak için incelenmiştir. Çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılarak Kültür ve Turizm Bakanlığı sitesinde yer alan kanun ve yönetmelikler 6 anahtar kelime yardımıyla gruplandırılmıştır. Ayrıca bakanlarının özgeçmişleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi sitesinde eğitim durumu, çalışma alanı ve yabancı dil bilgisi anahtar kelimeleri ile incelenerek veriler elde edilmiştir. Aşağıda bakanlar döneminde çıkartılan kanun ve yönetmelikler ilgili gruplar dahilinde verilmiştir.

A. Meslek kuruluşları hakkında;

- Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, **Ömer Çelik**
- Turist Rehberliği Meslek Kanunu, **Ertuğrul Günay**
- Seyahat Acenteleri Yönetmeliği, **Ertuğrul Günay**
- Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği, **Atilla Koç**
- Paket Tur Sözleşmeler Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, **Erkan Mumcu**
- Yüzdelere Toplanan Paraların İşçilere Dağıtılması Hakkında Yönetmelik, **Erkan Mumcu**
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, **Güldal Akşit**
- Turizm İşletmelerine Personel Yetiştirme Temel Eğitim Kursları Yönetmeliği, **Halil Çulhaoğlu**
- Turizm Uygulama Kurulunun Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik, **Bülent Akarcalı**
- Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla, Birbirleriyle ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**

B. Destinasyon pazarlaması hakkında;

- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun **Ertuğrul Günay**
- Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planı, **Atilla Koç**
- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesine ve İlanına İlişkin Yönetmelik, **Erkan Mumcu**
- Turizm Bakanlığınca Mahali, Millî ve Milletlerarası Turizm Faaliyetlerini Düzenleyen İl Özel İdarelerine Yapılacak Yardım Yönetmeliği, **Bülent Akarcalı**
- Tanıtma Fonu Teşkili Hakkında Kanun, **Mükerrem Taşcıoğlu**

C. Turizm çeşitleri hakkında;

- Deniz Turizmi Yönetmeliği, **Ertuğrul Günay**
- Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği, **Ertuğrul Günay**
- Yerli ve Yabancı Avcıların Av Turizmi Kapsamında Avlanmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, **Erkan Mumcu**
- Devre Tatil Sözleşmeleri Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, **Erkan Mumcu**
- Seyahat Acentalarının Hac Seferi Düzenlemelerine Dair Esasları Belirleyen Yönetmelik,

Erkan Mumcu

- Kaplıcalar Yönetmeliği, **Erkan Mumcu**
- Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, **Abdülkadir Ateş**
- Kıyı Kanunu, **İlhan Aküzüm**
- Kıyı Kanununun Uygulamasına Dair Yönetmelik, **İlhan Aküzüm**
- Türk Karasularında Sportif Amaçlarla Yapılacak Aletli Dalışlara İlişkin Yönetmelik, **İlhan Aküzüm**
- Çevre Kanunu, **İlhan Evliyaoğlu**
- Boğaziçi Kanunu, **İlhan Evliyaoğlu**
- Milli Parklar Kanunu, **İlhan Evliyaoğlu**
- Yat Turizminin Geliştirilmesi Hakkında Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**

D. Kültürel ve tabiat varlıklarını koruma hakkında;

- Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik, **Ertuğrul Günay**
- Korunması Gerekli Taşınır Kültür Ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik, **Ertuğrul Günay**
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik, **Ertuğrul Günay**
- Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği, **Ertuğrul Günay**
- Kültür Yatırımlarının ve Girişimlerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik, **Ertuğrul Günay**

- Sit Alanlarında Kalan Taşınmazların Hazine Taşınmazları İle Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik, **Ertuğrul Günay**
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Resim ve Heykel Müzeleri Yönetmeliği, **Ertuğrul Günay** Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik, **Atilla Koç**
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği, **Atilla Koç**
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik, **Ahmet Mesut Yılmaz**
- Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yurt Dışına Çıkarılması ve Yurda Sokulması Hakkında Yönetmelik, **Mükerrem Taşçıoğlu**
- Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Olarak Yapılacak Araştırma, Sondaj ve Kazılar Hakkında Yönetmelik, **Mükerrem Taşçıoğlu**
- Müzelerle Müzelere Bağlı Birimlerde ve Ören yerlerindeki Kültür Varlıklarının Film ve Fotoğraflarının Çekilmesi Mülaj ve Kopyalarının Çıkarılması Hakkında Yönetmelik, **Mükerrem Taşçıoğlu**
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, **İlhan Evliyaoğlu**
- Askeri Müzeler Yönetmeliği, **Mükerrem Taşçıoğlu**

E. Sektör ve girişimci desteği hakkında;

- Turizmi Teşvik Kanununun Cezai Hükümlerinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik, **Ertuğrul Günay**
- Kamu Taşınmazlarının Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik, **Atilla Koç**
- Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik, **Atilla Koç**
- Kültür Yatırım ve Girişimlerine Taşınmaz Kullanılması Hakkında Yönetmelik,
- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması Ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik, **Erkan Mumcu**
- Açılması İzne Bağlı Yerlere Uygulanacak İşlemler Hakkında Yönetmelik, **Erkan Mumcu**
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Ödüller Yönetmeliği, **Şahin Ulusoy**

- Turizm Bakanlığı Ödüller Yönetmeliği, **Abdülkadir Ateş**
- Turizm Teşvik Kanunu, **İlhan Evliyaoğlu**
- Turizmi Geliştirme Fonu'nun Denetlemesine Ait Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**
- Turizm Alanlarında Ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması Ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**
- Belgeli Turizm İşletmelerinde Yabancı Personel ve Sanatkarların Alıştırılması Hakkında Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**
- Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla Birbirleriyle Ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**
- Turizm Yatırım, İşletme Ve Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**
- Kamu Arazisinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**
- Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği, **İlhan Evliyaoğlu**
- Turizm Bölgeleri, Turizm Alanları Ve Turizm Merkezlerinin Belirlenmesi İçin Çalışma Gruplarının Oluşturulması Görev Ve Yetkileri İle Çalışma Şekline İlişkin Yönetmelik,
- Turistik Yörelere Belediyelerine Vidanjör, Arazöz ve Çöp Kamyonu Sağlanması Konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**

F. Turizmde denetim ve yaptırım hakkında;

- Turizmi Teşvik Kanununun Cezai Hükümlerinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik, **Mükerrem Taşçıoğlu**
- Turizmi Teşvik Kanunu Gereğince Uygulanacak Para Cezalarının Tahsili Ve Turizmi Geliştirme Fonuna Aktarılması Hakkında Yönetmelik, **Mükerrem Taşçıoğlu**
- İçkili Yerlere Verilecek İzinlerde Göz önünde bulundurulacak Esasları Gösterir Yönetmelik, **Mükerrem Taşçıoğlu**
- Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik, **Mükerrem Taşçıoğlu**
- Talih Oyunları Yönetmeliği, **İlhan Evliyaoğlu**
- Turizm Yatırım, İşletme ve Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Yönetmelik, **İlhan Evliyaoğlu**

BULGULAR

Çalışma Kapsamında turizm bakanlarının özgeçmiş bilgilerinden faydalanarak yabancı dil bilgisi, mezuniyet ve çalışma alanları ile görev süreleri incelenerek Tablo 1'de gösterilmiştir. Bakanların özgeçmişlerine Türkiye Büyük Millet Meclisi resmi web adresinden (www.tbmm.gov.tr) ulaşılmıştır.

Tablo 1'de Turizm Teşvik Kanundan 2014 Temmuz ayına kadar görev yapmış turizm bakanları listelenmiştir. Genel olarak bakıldığında aradan geçen 32 senede 23kez turizm bakanları değişmiş ve 21 ayrı turizm bakanı görev almıştır. Turizm bakanları ortalama olarak görevde kalma süreleri 17 ay olarak hesaplanmıştır. Erkan Mumcu ve İrfan Gürpınar ikişer kez farklı dönemlerde turizm bakanlığı görevini üstlenmiştir. Güldal Akşit ve Işıl Saygın dışında turizm bakanlığı görevini erkek bakanlar üstlenmiştir. İki kadın bakanın toplam görevde kalma süresi ise sadece 7 aydır. Tablo incelendiğinde en uzun süre turizm bakanlığı görevini 2007-2013 yılları arasında 65 aylık görev süresiyle Ertuğrul Günay'ın yaptığı görülürken en kısa turizm Bakanlığı görevini yaklaşık 1 aylık süre ile Bilal Güngör yapmıştır. Yabancı dil bilme durumlarına bakıldığında ise 21 farklı Turizm Bakanından 19 tanesi en az bir dil bilmektedir. 2 bakanı ise özgeçmişlerinde yabancı dil bilgisine yer vermemiştir. 19 bakanın içerisinde 18 tanesi İngilizce bilirken sadece 1 tanesi yabancı dil olarak Fransızca bilmektedir. İkinci yabancı dil olarak ise 2 bakan Almanca 2 Bakan ise Fransızca bilmektedir. 21 turizm bakanının mezun olduğu fakülte incelendiğinde ise 5 tanesinin Hukuk Fakültesi, 4 tanesinin Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi ve yine 4 tanesinin İktisadi ve İdari Bilimler fakültesi, 3 tanesinin Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu olduğu görülmektedir. Diğer bakanlar ise Ekonomi, kimya, arkeoloji, eczacılık edebiyat fakültelerinden mezun olmuştur. Bakanlar içerisinde Güldal Akşit'in Hukuk Fakültesi'nin yanı sıra Yabancı Diller Yüksekokulu'nu da bitirdiği belirtilmiştir. 21 bakanın çalışma alanları ise kamu yönetimi, hukuk ve siyaset başta olmak üzere turizmden oldukça uzak alanlardan oluşmaktadır. Turizm bakanlarının çalışma alanları içerisinde, bankacılık, mühendislik, eczacılık, tüccarlık ve çiftçilik gibi faaliyetler bulunmaktadır. Turizm alanında çalışan tek bakan ise 1996-1997 yılları arasında 12 ay görevde kalan Bahattin Yücel'dir.

Tablo 1. Turizm Bakanlarının Yabancı Dil Bilgisi, Mezuniyet ve Çalışma Alanları İle Görev Süreleri

Bakanın Adı	Yabancı Dil	Mezuniyet Alanı	Çalışma Alanı	Görev Süresi
Ömer Çelik	İngilizce	Kamu Yönetimi	Siyaset Bilimi, Strateji ve Dış Politika	18 Ay
Ertuğrul Günay	İngilizce	Hukuk Fakültesi	Hukuk ve Siyaset	65 Ay
Atilla Koç	İngilizce	Siyasal Bilgiler Fakültesi	Kamu Görevlisi	30 Ay
Erkan Mumcu	İngilizce	Hukuk Fakültesi	Siyaset ve Hukuk	22 Ay
Güldal Akşit	İngilizce	Yabancı Diller Yüksek Okulu ve Hukuk Fakültesi'	Hukuk	4 Ay
M. Rüştü Taşar	İngilizce	İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi	Siyaset	16 Ay
Erkan Mumcu	İngilizce	Hukuk Fakültesi	Siyaset ve Hukuk	26 Ay
Ahmet Tan	İngilizce	Siyasal Bilgiler Fakültesi	Gazeteci-Yazar-Siyaset ve Yönetim Bilimi	5 Ay
İbrahim Gürdal	Belirtilmemiş	Mühendislik Mimarlık Akademisi	Bilinmiyor	18 Ay
Bahattin Yücel	İngilizce ve Almanca	Edebiyat Fakültesi	Turizm	12 Ay
İşlay Saygın	İngilizce	Mimarlık Fakültesi	Çevre ve Şehir Planlaması	4 Ay
İrfan Gürpınar	İngilizce	Hukuk Fakültesi	Hukuk	4 Ay
Bilal Güngör	Belirtilmemiş	Kimya Mühendisliği	Tüccar/ Çiftçi	1 Ay
İrfan Gürpınar	İngilizce	Hukuk Fakültesi	Hukuk	7 Ay
Şahin Ulusoy	İngilizce	Arkeoloji Bölümü	Yönetici	5 Ay
Halil Çulhaoğlu	İngilizce	Eczacılık Yüksekokulu	Eczacı	3 Ay
Abdülkadir Ateş	İngilizce	Siyasal Bilgiler Fakültesi	Ekonomi ve Kalkınma Planlaması Yönetimi	31 Ay
Bülent Akarcalı	İngilizce ve Fransızca	Ekonomi Bilimleri Fakültesi	İktisadi Analiz ve İktisadi Politika	5 Ay
İlhan Aküzüm	İngilizce	İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi	Ticaret	27 Ay
M. Tınaz Titiz	İngilizce	Elektrik Mühendisliği	Elektrik Mühendisliği	15 Ay
A. Mesut Yılmaz	İngilizce ve Almanca	İktisat ve Maliye Bölümü	Siyasetçi	14 Ay
Mükerrem Taşçıoğlu	Fransızca	İnşaat Mühendisliği	Kamu Görevlisi, İnşaat Mühendisi	34 Ay
İlhan Evliyaoğlu	İngilizce ve Fransızca	Siyasal Bilgiler	Ekonomi ve Bankacılık	24 Ay

Tablo 2'de turizm bakanlarının görevde kaldığı sürelerde ortalama aylık turizm geliri ve turist sayısı verilmektedir. Ortalama turist sayısını bulmak için bakanın görevde kaldığı süre içerisinde gelen toplam turist sayısı görevde kaldığı ay sayısına bölünerek bulunmuştur. Ortalama aylık turizm geliri ise yıllık turizm gelirlerinin (ilgili yıl için) 12 ye bölünmesi sonucu bulunan rakamın bakanın o yıl içerisinde görevde kaldığı süre ile çarpılması ve varsa diğer yıllara ait gelirlerin eklen

mesi ve toplamın bakanın görev süresine bölünmesi ile bulunmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde genel olarak hem turizm gelirlerinin hem de turist sayısının aylık ortalamasının bazı istisnalar dışında (Örneğin Güldal Akşit ve Ahmet Tan'ın görev sürelerinin sezon dışı olarak tabir edilen zaman dilimine gelmesi gibi) düzenli olarak arttığı tespit edilmiştir. En fazla aylık turizm geliri ortalaması Ömer Çelik'in, en fazla aylık turist sayısı ortalaması

Tablo 2. Turizm Bakanları Dönemindeki Aylık Ortalama Turist Sayısı ve Turizm Geliri

Bakanın Adı	Turist Sayısı Bin Kişi	Değişim %	Turizm Geliri Milyon \$	Değişim %
Ömer Çelik	2768	-10,8	2560	24,5
Ertuğrul Günay	3102	69,9	2056	56,7
Atilla Koç	1825	29,9	1312	5,7
Erkan Mumcu	1404	194,9	1241	15,7
Güldal Akşit	476	-60,6	1072	13,5
M. Rüştü Taşar	1207	30,7	944	48,4
Erkan Mumcu	923	104,6	636	47,2
Ahmet Tan	451	-47,9	432	-27,2
İbrahim Gürdal	864	28,0	593	12,5
Bahattin Yücel	675	-5,9	527	12,1
Işıl Saygın	717	114,0	470	6,5
İrfan Gürpınar	335	-14,8	441	6,7
Bilal Güngör	393	-44,8	413	-
İrfan Gürpınar	711	112,0	413	8,3
Şahin Ulusoy	335	-57,2	381	5,8
Halil Çulhaoğlu	789	44,2	360	12,1
Abdülkadir Ateş	547	-10,2	321	45,2
Bülent Akarcalı	609	44,5	221	0,9
İlhan Aküzüm	421	35,8	220	10,5
M. Tınaz Titiz	310	39,0	199	45,2
A. Mesut Yılmaz	223	6,6	137	39,7
Mükerrem Taşcıoğlu	209	67,2	98	206,0
İlhan Evliyaoğlu	125	16,8	32	18,5

(TC Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinden yola çıkarak hesaplanmıştır)

Ertuğrul Günay'ın bakanlık dönemi, olurken en düşük ortalama İlhan Evliyaoğlu'nun bakanlık dönemine aittir. Tabloda verilen değişim değerleri incelendiğinde ise bir önceki döneme göre turist sayısındaki en fazla artışın %194,9'luk artışla Erkan Mumcu'nun ikinci bakanlık dönemi (2003-2005) olduğu görülmektedir. Fakat bu dönemin bu kadar yüksek bir artışa sahip olması bir önceki dönemde görev alan Güldal Akşit'in görev süresinin sezon dışı olarak tabir edilen kış aylarına gelmesinden kaynaklandığı söylenebilmektedir. Erkan Mumcu'dan sonra en yüksek artışın olduğu dönem%114'lük artışla Işıl Saygın'ın bakanlık dönemidir. Turist sayısında en fazla düşüşün yaşandığı dönem ise (bir önceki dönem ortalamasına göre) %60 ile Güldal Akşit dönemine daha sonra ise %57,2 ile Şahin Ulusoy'un bakanlık dönemine aittir. Turizm gelirleri açısından bakıldığında ise tek düşüşün %27,2 ile Ahmet Tan'ın bakanlık döneminde olduğu, bunun dışında

turist sayısı ortalaması azalsa dahi turizm gelirleri ortalamasının arttığı görülmektedir. Bu noktada en yüksek artış ise %20,6'luk artışla Mükerrem Taşcıoğlu'nun bakanlık dönemi olduğu görülmektedir. Bu sonucun ise Turizm Teşvik Kanunu'nun olumlu bir yanısıması olduğunu söylemek mümkündür.

“Turizm Teşvik Kanunu” ndan günümüze turizm bakanlığı yapmış bakanların bakanlık dönemlerinde çıkan kanun ve yönetmelikler (İTO, 1988; Andaç, 2009; Yıldırım, 2014; www.teftis.kulturizm.gov.tr):

Ömer Çelik (24 Ocak 2013 - Devam)

Yönetmelik

- Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği,

Ertuğrul Günay (29 Ağustos 2007 - 24 Ocak 2013)**Kanunlar**

- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun
- Turist Rehberliği Meslek Kanunu,

Yönetmelikler

- Deniz Turizmi Yönetmeliği,
- Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik,
- Korunması Gerekli Taşınır Kültür Ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik,
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik,
- Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği,
- Kültür Yatırımlarının Ve Girişimlerinin Belgelendirilmesine Ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik,
- Seyahat Acentaları Yönetmeliği,
- Sit Alanlarında Kalan Taşınmazların Hazine Taşınmazları İle Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik,
- Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği,
- Turizmi Teşvik Kanununun Cezai Hükümlerinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Resim ve Heykel Müzeleri Yönetmeliği

Atilla Koç (21 Şubat 2005 - 29 Ağustos 2007)**Yönetmelikler**

- Kamu Taşınmazlarının Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik,
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik,
- Kültür Yatırım ve Girişimlerine Taşınmaz Kullandırılması Hakkında Yönetmelik,
- Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik,
- Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planı,

- Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği,
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği,

Erkan Mumcu (29 Nisan 2003 - 15 Şubat 2005)**Yönetmelikler**

- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesine ve İlanına İlişkin Yönetmelik,
- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması Ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik,
- Yerli ve Yabancı Avcıların Av Turizmi Kapsamında Avlanmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,
- Devre Tatil Sözleşmeleri Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
- Paket Tur Sözleşmeler Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
- Yüzdelerden Toplanan Paraların İşçilere Dağıtılması Hakkında Yönetmelik,

Güldal Akşit (18 Kasım 2002 - 14 Mart 2003)**Kanun**

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun,

Erkan Mumcu (28 Mayıs 1999 - 8 Ağustos 2001)**Yönetmelikler**

- Seyahat Acentalarının Hac Seferi Düzenlemelerine Dair Esasları Belirleyen Yönetmelik,
- Kaplıcalar Yönetmeliği,
- Açılması İzne Bağlı Yerlere Uygulanacak İşlemler Hakkında Yönetmelik,

Şahin Ulusoy (5 Ekim 1994 - 27 Mart 1995)**Yönetmelik**

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Ödüller Yönetmeliği,

Halil Çulhaoğlu (27 Temmuz 1994 - 5 Ekim 1994)**Yönetmelik**

- Turizm İşletmelerine Personel Yetiştirme Temel Eğitim Kursları Yönetmeliği,

Abdülkadir Ateş (20 Kasım 1991 - 27 Temmuz 1994)**Yönetmelikler**

- Turizm Bakanlığı Ödüller Yönetmeliği,
- Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,

Bülent Akarcalı (23 Haziran 1991 - 20 Kasım 1991)**Yönetmelikler**

- Turizm Uygulama Kurulunun Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik,
- Turizm Bakanlığınca Mahali, Milli ve Milletlerarası Turizm Faaliyetlerini Düzenleyen İl Özel İdarelerine Yapılacak Yardım Yönetmeliği,

İlhan Aküzüm (30 Mart 1989 - 23 Haziran 1991)**Kanun**

- Kıyı Kanunu,

Yönetmelikler

- Kıyı Kanununun Uygulamasına Dair Yönetmelik,
- Türk Karasularında Sportif Amaçlarla Yapılacak Aletli Dalışlara İlişkin Yönetmelik,

Ahmet Mesut Yılmaz (17 Ekim 1986 - 21 Aralık 1987)**Yönetmelik**

- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik,

Mükerrem Taşçıoğlu (13 Aralık 1983 - 17 Ekim 1986)**Kanun**

- Tanıtma Fonu Teşkili Hakkında Kanun,

Yönetmelikler

- Turizmi Teşvik Kanununun Cezai Hükümlerinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik,
- Turizmi Teşvik Kanunu Gereğince Uygulanacak Para Cezalarının Tahsili Ve Turizmi Geliştirme Fonuna Aktarılması Hakkında Yönetmelik,

- Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yurt Dışına Çıkarılması ve Yurda Sokulması Hakkında Yönetmelik,

- Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Olarak Yapılacak Araştırma, Sondaj ve Kazılar Hakkında Yönetmelik,

- Müzelerle Müzelere Bağlı Birimlerde ve Ören yerlerindeki Kültür Varlıklarının Film ve Fotoğraflarının Çekilmesi Mülay ve Kopyalarının Çıkarılması Hakkında Yönetmelik,

- İçkili Yerlere Verilecek İzinlerde Göz önünde bulundurulacak Esasları Gösterir Yönetmelik,

- Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik,

- Askeri Müzeler Yönetmeliği

İlhan Evliyaoglu (10 Aralık 1981 - 13 Aralık 1983)**Kanunlar**

- Turizm Teşvik Kanunu,
- Çevre Kanunu,
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu,
- Boğaziçi Kanunu,
- Milli Parklar Kanunu,

Yönetmelikler

- Talih Oyunları Yönetmeliği
- Turizmi Geliştirme Fonu'nun Denetlemesine Ait Yönetmelik,
- Turizm Alanlarında ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması Ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik,
- Belgeli Turizm İşletmelerinde Yabancı Personel Ve Sanatkarların Alıştırılması Hakkında Yönetmelik,
- Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla Birbirleriyle Ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelik,
- Turizm Yatırım, İşletme ve Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Yönetmelik,
- Kamu Arazisinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik,
- Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği,
- Turizm Bölgeleri, Turizm Alanları ve Turizm Merkezlerinin Belirlenmesi İçin Çalışma

Gruplarının Oluşturulması Görev ve Yetkileri İle Çalışma Şekline İlişkin Yönetmelik,

- Yat Turizminin Geliştirilmesi Hakkında Yönetmelik,
- Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla, Birbirleriyle ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelik,
- Turizm Yatırım, İşletme ve Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Yönetmelik,
- Turistik Yörelere Belediyelerine Vidanjör, Arazöz ve Çöp Kamyonu Sağlanması Konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik,

Diğer bilimlerde ifade edilen fen bilimleri ve sağlık bilimlerinde ise sosyal bilimlerde olduğu gibi en fazla sektör ve girişimci desteği ile ilgili kanunlar ve yönetmelikler çıkarılmıştır. İkinci sırada ise kültürel ve tabiat varlıklarını koruma ile ilgili kanunlar ve yönetmelikler gelmektedir. Fen bilimleri ve sağlık bilimlerinden mezun bakanlar tarafından turizm çeşitleri ile ilgili ve turizmde denetim ve yaptırım ile ilgili kanun ve yönetmelik çıkarılmadığı görülmüştür.

Tablo 3. Turizm Bakanlarının Döneminde Çıkan Kanun ve Yönetmeliklerin Bakanların Mezuniyet Alanlarına Göre Karşılaştırılması

Mezuniyet Alanları	Yönetmelik ve Kanun Grupları	Frekans
Sosyal Bilimler	Meslek Kuruluşları	8
	Destinasyon Pazarlaması	4
	Turizm Çeşitleri	13
	Kültürel ve Tabiat Varlıklarını Koruma	11
	Sektör ve Girişimci Desteği	15
	Turizmde Denetim ve Yaptırım	2
	Toplam	53
Diğer	Meslek Kuruluşları	1
	Destinasyon Pazarlaması	1
	Turizm Çeşitleri	---
	Kültürel ve Tabiat Varlıklarını Koruma	4
	Sektör ve Girişimci Desteği	5
	Turizmde Denetim ve Yaptırım	---
	Toplam	11

Tablo 3’de turizm teşvik kanunundan günümüze turizm bakanlığı yapmış bakanların bakanlık dönemleri ve dönemlerinde çıkan kanun ve yönetmelikler gruplandırılmış ve mezuniyet alanlarına göre karşılaştırılması yapılmıştır.

Tabloya göre; mezuniyet alanları sosyal bilimlerde olan bakanların en fazla kanun ve yönetmelik çıkardığı görülmüştür. Bu kanunlar ve yönetmelikler en fazla sektör ve girişimci desteği ile ilgili, akabinde ise turizm çeşitleri ile ilgili olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmada 32 senelik dönemde 21 farklı turizm bakanı incelendiğinde turizm bakanlarının ortalama 17 ayda 1 bakan değiştiği görülmektedir. Bu süre turizm gelişimi için yatırımlar yapılmasını, kanunlar çıkartılmasını olumsuz yönde etkileyebilecek bir süredir. Öyle ki bir aydan kısa bir dönem turizm bakanlığı görevini üstlenen bakanın olması her fırsatta dile getirilen sürdürülebilir turizm adına olumsuz bir durum olarak algılanabilmektedir. 65 ayla en uzun görev yapan Ertuğrul GÜNAY’ın turizmi geliştirmek için en fazla kanun ve yönetmelik çıkaran ikinci bakan olması ve yine ortalama turist sayısı ile ortalama turizm geliri için en fazla olması turizmde istikrarın önemli olduğu-

nun kanıtı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda turizmin bakanlık düzeyinde istikrarın sağlanması turizm alanında olumlu hamlelerin yapılmasını kolaylaştıracağı söylenebilir.

Turizm bakanlarının tamamına yakınının en az bir yabancı dil bilmesi olumlu bir unsur olarak görünmesine karşın yabancı dil bilme ve akıcı kullanma durumu da oldukça önemli bir unsurdur. Ayrıca turizm çalışanlarının tamamından en az bir yabancı dil bilmesi beklenirken turizm bakanlarında da ikinci bir yabancı dil beklemek olağan bir durum olarak görülebilmektedir.

Turizm bakanlarının genel olarak mezuniyet durumları, iş alanlarıyla uyumludur. Turizm bakanlarının ağırlıklı olarak hukuk, siyaset ve iktisat alanlarından olması, bakanların seçimi sırasında, sektörel tecrübeden çok, yasal durumlara hakimiyet, siyaset bilgisi ve iktisadi bilginin ön planda olduğunu göstermektedir. Türkiye turizmin yıllara göre sürekli artış göstermesi aslında yöneticilerin çok fazla etkisi olmadığını gösterebilmektedir. Fakat yönetici olarak sektörel tecrübeye sahip bir bakan seçilmesi bu sürekli artışın sürdürülebilirliğini sağlayabilecektir.

Sosyal bilimlerden mezun bakanların diğer bilim dallarından mezun bakanlara göre daha fazla kanun ve yönetmelik çıkardığı görülmüştür. Genel olarak ise, sektör ve girişimci desteği ile ilgili kanun ve yönetmelikler çıkarılarak turizmin geliştirilmesi için turizme teşvik konusunda devlet desteğini arttırarak sürdürülmesi amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Andaç, F. (2009). Turizm Hukuku. Ankara: Detay Yayıncılık.
- İTO. (1988). 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve İlgili Yönetmelikler: İstanbul.
- Kozak, A. M. (2002). Genel Turizm Bilgisi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- OECD Turizm Eğilimleri ve Politikaları (2014). <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/free/tour-2014-sum-tr.pdf> (Erişim Tarihi: 20.07.2014).
- Sayıştay Başkanlığı. (2012). Kültür ve Turizm Bakanlığı 2012 Yılı Denetim Raporu <http://www.sayistay.gov.tr/rapor/kid/KULTUR%20VE%20TURIZM%20BAKANLIGI.pdf> (Erişim Tarihi: 20.07.2014).
- Soyak, M. (2013). Uluslararası Turizmde Son Eğilimler ve Türkiye’de Turizm Politikalarının Evrimi. Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi. 4. 1-18.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023- Eylem Planı 2007- 2013. Ankara. <http://www.ktbtyatirimisletmeler.gov.tr/Eklenti/906,tstratejisi2023pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 20.07.2014).
- Toker, B. (2007). Türkiye’de Turizm Sektörü Teşviklerinin Değerlendirilmesi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi. 14(2). 81-93.
- TÜRSAB. (2004). Onlar Turizmi Nasıl Yönetiyor? http://tursab.org.tr/dosya/950/16_950_5019684.pdf (Erişim Tarihi: 20.07.2014).
- Ünlüönen, K. ve Kılıçlar, A. (2004). Ekonomik Yanımlarıyla Türk Turizminin Seksen Yılı. Gazi Üniv. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi. 1. 31-156.
- Yıldırım, H. (2014). Turizm Hukuku ve Mevzuatı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi 3(5). 54-71.
- <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14108/ilgili-diger-mevzuat.html> (Erişim Tarihi: 20.07.2014).
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillermiz_sd.liste (Erişim Tarihi: 20.07.2014).

Extensive Summary

A STUDY ON TOURISM MINISTERS

Yusuf ORMANKIRAN, Ali Turan BAYRAM,
Ercan KARAÇAR*

Introduction

Analyzing of the history of tourism in Turkey, tourism of Turkey is seen as divided into two main periods; Before the Planned Period (1923-1960) and the Planned Period (after 1960). According to Soyak (2009), these periods are considered differently, In the period 1960-1980, has accepted the Planned Period, In the post-1980 period, arguing that lost its importance as an enterprise of development planning, This period has been termed as a Outward Period (Soyak, 2013).

At the beginning of the 1980s the most important events, Devaluation Decisions in 24 January 1980, the encouragement of foreign capital, liberalization of foreign exchange buying and selling, the release of going abroad, passengers could take with them an increased amount of foreign Exchange and Tourism Incentive Law (1982). Owing to many regulations that must be removed, law, directs sector, the formation of today's tourism industry played a major role (Ünlüönen and Kılıçlar, 2004; Toker, 2007; Gülbahar, 2009; Andaç, 2009; Yıldız, 2011).

After 1980, tourism are discussed in all five-year development plans. In 2007, in the tourism sector, public and private sector within the framework of the governance principles Turkey Tourism Strategy 2023 entered into force as a study cooperation with the agenda and for the management and implementation of strategic planning initiatives. Under this strategy, Tourism action plan 2007-2013 prepared that the target is intended to be measured and monitored (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr).

Considering the duties and responsibilities of the ministry of tourism, tourism ministers to fulfill these tasks, which should, in the area of tourism industry experience with a person trained or selected from the sustainable development of tourism can contribute to the achievement.

Methods

In this study, from Tourism Incentive Law today, it was aimed that training of ministers who served the ministry of tourism, workspaces, detection of tourism development. For this purpose, Period of 23 working in 21 different tourism minister's CV, In times of the laws and the number of tourists and tourism revenue for the period of the study are datas.

Results

Scope of work, Background information about tourism ministers advantage of the knowledge of foreign languages, graduation and work areas were examined with tenure. Turkey Grand National Assembly of Ministers to resume official web address (www.tbmm.gov.t) has been reached. Tourism Incentive Law examined the period from 2014 of July, the intervening 32 years 23 tourism ministers have changed, 21 different tourism minister has worked. Tourism ministers average on tenure 17 months respectively. Erkan Mumcu and İrfan Gürpınar twice in different periods has undertaken as a The tourism Ministry. Except from Güldal Akşit and Işıl Saygın, The tourism ministry mission has undertaken male ministers. The total tenure of two women ministers is only seven months. Analyzing Datas, the longest time between 2007-2013, the tourism minister Ertugrul Gunay with his 65-month tenure, the shortest the Minister of tourism, for a period of about 1 month Bilal Güngör has worked. As Regarding foreign language status, 19 of from 21 different Tourism Minister speaks at least one language. Two ministers did not place foreign language skills in resume. Analyzing of faculty, graduate 21 tourism ministers, it was seen that 5 of them Faculty of Law, 4 of them Faculty of Engineering and Architecture, 4 of them Economics and Administrative Sciences Faculty, 3 of them Faculty of Political Sciences. Other ministers graduated from the faculty of Economics, chemistry, archeology, pharmacy and literature. Study areas of 21 Ministers public administration, law and politics, especially from tourism consists of a rather remote area. The only Minister, worked in tourism area, was Bahattin YÜCEL that remaining in Office 12 years between the years of 1996-1997.

Tourism ministers within the term of office of tourism statistics are examined that The number of tourists and tourism revenues as well as monthly average have risen steadily, with some exceptions have been identified ((For example Güldal Aksit and Ahmet Tan mandate of the so-called off-season as the time to come to).

Tourism Incentives Law "today from the ministry

*Corresponding author at: Çankırı Karatekin Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, E-mail: ercan_karacar@karatekin.edu.tr.

of tourism ministries of those who made the laws and regulations in the period examined that The more laws and regulations were seen in time of İlhan EVLİYAOĞLU (It is shown in Table 1). This served as a minister at the time of the 1982 Constitution can be said that the effect of the remove. Secondly, it was seen Ertuğrul GÜNAY. During the 9 Ministers'tasks, It is observed that not any laws and regulations.

minister of tourism ministers seems to have changed. this time,may effect investments are made for the development of tourism, removing laws . So that, a short period of a month served as minister of tourism ministry is expressed at every opportunity, on behalf of sustainable tourism can be perceived as a negative situation.Ertuğrul Günay,65 months-the longest- and the second ministerthat made the more laws and regulations.

Table 1. Number of Laws and Regulations in Ministers' Era

Name of Minister	Era	Laws	Regulations
Ömer ÇELİK	24.01.2013 – Devam	-	1
Ertuğrul GÜNAY	29.08.2007 – 24.01.2013	2	11
Atilla KOÇ	21.02.2005 – 29.08.2007	-	7
Erkan MUMCU	29.04.2003 – 15.02.2005	-	6
Güldal AKŞİT	18.11.2002 – 14.03.2003	1	-
Mustafa Rüştü TAŞAR	8.08.2001 – 18.11.2002	-	-
Erkan MUMCU	28.05.1999 – 08.08.2001	-	3
Ahmet TAN	11.01.1999 – 28.05.1999	-	-
İbrahim GÜRDAL	30.06.1997 – 11.01.1999	-	-
Bahattin YÜCEL	28.06.1996 – 13.06.1997	-	-
Işıl Saygın	06.03.1996 – 28.06.1996	-	-
İrfan GÜRPINAR	30.10.1995 – 06.03.1996	-	-
Bilal GÜNGÖR	05.10.1995 – 30.10.1995	-	-
İrfan GÜRPINAR	27.03.1995 – 05.10.1995	-	-
Şahin ULUSOY	05.10.1994 – 27.03.1995	-	1
Halil ÇULHAOĞLU	27.07.1994 – 05.10.1994	-	1
Abdülkadir ATEŞ	20.11.1991 – 27.07.1994	-	2
Bülent AKARCALI	23.06.1991 – 20.11.1991	-	2
İlhan AKÜZÜM	30.03.1989 – 23.06.1991	-	2
Mustafa Tınaz TİTİZ	17.03.1989 – 30.03.1989	-	-
Mustafa Tınaz TİTİZ	21.12.1987 – 17.03.1989	-	-
Ahmet Mesut YILMAZ	17.10.1986 – 21.12.1987	-	1
Mükerrem TAŞÇIOĞLU	13.12.1983 – 17.10.1986	1	8
İlhan EVLİYAOĞLU	10.12.1981 – 13.12.1983	5	12

Source: ITO, 1988; Andaç, 2009; Yıldırım, 2014; www.teftis.kulturturizm.gov.tr

CONCLUSION AND EVALUATION

In the study, when analyzing of 21 different tourism ministers in 32 years, an average of 17 months, the first

With the average number of tourists , most of the income is more than the average tourist, it has been seen that tourism's stability is always important. In this regard, at the level of the ministry of tourism to ensure

stability, tourism in the area is likely to facilitate the development of positive moves.

Tourism ministers of almost all know at least one foreign language is positive element and knowledge of foreign languages and fluent in the use case is a very important factor. In addition, all tourism professionals are expected to know at least one foreign language, tourism ministers to expecting to know for the second foreign language can be seen as a normal situation.

Tourism ministers overall graduation status are compatible business conditions. Tourism ministers - to be mainly in law, politics and economics of the areas- , during the selection of ministers rather than experiences it showed that sector domination to legal status, political knowledge and . it is at the forefront of economic information. According to the increase of tourism in Turkey indicates that there is too much influence of managers. But as an administrator to select a minister with experience in the sector is ensures the sustainability of continuous growth.

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Turistlerin Satın Alma Kararında Peyzaj Düzenlemelerinin Rolü: Belek Örneği

Yasin DÖNMEZ^a, Fatih TÜRKMEN^b

^a Karabük Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, KARABÜK

^b Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, KARABÜK

Özet

Rekabet ortamının gün geçtikçe artmasıyla, turizm işletmelerinin turistlerin satın alma tercihleri konusundaki istekleri üzerinde çalışmaları önem kazanmıştır. Günümüzde konaklamalı turizm, gelen turistlerin satın alma tercihleri doğrultusunda değişiklik göstermektedir. Özellikle tatil yörelerindeki otel işletmeleri, sundukları hizmetin yanı sıra, sahip oldukları peyzaj düzenlemeleri ile tercih sebebi olmaya devam etmektedir. Bu çalışmada turizm işletmelerinin sahip oldukları peyzaj düzenlemelerinin, turistlerin satın alma kararlarındaki rolü ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda verilerin elde edilmesi amacıyla Antalya ili Belek ilçesinde yer alan 5 yıldızlı otellerden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak, anket tekniğinden faydalanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre peyzaj düzenlemelerinin satın alma kararlarında 2 ve daha sonraki tercihlerde oldukça önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj düzenlemeleri, turist, otel, satın alma kararı.

Abstract

Along with the increasing competitive environment, studies about tourists purchasing behavior have gained importance. Nowadays, tourism accommodation shows difference according to the tourists purchasing preferences. Especially hotel establishments at the holiday regions continue to be a reason of choice with their landscaping arrangements as well as the service they provide. In this study, the role of the landscaping arrangements of the tourism establishments towards tourists purchasing decisions. Correspondingly, in order to obtain primary data a survey has been used with simple random sampling and applied to the 5 star hotels in Belek town of Antalya province. According to findings of the study, landscaping arrangements has an important place on the purchasing decisions at the second time and subsequent.

Keywords: Landscape arrangements, tourist, hotel, purchasing decision.

JEL CODE: M21, Q20

GİRİŞ

II. Dünya savaşından sonra, Dünya genelinde gelişme gösteren sektörlerden birisi olan turizm, insanların katıldığı sosyal bir olay, insanları psikolojik açıdan tatmin eden bir araç, iktisadi değeri olan bir faaliyet, kültürel değeri olan bir etkinlik ve doğrudan ya da dolaylı birçok unsurla etkileşim içinde olan bir faaliyet alanı olması nedeniyle çeşitli alt sistemlerden oluşmaktadır. Turizmin temel öznesi insandır ve dolayısıyla turizm gelirlerinin kaynağı, seyahat eden insanların bireysel harcamalarından oluşmaktadır. Bu nedenle pazarlama yöneticileri, bireylerin satın alma davranışlarını incelemek ve anlamak durumundadır. Turistlerin satın alma karar sürecinde etkilendikleri faktörleri tespit etmek, bu faktörleri iyi analiz etmek ile ürün ve hizmetleri bu yönde geliştirmek önemlidir. Turistlerin ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan talepleri, müşteri tatminini en üst düzeye taşıyacak ve müşteri tercihlerini ön plana çıkaran nitelikte bir turistik üretimi dikkate almak da ayrıca turizm pazarlaması açısından bir zorunluluktur (Morrison, 1989: 61; Hayta, 2008: 39; Avan, 2010; Correia & Pimpao, 2008: 330).

Tüketiciler satın alma tercihlerinde bulunmadan önce çeşitli kararlar vermekte ve bu kararların paralelinde satın alma eyleminde bulunmaktadır. Genel olarak, tüketici karar alma sürecinin beş aşamadan oluştuğu kabul edilir. Bunlar;

- sorunun belirlenmesi,
- bilgi arama,
- alternatiflerin değerlendirilmesi,
- satın alma kararı / tercihi
- aldıktan sonraki davranış (Solomon, 2001: 296).

Satın alma karar süreci, turizm alanında önemle üzerinde durulan bir konu ve çalışma alanıdır. Turist satın alma kararı, seyahat öncesi kararları, deneyimleri, deneyimlere ilişkin değerlendirmeleri ve satın alma sonrası niyetleri ve davranışları bir araya getiren bir niteliktedir. Turizm hizmetini satın alma kararı karmaşık bir sürecin başlangıcı anlamına gelmektedir. Bir ürünü

satın almak için verilen karar, satın alma karar sürecinin tek bir ögesi iken, turist satın alma kararı, turistlerin seyahatleriyle ilgili birçok farklı ögeye ilişkin kararlarını içeren niteliktedir. Turistlerin seyahatleriyle ilgili verdikleri tek bir karar, verecekleri diğer kararları tetiklemektedir. Diğer bir ifadeyle turistler, seyahatlerinin belirli bölümlerinde karşılaştıkları ürün ve hizmetlerle ilgili pek çok karar almak durumundadır (Filiatrault & Ritchie, 1980: 138; Yüncü & Kozak, 2010; Chen & Tsai, 2007: 1115; Hyde, 2008: 73; Smallman & Moore, 2010: 399).

Bu anlamda ülkemizde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü bünyesinde Çevreye Duyarlılık Kampanyası (Yeşil Yıldız) çalışmaları işletmelerin farklılaşmasında turistlerin tesis tercihinde rol oynayan önemli bir aktör haline gelmektedir. Bu kapsamda Bakanlık tarafından yürütülen çalışmalar; sürdürülebilir turizm, çevrenin korunması, çevre bilincinin geliştirilmesi, turistik tesislerin çevreye olan olumlu katkılarının teşvik edilmesi ve özendirilmesi amacıyla, 1993 yılından itibaren talep eden ve aranan nitelikleri taşıyan konaklama tesislerine, Çevre Dostu Kuruluş Belgesi (Çam Simgesi) verilmesiyle başlatılmıştır.

Çevrenin korunmasına yönelik önlemler ülkemizde giderek daha fazla önem kazanmaya başladığından, çevreye duyarlı konaklama işletmeleri için uygulanmakta olan sınıflandırma formu, güncelleştirilmiş ve geliştirilmiş olup, "Turizm İşletmesi Belgeli Konaklama Tesislerine Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi Verilmesine Dair 2008/3 no'lu Tebliğ" ekinde, 22.09.2008 tarih ve 27005 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğ, enerji, su, çevreye zararlı maddelerin tüketiminin ve atık miktarının azaltılmasını, enerji verimliliğinin arttırılmasını, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesini, konaklama işletmelerinin yatırım aşamasından itibaren çevreye duyarlı olarak planlanmalarını ve gerçekleştirilmelerini, tesisin çevreye uyumunu, çevreyi güzelleştirici düzenleme ve etkinlikleri, ekolojik mimariyi, çevreye duyarlılık konusunda bilinçlen-

dirmeyi, eğitim sağlanmasını ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasını kapsamaktadır. Puanlamalar ise konaklama işletmelerinin kapasiteleri ve çevreye olan etkileri dikkate alınarak, işletmelerin tür ve sınıflarına göre belirlenmektedir. Böylece, işletmelere temel kriterler dışında kalan, diğer kriterler arasında seçim yapma imkanı sağlanmaktadır.

Tür ve sınıfına ilişkin belirlenen asgari puanı aşan tesislerden, simgesi yıldız olan konaklama tesislerinin plaketlerinde sınıflarını gösteren yıldızlar yeşil renkli düzenlenecek olup, ayrıca plaket üzerinde Çevreye Duyarlı Tesis ibaresi yer alacaktır. Bakanlık tarafından Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi (Yeşil Yıldız Simgesi) Belgesi alacak tesislerin, çevrenin korunmasına katkıda bulunurken, aynı zamanda tanıtım ve pazarlamalarında bir ayrıcalık yaratabilecekleri, hizmet kalitelerinden ödün vermeden, işletmelerine ve ülkemiz ekonomisine tasarruf yolu ile katkıda bulunabilecekleri, çevrenin korunmasında üstlenecekleri roller ile yörelerinde örnek tesisler olabilecekleri düşünülmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2015).

Arısoy (2014) konuyla ilgili olarak her yıl büyüyen turizm sektöründe çevrenin korunumu ve enerji verimliliği konusunda potansiyelinin oldukça fazla olduğuna değinmiş ve turizm sektöründe başı çeken otellerin, çevreye büyük oranda etkileri bulunduğunu vurgulamıştır. Buna rağmen yeşil yıldız sahibi tesislerin oranı tüm tesislere göre %2,5 civarındadır. Daha net ifade edecek olursak Temmuz 2014 tarihi itibarıyla, Türkiye'de Turizm İşletme Belgeli 3.943 tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin 97 tanesi Yeşil Yıldız sahibidir. Antalya'da toplam 51 tesis ile başı çekmekte olup, arkasından İstanbul, İzmir ve Muğla gelmektedir. Bu rakamlar ülkemiz için çok düşük olup, diğer tesislerin de bu konuda girişimlerde bulunabilmesi ivedilikle sağlanmalıdır. Çünkü yeşil yıldız uygulamaları ile işletmeler;

- a) Enerji teşvik ve desteklerinden yararlanılabilirler,
- b) İşletme ölçeğinde maliyetleri orta vadede azaltıp, su ve enerji tasarrufu sağlarlar.

- c) İşgücünün optimal kullanımını sağlarlar,
- d) Çevreye zarar veren maddelerin tüketimini ve çevreye verdikleri zararları azaltırlar,
- e) Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmiş olurlar,
- f) Geri dönüşümlü maddelerin kullanımını teşvik etmiş olurlar,
- g) Tesisler ve çevre arasındaki uyumu artırmış olurlar,
- h) Yatırımlar yapılmadan önce çevre duyarlı olarak planlama yapmış olurlar,
- i) Pazarlama aşamasında avantaj sağlamış olurlar,
- j) Çevresel duyarlılık konusunda bilincin artmasını sağlarlar.

Ayrıca Kurt (2009) turizm sektörünün karşılaştığı sorunların en önemlisinin, çevre kirliliği ve küresel ısınmanın neden olduğu çevresel felaketler olduğuna değinerek, sektörün çevresel etkilerinin sonucunda hem üretim, hem de tüketim kalıpları bakımından turizm çeşitli faaliyetlerini içinde barındırdığından bahsetmiştir. Öyle ki hizmetler sektörünün gözdesi olan turizm, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de otel kompleksleri, marinalar, tema parkları gibi turistik tesisler inşa ederek doğrudan yaşam alanına zarar verebilmektedir. Dolayısıyla yeşil yıldız uygulaması ile birlikte, zorunlu olan çevre eylem planı, konaklama işletmelerinin yapılarını değiştirerek, gerek yapım aşamasında gerekse faaliyete geçtikten sonra birçok konaklama işletmesi başta enerji ve su olmak üzere tesise önemli maliyetler getiren iki harcama kaleminde önemli tasarruflar sağlanmıştır. Yeşil yıldız uygulamasının eksik yönleri arasında tanıtım ve pazarlama kısmı gösterilebilir (Tutar, 2015).

Turizm sektöründe turizm işletmelerinin sağlamış oldukları imkanlar, turistlerin tercih ve satın alma süreci üzerinde demografik, ekonomik, sosyokültürel, özellikleri içeren pek çok faktör gibi rol oynamaktadır. Bununla birlikte bir destinasyona özgü bazı çekici faktörlerin de destinasyon seçimi üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır (Demir, 2010: 1042). Dolayısıyla

la bir destinasyonun çekici faktörleri, o destinasyonun tercih edilmesi ve diğer destinasyonlar karşısında rekabet avantajı elde etmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Destinasyonu farklı kılan turizm işletmelerinin sundukları hizmetin yanı sıra, sahip oldukları fiziki alt yapı da önemlidir

Tüm bu belirtilen hususlardan hareketle hane halkına göre daha fazla enerji tüketen konaklama tesislerinin kuruluş aşamasında kendileri için belirlenmiş standartların yanında yeşil yıldız kapsamında da girişimlerde bulunmalarıyla ve ilaveten peyzaj ile çevre düzenlemesine yönelik çalışmalarla da alt yapı ve estetik açısından ağırlık vermeleri, turistlerin tesis seçiminde önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir. Unutmamak gerekir ki turistler tesise ilk geldiklerinde tesisin çevre düzenlemesinden ve ayrıca yeşil yıldız uygulamalarından etkilenilmekte ve tesisle ilgili daha olumlu kanaatler geliştirebilmektedirler. Bu sebeple çalışma turizm terminolojisine turistlerin bakış açısından farklı bir boyut kazandırmakta olup, işletmecilere, tesis yöneticilerine turistlerin tesis seçiminde önemli fikirler sağlayabilecektir. Dolayısıyla turistik tesisler için müşteri kazanma yönünde yeni bakış açılarının oluşturulmasında, müşteriye özgü ürünlerin sunulmasında ve müşteri memnuniyetinin her anlamda yakalanmasında alışlagelmışin dışında orijinal farklılıkların yakalanması sağlanmış olabilecektir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Evren ve Örneklem

Konaklama işletmelerine yönelik satın alma tercihlerinde turistlerin peyzaj düzenlemeleri hakkındaki görüşleri bu çalışmanın amacını oluşturduğundan; araştırmada “Turistlerin konaklama işletmesi tercihlerinde peyzaj düzenlemeleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini oluşturan 2015 yılı Nisan-Haziran ayları arasında Antalya Belekteki (Şekil 1) 5 yıldızlı otellerden satın alma tercihinde bulunan turistlerden evrenin özelliklerini temsil

edebilecek örneklemin belirlenmesinde basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak ve örneklem büyüklüğü $n = \frac{\sigma^2 Z_{\alpha}^2}{d^2}$ formülünden yararlanılarak (Özdamar, 2003) hesaplamalar yapılmış olup, katılımcıların görüşleri alınmıştır. Formülde standart sapma $\sigma=1$; evren ve örneklem ortalaması arasında izin verilebilir etki genişliği değeri $d=0,10$; anlamlılık düzeyi $\alpha=0,05$ ve bu anlamlılık düzeyine karşılık gelen teorik değer $Z_{0,05}=1,96$ olarak alınmış olup, örneklem büyüklüğü 385 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplam Yöntemi

Anket tekniğinin uygulandığı bu çalışmadaki anket iki bölümden oluşturulmuştur birinci bölümde demografik özellikleri belirleyebilmek adına yedi soruya, sonraki bölümde ise araştırmacılar tarafından alan yazın taramasıyla ve uzman görüşleri alınarak oluşturulan on beş ifadeye yer verilmiştir. Anketin ikinci bölümünde bulunan ifadeler için her bir ifadeye ait katılım düzeyleri 5’li likert ölçeği doğrultusunda “hiç önemli değil” seçeneğinden “tamamen önemlidir” seçeneğine kadar derecelendirilmiştir. Hazırlanan bu anket formu 350 adet Türkçe ve 350 adet İngilizce olmak üzere toplamda 700 adet çoğaltılarak hedef kitle üzerinde uygulanmıştır. Eksik ve geçersiz verilerden dolayı yapılan elemelerden sonra 509 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler IBM SPSS 23 for Windows paket programı kullanılarak analiz edilmiş olup, ifadelerin faktör yükleri ile Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve güvenilirlik analizi için Cronbach’s Alpha değerleri de saptanmıştır. Hem verilerin normal dağılımına hem de homojenliğine ilişkin uygun testler de yapılarak, p değerlerinin 0,05’ten büyük olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik test koşulları sağlandığı için turistlerin bireysel özelliklere göre karşılaştırılmasına yönelik; iki değişkenli gruplarda bağımsız örneklemeler için t testi, ikiden fazla olan değişken gruplarında tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) ve ikiden fazla olan gruplarda farklılığın hangi gruplar arasında

gerçekleştiğini ortaya koymak amacıyla “Çoklu Karşılaştırma-Tukey HSD-Analizi” yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Yapılan analizlerde öncelikle anketteki ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin varimax rotasyonu ve temel bileşenler (principal components) yöntemi kullanılarak faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinin uygulanabilirliği Bartlett testi, örneklem hacminin yeterliği ise Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ile test edilmiştir. Ayrıca, ölçeklerin iç tutarlılığına yönelik güvenilirlik analizi için Cronbach's Alpha değerleri de Tablo 1'de sunulmuştur.

Peyzaj düzenlemelerinin turistlerin satın alma tercihindeki rolü ölçeğinde 15 ifade bulunmaktadır. Faktör analizi sonucunda, Bartlett testi 9016,705 ve p anlamlılık değeri ($p < 0.00$) bulunmuştur. Ayrıca Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem değeri 0,924 olarak tespit edilmiş olup, Kalaycı'ya (2009) göre faktör analizi uygulamak için yeterlidir. İfadelere ilişkin tüm faktör yüklerinin 0,50'nin, hem alt boyutların hem de genel ölçek güvenilirliğinin değerleri de 0,70'in üzerindedir. Dolayısıyla ölçeklerin iç tutarlılık düzeylerinin yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Peyzaj Düzenlemelerinin Turistlerin Satın Alma Tercihindeki Rolüne İlişkin İfadelerin Faktör Analizi

Turizm İşletmelerinden Satın Alma Tercihimde;	Faktör 1: Temel Düzenlemeler	Faktör 2 İlave Düzenlemeler	$\bar{X} / ss$
1. Modern peyzaj düzenlemeleri,	0,867		2,90/1,41
2. Yetişkin yüzme havuzları,	0,920		3,28/1,42
3. Çocuklar için özel dizayn edilmiş yüzme havuzları,	0,889		3,45/1,38
4. Hem açık hem de kapalı spor alanlarının olması,	0,827		3,67/1,29
5. Çocuk oyun alanlarının olması,	0,671		3,95/1,07
6. Dinlenme alanlarının olması		0,620	4,00/1,07
7. Hem açık hem de kapalı otoparkların olması,		0,710	4,04/1,05
8. Golf alanlarının olması,		0,743	4,02/1,05
9. Botanik bahçesinin olması,		0,809	3,98/1,05
10. Yürüyüş yollarının olması,		0,841	4,09/1,07
11. Bitkisel düzenlemelerin olması,		0,879	4,03/1,05
12. Çiçekli düzenlemelerin olması,		0,862	4,09/1,04
13. Süs havuzu ve şelale gibi düzenlemelerin olması,		0,777	3,98/1,01
14. Amfi tiyatroların olması,		0,765	4,01/0,99
15. Bahçenin gece aydınlatmalarının olması,		0,788	4,08/1,03
$\bar{X} / ss$	3,45/1,20	4,03/0,90	
Özdeğerler (eigenvalues)	6,816	4,926	
Varyansı açıklama oranı	45,441	32,839	
Kümülatif varyans	45,441	78,280	
Alt Boyut Güvenirliği (Cronbach's Alpha)	0,945	0,960	
Genel Ölçek Güvenirliği (Cronbach's Alpha)		0,963	

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,924

Bartlett testi: $\chi^2 = 9016,705$; $p = 0,000$

Tablo 1'deki bilgilere göre araştırmaya görüş bildiren turistlerin yarısından fazlası; (%55,6) erkek, (%57,9) 33 yaşından büyük, (%55,8) lisans ve daha üzeri derecede eğitilmiş, (%73,3) 3001 \$/€/TL üzerinde gelire sahip, (%53,8) yabancı uyruklu turist, (%51,3) yılda 1 kez Türkiye'yi ziyaret eden şekilde belirlenmiştir.

Medeni durumları açısından elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde ise %40,7'sinin evli ve %45,4'ünün bekar olduğu, %13,9'unun da bu soruya görüş bildirmediği belirlenmiştir.

Tablo 2. Turistlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları (n=509)

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	223	43,8
	Erkek	283	55,6
	Boş bırakılan	3	0,6
Yaş	18-22 yaş	41	8,1
	23-27 yaş	64	12,6
	28-32 yaş	40	7,9
	33-37 yaş	100	19,6
	38-42 yaş	47	9,2
	43 ve üzeri yaş	148	29,1
	Boş bırakılan	69	13,6
Medeni Durum	Evli	207	40,7
	Bekar	231	45,4
	Boş bırakılan	71	13,9
Eğitim Düzeyi	Lise	189	37,1
	Lisans	197	38,7
	Lisansüstü	87	17,1
	Boş bırakılan	36	7,1
Gelir	1001-2000 \$/€/TL	64	12,6
	2001-3000 \$/€/TL	48	9,4
	3001-4000 \$/€/TL	128	25,1
	4001-5000 \$/€/TL	121	23,8
	5001 ve üzeri \$/€/TL	124	24,4
	Boş bırakılan	24	4,7
Uyruk	Yerli turist	235	46,2
	Yabancı turist	274	53,8
Ziyaret Sayısı	Yılda 1	261	51,3
	Yılda 2	102	20,0
	Yılda 3 ve daha fazla	71	13,9
	Boş bırakılan	75	14,7

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum ve uyrukları ile peyzaj düzenlemeleri boyutları arasındaki farklılıklar Tablo 3'te gösterilmiştir. Tabloya göre temel (zorunlu) peyzaj düzenlemeleri ile tüm değişkenlerin grupları

olarak hem evli ve bekarların hem de yerli ve yabancı turistlerin arasındaki görüş farklılığı incelendiğinde; evlilerin bekarlara göre ve yabancı turistlerin yerli turistlere göre daha olumlu görüşlere sahip oldukları

Tablo 3. Peyzaj Düzenlemelerinin Boyutları İle Cinsiyet, Medeni Durum ve Uyrak Değişkenleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi (t-testi)

Boyutlar/Faktörler	Değişkenler	Gruplar	Ort. $\bar{X}$	s.s.	t	p
Temel (Zorunlu) Düzenlemeler	Cinsiyet	Kadın	3,28	1,21	2,805	0,004*
		Erkek	3,58	1,18		
	Medeni Durum	Evli	3,53	1,20	2,953	0,003*
		Bekar	3,19	1,20		
	Uyrak	Yerli	3,30	1,17	-2,603	0,010*
		Yabancı	3,58	1,21		
İlave (Ekstra) Düzenlemeler	Cinsiyet	Kadın	3,95	0,90	1,831	0,068
		Erkek	4,10	0,89		
	Medeni Durum	Evli	4,08	0,87	2,175	0,030*
		Bekar	3,89	0,98		
	Uyrak	Yerli	3,82	0,94	-4,932	0,000*
		Yabancı	4,21	0,82		

*p<0,05

arasında (cinsiyet (t=2,805; p<0,05), medeni durum (t=2,953; p<0,05), uyrak (t=-2,603; p<0,05)) anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Ayrıca ilave (ekstra) peyzaj düzenlemeleri ile medeni durum (t=2,175; p<0,05) ve uyrak (t=-4,932; p<0,05) değişkenlerinin grupları arasında da anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Belirlenen farklılıklar dahilinde temel (zorunlu) peyzaj düzenlemeleri boyutunda cinsiyet değişkeninde erkekler kadınlara göre, evliler bekarlara göre ve yabancı uyraklı turistler yerli turistlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu sonuç temel (zorunlu) peyzaj düzenlemeleri konusunda erkeklerin, evlilerin ve yabancı turistlerin olması gereken hususlara daha dikkat ettikleri ve turizm işletmelerine yönelik tercihi bu boyutu önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir. İlave (ekstra) peyzaj düzenlemelerine ilişkin boyutla ilgili

sonucuna ulaşıldığından, evliler ile yabancı turistlerin ilave (ekstra) peyzaj düzenlemeleri konusunda olması gereken unsurları daha fazla önemsedikleri tespit edilmiştir. Her iki boyut için de evli ve yabancı turistlerin peyzaj düzenlemelerine daha dikkat ettiklerini söylemek de yerinde olacaktır.

Tablo 4'te araştırmaya görüş bildiren turistlerin peyzaj düzenleme boyutları ile yaş, eğitim, gelir ve ziyaret sayısı değişkenlerinin karşılaştırılmasına yönelik istatistiksel sonuçlar yer almaktadır. Yaş değişkeni için hem peyzaj düzenlemelerinden temel (zorunlu) (F=14,084; p<0,05) hem de ilave (ekstra) (F=11,181; p<0,05) düzenlemelerde anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Üstelik belirlenen bu farklılıklar yaş değişkeninde aynı gruplar arasında yani 43 ve üzeri yaş grubu ile diğer yaş grupları arasında gerçekleşmiştir. Tespit edilen farklılık çerçevesinde 43 ve üzeri yaş grubundaki turistlerin diğer yaş

Tablo 4. Peyzaj Düzenlemelerinin Boyutları İle Yaş, Eğitim, Gelir Düzeyi ve Ziyaret Sayısı Değişkenleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi (Anova ve Tukey Testi)

Değişkenler	Boyutlar/Faktörler	Gruplar	Ort. $\bar{X}$	s.s.	F	p
Yaş	Temel (Zorunlu) Düzenlemeler	18-22 yaş	2,89a	1,11	14,084	0,000*
		23-27 yaş	3,09a	1,16		
		28-32 yaş	3,12a	0,93		
		33-37 yaş	3,05a	1,25		
		38-42 yaş	3,03a	1,35		
	43 ve üzeri yaş	3,99b	0,98			
	İlave (Ekstra) Düzenlemeler	18-22 yaş	3,54a	1,09		
		23-27 yaş	3,66a	0,94		
		28-32 yaş	3,84a	0,86		
		33-37 yaş	3,88a	0,97		
38-42 yaş		3,83a	0,77			
Eğitim	Temel (Zorunlu) Düzenlemeler	Lise	3,45a	1,13	2,246	0,107
		Lisans	3,25a	1,21		
		Lisansüstü	3,53a	1,26		
	İlave (Ekstra) Düzenlemeler	Lise	4,02a,b	0,91		
		Lisans	3,87a	0,89		
		Lisansüstü	4,24b	0,93		
Gelir	Temel (Zorunlu) Düzenlemeler	1001-2000 \$/€/TL	3,33a,b	1,23	2,937	0,002*
		2001-3000 \$/€/TL	2,96a	0,98		
		3001-4000 \$/€/TL	3,61b	1,14		
		4001-5000 \$/€/TL	3,52b	1,14		
		5001 ve > \$/€/TL	3,51b	1,33		
	İlave (Ekstra) Düzenlemeler	1001-2000 \$/€/TL	3,62a	1,05		
		2001-3000 \$/€/TL	3,66a	0,88		
		3001-4000 \$/€/TL	4,16b	0,74		
		4001-5000 \$/€/TL	4,15b	0,89		
		5001 ve > \$/€/TL	4,14b	0,90		
Ziyaret Sayısı	Temel (Zorunlu) Düzenlemeler	Yılda 1	3,22a	1,21	15,705	0,000*
		Yılda 2	3,78b	1,14		
		Yılda 3 ve >	3,98b	1,17		
	İlave (Ekstra) Düzenlemeler	Yılda 1	3,89a	0,98		
		Yılda 2	4,14a,b	0,84		
		Yılda 3 ve >	4,23b	0,94		

*p<0,05; ^{a,b} Her bir değişken için farklı harfleri içeren gruplar arasındaki fark önemlidir.

grubundaki turistlere göre daha olumlu düzeyde cevap verdikleri ve peyzaj düzenlemelerine ilişkin ister temel ister ilave düzenlemeler ile ilgili olsun daha fazla isteklerinin söz konusu olduğu söylenebilir.

Eğitim değişkenindeki farklılıklar incelendiğinde temel peyzaj düzenlemelerinde gruplar arası farklılık bulunamazken (F=2,246; p>0,05), ilave düzenlemeler için lisans ($\bar{X}$ =3,87) ve lisansüstü ($\bar{X}$ =4,24) grupları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (F=5,121;

$p<0,05$). Bu durumda ortalamalardan yola çıkarak lisansüstü eğitim almış gruptaki turistlerin turizm işletmelerine yönelik satın alma tercihlerinde ilave peyzaj düzenlemeleri konusunda istek ve beklentilerinin yüksek olduğu söylenebilir. Tablodaki son değişken olan ziyaret sayısının boyutlara göre farklılığı değerlendirildiğinde ise her iki boyutta da ziyaret sayısına göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (temel düzenlemeler $F=15,705$; $p<0,05$ /ilave düzenlemeler $F=4,903$; $p<0,05$). Temel düzenlemeler ile ziyaret sayısındaki farklılıklar yılda 1 kez gelenlerle, yılda 2 ve 3 defadan fazla gelen gruplar arasında, ilave düzenlemeler ile ziyaret sayısı arasındaki farklılık da yılda 1 kez gelenlerle yılda 3 ve daha fazla gelen gruplar arasındadır. Belirlenen farklılıklar ortalamalar dahilinde değerlendirildiğinde, hem temel hem de ilave peyzaj düzenlemeleri için yılda 3 ve daha fazla gelen turistlerin turizm işletmelerinden satın alma tercihlerinde temel ve ilave peyzaj düzenlemelerine dikkat ettikleri ve işletmelerin peyzaj çalışmalarını önemsedikleri belirtilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm yönünden gelişmiş bölgeler incelendiğinde, artan talep ile birlikte her yıl yeni bir otel işletmesinin hizmete açıldığı görülmektedir. Açılan turizm işletmelerinin, sektörle ilgili yenilik ve kullanıcı kitlesinin isteklerinin yakından takip etmesi gerekmektedir. Artan işletme sayıları ile birlikte, işletmelerin turist çekebilmesi için rekabetçi bir anlayış içerisinde farklı uygulamalar yapmaktadırlar. Birçok otel işletmesine dışarıdan baktığımızda farklı mimarilere ile birlikte farklı peyzaj düzenlemelerine sahip olduğunu görmekteyiz. Fakat genel olarak incelendiklerinde aslında birbirlerine benzer aynı amaç ile yapılmış düzenlemelerin sunulmuş oldukları hizmetler görülmektedir.

Turizm sektöründe hizmet veren turizm işletmelerinin sezon ayırımı yapmadan, yılın her dönemlerinde sunulmuş oldukları hizmet kalitelerini belirli bir standartta tutmaları kaçınılmaz bir zorunluluk olmuştur. Dünya geliştikçe rekabetçi sektörlerin başında gelen turizm sektöründe, otel işletmelerinin mevsimsel yo-

ğunluk farklılıklarından kaynaklanan müşteri sayılarında meydana gelen artma ve azalmalar otel işletmelerinde konaklayan müşterilerin beklentilerinin karşılanmamasına neden olmaktadır

Turizm işletmelerinin hem kendi buldukları bölgelerde hem de farklı yerlere karşı rekabet edebilmesi, tercih konularında üstünlüğü sağlaması için farklılaşmaya gitmeleri, aynı zamanda da gelir getirici yenilik uygulamaları yapmalarının gerekliliği artmıştır. Son yıllarda otel işletmelerinde artık neredeyse her gün bir başka ürün ya da hizmet yeniliği gerçekleşmektedir. Rekabet ortamının her geçen gün arttığı turizm sektöründe, getirilen yeni hizmetlerin yanında sürekli yeni arayışlar içine de girilmesi gerekmektedir.

Özellikle yabancı turistlerin cazibe merkezi haline gelen Antalya, sahip olduğu özellikler ile sunduğu farklı hizmetler sayesinde turizm sektöründe önde gelen destinasyonlardan biri olmaya devam etmektedir. Antalya'nın önemli turizm merkezlerinden biride Belek'tir. Belek adını işletmelerin sahip olduğu golf alanları ile duyurmuştur. Yerli ve yabancı turistlerin bu destinasyonu seçme nedenlerinin başında, turizm işletmelerinin sahip olduğu peyzaj özelliklerinde kaynaklanmaktadır.

Bir destinasyonun sahip olduğu çekici unsurlar, insanların o destinasyonu tercih etmesinde önemli faktörlerden birisidir. Bir destinasyonun sahip olduğu doğal güzellikler ile kültürel değerlerin yanında gerek mimari gerekse peyzaj düzenlemelerinin etkisi de büyüktür.

İnsanlar gitmiş oldukları turizm işletmelerinde vakitlerinin çoğunu dış mekanlarda geçirmeyi tercih etmektedirler. Araştırmanın sonucuna göre, temel peyzaj düzenlemelerinin yanında, yüzme havuzları, golf tesisleri, yürüyüş yolları, spor alanları ve farklı aktivite alanları insanların en çok vakit geçirdikleri alanlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Yerli ve yabancı turistler daha önce geldikleri tesislerde bu düzenlemeleri aradıkları tespit edilmiştir. Özellikle 5 yıldızlı turizm işletmelerinde peyzaj mimarlarının aktif olarak çalışmaları,

getirecekleri farklı düzenlemeler ile günümüz rekabet ortamında bu tesislerin, gelişen diğer ülke tesislerinde daha iyi seviyelere getirecekleri şüphesizdir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma KBÜ-BAP-14/2-DS-052 No'lu "Turizm işletmelerinde peyzaj düzenlemelerinin turistlerin satın alma tercihleri üzerindeki etkisi, Antalya belek örneği" başlıklı proje Karabük Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Arısoy, K. (2014). Turizm İşletmelerinde Yeşil Yıldız Uygulaması, *Ekoyapı Ekolojik Yapılar ve Yerleşimler Dergisi*, 12 Ağustos 2014. Web: <http://www.ekoyapi-dergisi.org/647-turizm-isletmelerinde-yesil-yildiz-uygulamasi.html>. Erişim Tarihi: 21.09.2015.
- Avan, A. (2010). Yabancı Turistlerin Satın Alma Karar Sürecinde Kültürel Varlıkların Etkisi: Konya Örneği, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 203 - 219.
- Chen, C. ve Tsai, D. (2007). How Destination Image and Evaluative Factors Affect Behavioral Intentions? *Tourism Management*, 28 (4), 1115-1122.
- Correia, A. ve Pimpao, A. (2008). Decision-Making Processes of Portuguese Tourist Travelling to South America and Africa. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 2 (4), 330-373.
- Demir, Ş. Ş. (2010). Çekici Faktörlerin Destinasyon Seçimine Etkisi: Dalyan Örneği, *Ege Akademik Bakış*, 10(3), 1041- 1054.
- Filiatrault, P. ve Ritchie, J. R. B. (1980). Joint Purchasing Decisions: A Comparison of Influence Structure in Family and Couple Decision-Making Units. *The Journal of Consumer Research*, 7 (2), 131-140.
- Hayta, A. B. (2008). Turizm Pazarlamasında Tüketici Satın Alma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (1), 31-48.
- Hyde, K. F. (2008). Independent Traveler Decision-Making, (Edited by A. G. Woodside). *Advances in Culture, Tourism and Hospitality Research* (Vol. 2). Bingley: JAI Press.
- KURT, S. (2009), Çalışma Raporu (Turizm Yönetimi ve Pazarlama Stratejileri), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aralık, 2009.
- Morrison, A. M. (1989). *Hospitality and Travel Marketing*. Delmar Publishers Inc., United States of America.
- Smallman, C. ve Moore, K. (2010). Process Studies of Tourists' Decision-Making. *Annals of Tourism Research*, 37 (2), 397-422.
- Solomon, Michael. (2004), *Consumer Behavior: Buying, Having, Being*. New Jersey.
- Yüncü, D. ve Kozak, N. (2010). Türk Akademisyenlerin Kongre Tercihleri Üzerine Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21 (1), 109-120.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, (2015). Çevreye Duyarlılık Kampanyası (Yeşil Yıldız). Web: <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11596/cevreye-duyarlilik-kampanyasi-yesil-yildiz.html>, Erişim Tarihi: 21.09.2015.

Tutar, F. K. (2015). Yeşil Ekonomi, Yeşil Turizm: Türkiye Turizm Sektöründe Yeni Trend Yeşillenen Oteller Projesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(13): 328-352.

Extensive Summary

ROLE IN THE PURCHASING DECISIONS OF TOURISTS ON LANDSCAPE ARRANGEMENTS: EXAMPLE OF BELEK

Yasin DÖNMEZ, Fatih TÜRKMEN*

After World War II, as an improving sector overall world tourism, a social event which people can participate, a tool which could satisfy people psychologically, an activity which has an economic asset, an activity which has a cultural value and has a scope including interactions with multiple elements directly and indirectly consists various sub systems. Human is the fundamental subject in tourism and thereby source of the tourism revenues occurs from personal expenditures of the people who travels. Due to these reasons, marketing managers has to examine and understand the purchasing behaviors of individuals. Facilities which tourism establishments provide in tourism sector, many factors such as demographic, economic, socio-cultural plays a role during tourist choice and purchasing process. However, attractions which endemic to that destination also has a significant impact on the destination choice (Demir, 2010:1042). Therefore, a destination attractions has a highly place in preferring to that destination and obtaining a competitive advantage over other destinations. The physical structure of the tourism establishments significant for distinguishing the destination besides the service they provide.

Since therefore purpose of this study is about tourists aspects on landscaping arrangements towards purchasing preferences on accommodation managements, there had been an investigation held for finding an answer to this question; "Is there a

---

* Corresponding author at: Karabük University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management
E-mail: fatihturkmen@karabuk.edu.tr

difference on tourists accommodation management choice regarding landscaping arrangements according to the demographic characteristics?” Population of research becomes from tourists whom had preferred to purchase 5 star hotels Between April and June 2015 in Belek Antalya the views of the participants had taken in determining the properties of the sample had been the representative of the universe using a simple random sampling method and sample size calculations had been based on this formula $n = \sigma^2 Z_{\alpha}^2 / d^2$.

Survey technique had been applied to this study and the questionnaire of the study divided in two parts. In order to determine the demographic characteristics there has been given seven questions in the first section, In the next section fifteen expression take parts based on literature review and expert opinions. The level of participation of each phrase for phrases can be found in the second part of the questionnaire had been rated in line with 5-point Likert scale from “not important” to “strongly important “. This questionnaire had been prepared includes 350 Turkish, 350 English copies and total 700 copies applied to the targeted audience. After the screening carried out 509 questionnaires were evaluated due to missing and invalid data.

The data had been gathered analyzed through IBM SPSS 23 for Windows package program, factor loadings of phrases determined with Kaiser-Meyer-Olkin (KMO), for reliability analysis Cronbach's alpha values used. Tests had been performed for normal distribution of data as well as concerning homogeneity, p values were determined to be greater than 0,05. Therefore, conditions are provided for the parametric tests, based on a comparison of individual characteristics for tourists t test for independent samples group in two variables , one-way anova for more than two variables in the group, in order to reveal the difference which occurs between groups more than two “Multiple Comparison-HSD-Analysis” was conducted.

Primarily in the analyzes, factor analysis was applied using with the method of varimax rotation for the construct validity of the scale of the survey and

the basic components (principal components). The applicability of factor analysis had been tested with Bartlett, The adequacy of the sample size tested with Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value.

The role of landscape scale in purchasing preferences of tourists has 15 expressions. As a result of factor analysis, Bartlett test 9016.705 and significance of p value ($p < 0.00$) had been found. In addition, the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) sample value has been determined to be 0.924, according to Kalaycı (2009) factor analysis is sufficient to apply. Load factor for the statements of all the aforementioned is below 0.50, the value of both subdimension and overall scale reliability values above 0.70. Therefore, it can be said that the level of internal consistency of the scales are sufficient.

Identified differences within basic (mandatory) landscaping in size according to gender; men than women, according to marital status; married than single, according to tourist type: foreign tourists than domestic tourists have reported more positive opinions. These results upon basic (mandatory) landscaping, male, married and foreign tourists have paid more attention to the issues and it can be interpreted as they care about this dimension on tourism establishment choice.

Regarding the dimension related to additional (extra) landscaping arrangements, conclusion upon analyzing the difference of opinion between both married and single, domestic and foreign tourists; married than single, foreign tourists than domestic tourists have more positive opinions, It was found that married and foreign tourists cares more to the elements that should be in the additional (extra) landscaping arrangement. It can be only just to say for both dimensions, married and foreign tourists pay more attention to the landscaping arrangements.

Especially Antalya has become a center of attraction for foreign tourists, continue to be one of the leading destinations in the tourism sector thanks to the features it has an different services offered. One of the most

important tourism centers in Antalya is Belek. Belek make a name with the golf courses. The major reason to choose this destination for domestic and foreign tourists, is due to landscape features that owned by tourism establishments.

Attractions of a destination are an important factor on people while choosing a destination. Natural beauty of a destination as well as the cultural values and in addition to its architecture, landscape arrangements has a great impact.

People prefer to spend most of their time outdoors in the destination they went. According to the results of the research, it emerges that areas where people spend the most of their time besides basic landscaping arrangements are swimming pools, golf courses, walking paths, sports fields and different activity areas. It is determined that the domestic and foreign tourists are looking for these arrangements in the establishments they have been found before. Especially in 5 star tourism establishments, with the active work of the landscape architects and the different arrangements they will applied in today's competitive environment, there is no doubt they will bring better levels of facilities in other developing countries.

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Turizm Sektöründe Kültürel Zekânın Önemi: Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma*

Gülây ÖZDEMİR YILMAZ^a, Gülsüm DEMİR KAYA^b

^a Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, BALIKESİR

^b Maltepe Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, İSTANBUL

Özet

Bu çalışmada, farklı kültürlerle ait insanları iş ya da tatil amaçlı bir araya getiren turizm sektöründe kültürel zekânın önemini ortaya koymak ve konaklama işletmelerinde çalışanların kültürel zekâ düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bununla birlikte, çalışanların kültürel zekâ düzeylerinin bazı mesleki ve sosyo-demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda İstanbul Avrupa yakasında faaliyet gösteren 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmelerinde çalışan 450 işgörene anket uygulanmıştır. Geri dönüş alınabilen 392 anket değerlendirmeye alınmıştır. Analizler sonucunda çalışanların kültürel zekâ düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kültürel zekâ düzeyi ile demografik faktörler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca kültürel zekâ ölçeğinin Türkçe formuna faktör analizi uygulanmış, analiz sonucunda ölçeğin orijinali gibi geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Sektörü, Kültür, Kültürel Zekâ, Konaklama İşletmeleri.

Abstract

In this study, it is aimed to present cultural intelligence in tourism sector throwing people from different cultures together for business or holiday and to determine cultural intelligence levels of employees working in hospitality enterprises. However, it is tried to determine whether cultural intelligence levels of employees differentiate according to some professional and socio-economic factors. In this context, a questionnaire was applied to 450 employees working at four and five star hospitality enterprises. 393 questionnaires that presented feedback were evaluated. Following getting the results, it was detected that employees had high cultural intelligence levels. No meaningful differences between cultural intelligence and demographic factors were found. Factor analysis was applied to Turkish form and according the results obtained from the analysis, it was detected that the scale was as applicable and reliable assessment instrument as its original.

Keywords: Tourism Sector, Culture, Cultural Intelligence, Hospitality Enterprises.

JEL CODE: M12

* Bu makale Gülsüm DEMİR'in Yrd.Doç.Dr. Gülây ÖZDEMİR YILMAZ danışmanlığında tamamlamış olduğu Yüksek Lisans tezinden yararlanılarak yazılmıştır.

Yılmaz, G. Ö., & Kaya, G. D. (2015). Turizm Sektöründe Kültürel Zekânın Önemi: Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma, *Turizm Akademik Dergisi*, 2 (2).

GİRİŞ

İçinde yaşadığımız bilgi çağında insan kaynağı, hizmet ve üretimin en temel ögesi durumuna gelmiştir. Hızla küreselleşen, çeşitlenen, çok kültürlü, çok merkezli günümüz dünyasında artık örgütlerin en önemli zenginliği, çoklu becerilere ve farklı düşünme stillerine sahip nitelikli insan kaynağıdır. İnsanı ön plana çıkaran bu zihniyet dönüşümü örgütlerin felsefelerini, kültürlerini ve stratejilerini etkilemiştir. Örgütler açısından, çalışan insanın yeterliklerinin yanında onu farklı kılan özellikleri de önem kazanmaya başlamıştır. Hızlı değişimlerin yaşandığı dünyada örgütlerin varlıklarını sürdürmelerinin anahtarlarından biri, çalışanların farklılıklarına duyarlılık göstermek, saygı duymak ve bu farklılıkları zenginlik olarak görerek değerlendirmektir (Memduhoğlu, 2011: 37). Bu farklılıkların en kilit noktasını oluşturan etmen ise kültür kavramıdır. Bireyin içinde yaşadığı gruptan/toplumdan edindiği sosyal bir miras (Şişman, 2007: 1) olan kültür, en geniş anlamıyla, insanın doğal niteliklerine eklenen bütün soyut ve somut kazanımları içeren bir kavramdır. Bu yönüyle kültür, her ulusun, her toplumun, her grubun ve nihayet her bireyin kazanımlarına koşut olarak farklılıkları ifade eder. Eğer böyle olmasaydı, kültürden ve kültürlerden “bizim” ve “ötekinin” kültüründen söz etmek mümkün olmazdı. Dolayısıyla farklılıklar kültürün doğasında vardır (Kartarı, 2001). Farklı bir kültürle karşılaşıldığında, kişiler arası iletişim, etkileşim ve uyum üzerinde bireysel farklılıkların önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Sawhney, 2014). Bu alanda farklı yazarlar tarafından yapılan çeşitli araştırmalarda farklı kültürlerle etkili bir iletişim kurmada bireysel farklılıkların önemi vurgulanmaktadır (Dalton ve Wilson, 2000; Ones & Viswesvaran, 1997; Van Der Zee & Van Oudenhoven, 2000). Ancak her kültür, üyelerine üzerinde uzlaşa sağlanmış kurallar vererek neyi nasıl algılayacağını ve nerede nasıl davranacağını belirleyen kuralları sunar. Her birey, karşısındaki kişinin davranışlarını kendi kültürünün kuralları ve normlarına göre değerlendirdiğinde, o birey hakkında genellikle olumsuz düşünce ve yargılar geliştirebilir (Coşgun, 2004: 100). Bu durum çokkültürlü örgütlerde oldukça

belirgindir. Çokkültürlü işletmelerde çalışanlar, farklı sosyal kültürden gelen, farklı dile sahip olan ve değişen örgüt iklimi içerisinde daha önce hiç karşılaşmadıkları bir durumla mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar. Aynı şekilde bilmedikleri bir ortamda ve daha önce karşılaşmadıkları özelliklere sahip müşterilere de hizmet sunmak zorunda kalabilmektedirler (Kodwani, 2012: 86-87’ den akt: İşçi ve ark. 2013: 3). Dolayısıyla kültürlerarası ilişkilerin daha etkin ve verimli olarak sürdürülebilmesinde, kültürlerarası yeteneklerin anlaşılması ve geliştirilmesinin önemini vurgulayan kültürel zekâya ihtiyaç vardır (Yeşil, 2009:122). Bu çalışmada konaklama işletmelerinde çalışanların kültürel zekâ düzeylerini tespit etmek ve kültürel zekâ düzeylerinin bazı mesleki ve sosyo-demografik faktörlere göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Konaklama işletmeleri çok kültürlüğün belirgin olarak yaşandığı turizm işletmelerindedir. Bu nedenle kültürel zekâ kavramı konaklama işletmeleri için üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kültürel Zekâ Kavramı

İlk kez Soon Ang ve Christopher Earley tarafından ortaya konulan kültürel zekâ kavramı kültürlerarası araştırmalar ile zekâ araştırmalarını bir araya getiren çalışmaların bir ürünüdür. Araştırmacıların 2003 yılında yayımladıkları Cultural Intelligence: Individual Interactions Across Cultures (Kültürel Zekâ: Kültürler arasında Bireysel Etkileşimler) adlı kitapları ile kavramın kuramsal altyapısı ortaya konulmuştur. Soon Ang, 2000 yılına girilirken tüm bilgisayarların çökeceğinden korkulduğu dönemde çeşitli firmalara danışmanlık yapmış, farklı ülkelerden Enformasyon Teknolojileri (IT) profesyoneli ile birlikte çalışmıştır. Bu çalışmalarını sırasında dünyanın çeşitli yerlerinden gelen bilgisayar programcılarının oldukça yetenekli ve zeki olduklarını görmekle birlikte ortak çözüm yolları üretmekte zorlandıklarını gözlemiştir. Farklı kültürlerden çalışanların bir programlama üzerinde anlaşmış olmalarına rağmen bunu gerçekleştirememeleri üzerine çözüm

yolları arayan Soon Ang, asistanı Christopher Earley ile birlikte bu konu üzerinde çalışmış ve kültürel zekâ kavramını geliştirmiştir (Aksoy, 2013: 73).

Earley (2002), bireylerin farklı bir sosyal ortama girdiklerinde karşılaştıkları farklılıklara nasıl uyum sağlayacakları konusunda yol gösteren zihinsel bir yetenek olarak tanımlamaktadır. Brislin (2006)'e göre kültürel zekâ, içinde bulunulan kültürden farklı bir kültüre geçildiğinde karşılaşılan farklılıkları en iyi şekilde yönetme becerisidir. Dyne, Ang ve Livermore (2010) kültürel zekâyı, bireylerin küresel bağlamda etkin çalışabilmeleri için sahip olunması gereken bir zekâ türü olarak, Vedadi (2010: 27) kültürel zekâyı, kültürel farklılıkların ortaya çıkardığı durumları etkin yönetme becerisi olarak, Ng (2011: 3) kültürel zekâyı, farklı kültürel ortamlara adapte olunabilmesi için bireyin sahip olması gereken zihinsel yetenek olarak, Rezaiee Kelidbari ve ark. (2012) kültürel zekâyı, farklı kültürel geçmişlere ve farklı kültürel algılara sahip bireyler arasında etkili iletişim kurabilme becerisi olarak tanımlamaktadırlar.

Earley & Ang (2004) kültürel zekâ boyutlarını; bilişsel, üstbilişsel, motivasyonel ve davranışsal kültürel zekâ olarak dört ana başlık altında incelemekteler. Bilişsel kültürel zeka bireyin farklı kültür yapıları hakkında, o kültüre ait olan normlar, değerler, tutumlar, davranışlar ve sosyal, ekonomik, hukuki sistemler vb. hakkında kişinin örgün eğitim ya da kişisel deneyimler aracılığıyla elde ettiği bilgiyi yansıtır (Ang vd., 2006; Ng & Earley, 2006). Üst bilişsel kültürel zekâ farklı ülke ya da insan gruplarının kültürel değer ve normlarını anlamak için bireyin zihinsel modellerini planlaması, takip etmesi, değerlendirmesi ve değiştirmesi gibi yetenekleri içermektedir (Earley & Ang, 2004). Motivasyonel **kültürel zekâ**, bireylerin farklı kültürden olan kişilerle iletişim kurabilmek için göstermiş olduğu eğilimi yani enerji ve dikkatini bu yöne doğru yönlendirebilme kapasitesini ifade etmektedir. (Earley & Ang, 2003). Kültürel zekânın bu boyutunda kişinin sahip olduğu öz yeterlilik ve içsel motivasyonun iletişim kurmada önemli olduğu belirtilmektedir (Van Dyne, Ang & Koh, 2009). Buradaki motivasyon

kavramı, farklı kültürlerle gerçekleşen etkileşimde iyi bir iletişim kurabilmek için bireyin o an itibarıyla sahip olduğu içsel değerleri belirtmektedir (Earley & Ang, 2003). Davranış bağlantılı kültürel zekâ, farklı kültürlerle karşılaşıldığında kişilerin göstermiş olduğu sözel ve sözel olmayan uyumluluk yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Earley & Ang, 2003; Van Dyne & Koh, 2009). Bireylerin farklı kültürel ortamlara uygun olarak davranabilmesi için geniş anlamda bir davranış repertuarına sahip olması gerekmektedir. Davranışsal bağlamda kültürel zekâsı yüksek olan insanlar, sözlü ya da sözsüz davranış yetenekleri doğrultusunda durum ve ortamlara uygun davranış şekilleri gösterebilecektir, örneğin uygun kelimeler, yüz ifadeleri, mimikler ve ses tonu gibi (Yeşil, 2009: 124).

Kültürel zekâ ile ilgili literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak kültürel zekâ kavramını kavramsal olarak ele alan çalışmalar olduğu görülmektedir (Faiazi & Jan Nesar Ahmadi, 2006; Yeşil, 2009; Dyne ve ark. 2010; Rahimi vd., 2011). Bazı çalışmalarda ise, kültürel zekânın kaygıyı azalttığı; iş tatminini ve aynı zamanda iletişim etkinliğini olumlu yönde etkilediği (Bücker ve ark. 2006) iş performansını olumlu etkilediği (Rose ve ark. 2010); görev performansı ve örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde kültürel zekâ ile öz-yeterliliğin ortak (etkileşimsel) etkisinin bulunmadığı (Şahin & Gürbüz, 2012); kültürel zekânın, kariyer başarısı üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisinin bulunduğu (Askari Masouleh ve ark. 2013) ortaya koyulmuştur. Ayrıca kültürel zekânın duygusal zekâ (Thomas vd., 2015) ve sosyal zeka (Şahin ve ark. 2012) ile ilişkili fakat ayrı bir zeka türü olduğunu ortaya koyan çalışmalar ile kültürel zeka ölçeğinin Türkçe formunun orijinal formu gibi geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koyan çalışmalar da (Şahin ve ark. 2012; İşçi ve ark. 2013; Aksoy, 2013; İlhan & Çetin, 2014) mevcuttur.

Turizm Sektöründe Kültürel Zekânın Önemi

Çokkültürlü ortamlarda: birbirinden farklı kültürlerin olması, kültür ve iletişimin birbiriyle bağlantı

içinde olması, iletişimi yapanların aynı zamanda bir kültürün parçası olması, kültürün iletişimde kendini göstermesi, bir kültüre ait olmanın iletişimi özel kılmaması, aynı kültüre sahip olmanın iletişimi kolaylaştırması, farklı kültüre ait olmanın iletişimi zorlaştırması vb. nedenler kültürel zekânın çok kültürlü ortamlardaki önemine işaret etmektedir. Aynı zamanda farklı kültüre sahip insanlar arasında yanlış anlamalar, önyargılar, mesafeli durma, psikolojik ve sosyal yalnızlaşmalar gibi sıkıntılar yaşanabilmektedir (Akay, 2005: 113).

Turizm sektörü, yerli/yabancı iş ya da tatil amacıyla gelen farklı kültürlere ait birçok kişiyi aynı çatı altında toplayan çokkültürlü bir yapıya sahiptir. Turizmin çokkültürlü yapısı, temel olarak turist gönderen toplum kültürü, yerel kültür ve turist kültürü olmak üzere üç boyutta ele alınabilir. Turist gönderen ülke ya da toplumun kültürü iletişim sürecinde rol oynayan kültürlerden biridir. Hizmetin sunulmasında turist gönderen toplumun kültürü dikkate alınmalıdır. Belli kültürden turistlere yönelik olarak, örneğin Japonların tercihlerinin neler olduğu ve onlara en iyi nasıl hizmet verileceği gibi konularda turizm çalışanlarının eğitilmeleri gerekir. Bu eğitim, onların farklı uluslarla ilgili kalıp yargılarının azalmasına ya da ortadan kalkmasına da yardımcı olabilir. Turist kabul eden bir ülke ve ya çekim yerinin kültürünü ifade eden yerel kültür çoğu kez turistlerin esas ziyaret sebepleri arasında yer almaktadır. Genellikle turizm işletmelerinde çalışanların çoğunluğu aynı ülke içindeki veya aynı yöredeki insanlardan oluşmaktadır. Bu bireyler bir kültürde doğmuş, büyümüş ve eğitilmişlerdir. Dolayısıyla o kültüre göre düşünürler, hareket ederler ve tepki gösterirler. Turistler ise evden uzakta olduklarında normal rutin davranışlarından farklı davranma eğiliminde olurlar. Genellikle daha esnek ve rahat plan yaparlar, yeni ve sıra dışı deneyimler ararlar. İş amaçlı seyahat edenler bile iş saatlerinden sonra turist tipi davranışlar sergileyebilirler. Birçok yazar turistlerin yoğun olarak bulunduğu yerlerde yeni bir kültür olgusunun oluştuğunu ve bunun da adının turist kültürü olduğunu ifade etmektedir. Bu gibi yerlerde oluşan kültür aslında ne yerel halkın ne de turistlerin kültürünün tam olarak yansıtmaktadır.

Bu kültür aynı zamanda seyahat etmeyen insanlar arasındaki ilişkileri ve etkileşimleri de yansıtan bir çeşit karma kültür olup, günlük yaşamda standart olarak görülen kültürden farklı bir kültür olarak ortaya çıkmaktadır (Avcıkurt, 2009: 69-70). Bu farklı kültürler bir arada bulunduğu birbirlerini etkileyebilmekte ve birbirlerinden etkilenebilmektedir. Özellikle bir yörede turistik tüketicilerin varlığı, diğer bireylerin yaşam düzeylerini etkilemektedir. Ziyaretçilerin kendilerini tanıtmaları ve gittikleri bölgelerde yerleşik düzene sahip olan yerel halk ile ilişkileri söz konusu kişilerin yaşam şekillerini ve davranışlarını yüksek oranda şekillendirmektedir. Öte yandan, turistler de ziyaretleri esnasında bu kültürlerden etkilenmektedir (Duran, 2011: 305).

Kültürlerarası etkileşim sürecinde kilit noktayı oluşturan farklılıklar ve yönetimdir. Barutçugil (2011) günümüz dünyasında giderek yoğunlaşan kültürler arası ilişkilerin dikkat çeken yönünün, farklılıklar olduğunu belirtmektedir. Çünkü çoğu gerilimler, çatışmalar ve sorunlar bu nedenle ortaya çıkmaktadır. İş ilişkilerinde başarısızlık, yönetim sorunları, zaman ve maliyet kayıpları çoğu kez kültürler arası farklılıklardan kaynaklanan yanlış anlamaların, anlaşmazlıkların sonuçlarıdır. Diğer taraftan, örgütlerde ve toplumlarda sosyal, entelektüel ve ekonomik zenginliği, çalışkanlığı, yaratıcılığı ve üretkenliği sağlayan özelliklerin başında da farklılıklar gelmektedir. Dolayısıyla farklılıkların olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğurması farklılıkların dikkate alınıp alınmadığı ya da iyi yönetilip yönetilmediği ile ilgilidir.

Son zamanlarda kültürler arası etkinlikte bireysel farklılıklara dikkat çekerek bu farklılıkları etkin yönetebilme becerisi olarak kültürel zekâ kavramı üzerinde durulmaktadır. Earley & Mosakowski (2004: 139) kültürel zekâyı farklı kültürlere ait kişilerin, hareket, davranış, ses, mimik, ton ve vurgusunu, yine kendisiyle aynı kültüre ait olan insanlar gibi algılayabilmesi, anlayabilmesi ve değerlendirebilmesi olarak ifade etmektedirler.

Farklı kültürlerde benzer iletişim davranışları başka işlevleri yerine getirmektedir. Bu nedenle kültürlerarası karşılaşmalarda, bir davranış için bir tarafın beklediği işlev, diğer kültürün üyeleri tarafından bilinmediği için, beklenenden farklı davranışlar “yanlış” olarak değerlendirilmektedir (Kartarı, 2001). Kültürel zekâ kişileri ait oldukları kültüre göre değerlendirme, bu davranışların altında yatan nedenin karşılaşılan kültürün gereği olduğunu fark etme ve “yanlış” olarak değerlendirilen yargılamaların önüne geçme avantajı sağlamaktadır.

Turizm sektöründe farklı kültürden gelen birçok kişiye hizmet sunulmaktadır. Kültürel zekâyâ sahip bir çalışanın, hizmet sunulan kültüre aşina olması sunulan hizmetin kalitesini ve müşteri memnuniyetini etkileyecektir. Başka kültürlerle sınırlı çapta teması olan ve o kültüre yakınlığı olmayan ya da herhangi bir şekilde kültürlerarası eğitim almayan personel kendini ifade etmede veya başkalarının ne demek istediğini anlamada sorun yaşayabilir (Avcıkurt, 2009: 70) ve bu durum müşteri memnuniyetine olumsuz olarak yansır. Aksine farklı kültürleri anlayan ve geniş kültürel ve dil ufuklarına sahip çalışanlar kendi kültürleri içersinde rahatlıkla yer bulurlar ve kolayca kültürel sınırları geçebilirler (Avcıkurt, 2009: 70). Dolayısıyla kurulan iletişim daha sağlıklı olacağından müşteri memnuniyeti de artar. Bunun yanında sunulan hizmeti alan konukların da kültürel zekâyâ sahip olması çeşitli avantajlar sağlayabilir. Örneğin bir Türk misafir Akdeniz ya da Ege kıyılarında bir konaklama işletmesine gittiğinde; diğer konukların çoğunlukla yabancılardan oluşması ya da tabela, pano gibi alanlarda çoğunlukla yabancı dilde yazılmış kelimelerin olması, vb. durumlardan dolayı kendisini ülkesinde yabancı hissedebilir ya da bu durum farklı kültürlerle karşıt düşünceler geliştirmesine neden olabilir. Kültürel zekâyâ sahip bir misafir ise karşı kültüre daha kolay uyum sağlayabilir ve bu durumun üstesinden kolaylıkla gelebilir. Bir başka örnek olarak yabancı misafirlerin otel içindeki rahat tavır ve davranışlarının otel çalışanları ya da Türk misafirler tarafından yanlış anlaşılması ve yadırganması verilebilir. Yine kültürel zekâyâ sahip bir çalışan ya da misafir, yabancıların bu

davranışlarını ait olduğu kültüre göre değerlendirebilir ve bu durumu yadırganmaz.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan bu araştırmanın amacı, konaklama işletmeleri çalışanlarının kültürel zekâ düzeylerini tespit etmek ve kültürel zekânın bazı mesleki ve sosyo demografik faktörlerle olan ilişkisini ortaya koyabilmektir. Kültürel zekâ, turizm sektörünün farklı kültürleri barındıran çokkültürlü yapısından dolayı turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için oldukça önem arz etmektedir. Turizm sektöründe genellikle farklı kültürlerden gelen yabancı konuklara hizmet sunulmaktadır. Bunun yanında turizm beldesine dışarıdan veya yöreden gelen yerli yabancı çalışanlar düşünüldüğünde pek çok farklı kültürü barındıran insanlar tek bir çatı altında toplanabilmektedir. Üstelik kültür farklılıkları toplumdan topluma görülebildiği gibi aynı topluma ait farklı yörelerde yaşayan insanlar arasında da görülebilmektedir. Kültürel zekâ kişilere farklı kültürlerle ait kişileri kendi kültürleri içinde değerlendirerek daha iyi anlama imkânı sağlamaktadır. Bu nedenle kültürel zekâyâ sahip bir çalışan hem çalışma arkadaşlarını hem de hizmet sunacağı konukları hizmet sunma sürecinde daha iyi anlayabilecek, böylelikle hem sunulan hizmetin kalitesi artacak hem de çalışanın işinden duyacağı doyum artacaktır. Bir bütün olarak düşünüldüğünde ise bireysel olarak gösterilen bütün çabalar işletmenin başarısına da yansiyacaktır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, İstanbul Avrupa Yakası'nda faaliyet gösteren 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmeleri çalışanları oluşturmaktadır. Araştırmada özellikle İstanbul ilinin seçilme nedeni ise ziyaretçi sayısının fazla olması, bu sayının giderek artması [2013 yılı yabancı ziyaretçi sayısı, 10.474.867; 2014 yılı yabancı ziyaretçi sayısı 11.842.983 (İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 29.06.2015)] ve yüzyıllar boyunca birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış olan İstanbul'un

geçmişten gelen tarihsel özelliği ve barındırdığı sosyal çeşitlilik (Köseoğlu, 2010: 27) ile turizm açısından oldukça önemli özelliklere sahip bir turizm merkezi olmasıdır.

Söz konusu bölgede faaliyet gösteren otellere 450 adet anket dağıtılmış ve geri dönüş alınabilen 392 anket değerlendirilmeye alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada otel çalışanlarının kültürel zekâ düzeylerini tespit etmek amacıyla “Kültürel Zekâ Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ndan oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik özelliklerle ilgili soruların yer aldığı Kişisel Bilgi Formu’ndan oluşurken, ikinci bölüm ise kültürel zekâ ölçeğindeki sorulardan oluşmaktadır. Demografik özelliklerle ilgili 8 soru, kültürel zekâ kavramı ile ilgili 20 soru olmak üzere anket toplam 28 sorudan oluşmaktadır.

Kültürel zekâ ölçeği “davranışsal”, “motivasyonel”, “bilişsel” ve “üstbilişsel” olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Kültürel zekâ ölçeği için 5’li likert kullanılmıştır. Bu kapsamda, “Kesinlikle Katılmıyorum=1”, “Katılmıyorum=2”, “Kararsızım=3”, “Katılıyorum=4” ve “Kesinlikle Katılıyorum=5” şeklinde puanlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Kültürel zekâ ölçeği için; Şahin ve ark. (2012) ve İşci (2013)’ nin Türkçeye uyarlanmış kültürel zekâ anketlerinden yararlanılmıştır.

guluması gerçekleştirildikten sonra, değerlendirilmeye alınan veriler ankete katılan işgörenlerin kişisel özellikleri, çalıştıkları işletmede görev süreleri ve turizm sektöründe toplam çalışma süreleri yüzde ve frekans yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Kültürel zekâ ölçeği için faktör analizi yapılmış ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Çalışanların kültürel zekâ düzeylerinin bazı mesleki ve sosyo-demografik faktörlere göre farklılıklarının testi için dağılım hakkında fikir sahibi olmak adına Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi yapılmıştır. K-S testi sonucu 0,027 ($p < 0,05$) olarak bulunmuştur. Bu bulgu, ölçek puanlarının normal dağılmadığını göstermiştir. Farklılık testlerinden Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis H Testi yapılmıştır. Analizlerdeki anlamlılık düzeyi “ $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Önermelere Ait Güvenirlik Analizi

Bir ölçeğin güvenilirliği, ölçme aracının farklı zamanlarda tekrarlanan ölçümlerde aynı sonucu verme derecesini ifade etmektedir (Eymen, 2007: 74). Bu araştırmada, güvenilirlik analizi yapılırken Cronbach’s Alpha istatistik tekniği kullanılmıştır. Cronbach’ s Alpha sorular arası korelasyona bağlı uyum değeridir. Cronbach’ s Alpha değeri faktör altındaki soruların toplamdaki güvenilirlik seviyesini göstermektedir. Cronbach’ s Alpha değerinin 0,70 ve üstü olduğu durumlarda ölçeğinde güvenilir olduğu

Tablo 1. Kültürel Zekâ Alt Boyutlarının Cronbach Alpha Katsayıları

	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Katsayısı
Bilişsel Kültürel Zekâ	6	0,85
Üstbilişsel Kültürel Zekâ	5	0,85
Motivasyonel Kültürel Zekâ	4	0,85
Davranışsal Kültürel Zekâ	5	0,89
Ölçeğin Genel Ortalaması		0,92

Verilerin Analizi

Anket yolu ile elde edilen verilerin analizi SPSS 11.5 For Windows paket programı ile yapılmıştır. Anket uy-

kabul edilir (Kalaycı, 2006; Sipahi ve ark. 2006). Ancak, soru sayısı az olduğunda bu sınır 0,60 değeri ve üstü olarak kabul edilebilir (Kalaycı, 2006: 405).

Tablo 1’de görüldüğü gibi dört alt boyutun güvenilirliği de 0,70’den büyük çıkmıştır. Bu durum, kültürel zekâ ölçeğinin tutarlı ve istikrarlı sonuçlar çıkardığının göstergesidir. Çünkü Cronbach Alpha katsayısı kullanılarak temel alınan güvenilirlik analizlerinde, bu değerlerin 0,70 üstü olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir.

% 48,7’si (n=191) evli, % 44,6’sı (n= 175) bekârdır. % 6,6’sı ise diğer seçeneğini işaretlemişlerdir. Katılımcıların % 3,1’i (n=12) ilkokul, % 16,1’i (n= 63) ortaokul, % 36,2’ si (n=142) lise ve % 21,2’ si (n=83) ön lisans, % 20,9’ u (n= 82) lisans, % 2,6’sı (n= 10) lisansüstü mezunudur. Çalışanların işletmede görev sürelerine baktığımızda % 33,4’ü (n=131) 5-7 yıl, 29,1’i (n=114)

Tablo 2. Çalışanların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Kişisel Özellikler(n=392)		F	%
Cinsiyet	Kadın	134	34,2
	Erkek	258	65,8
Yaş	20-25	91	23,2
	26-30	129	32,9
	31-40	122	31,1
	41-50	47	12,0
	51 ve üstü	3	0,8
Medeni Durum	Bekâr	175	44,6
	Evli	191	48,7
	Diğer	26	6,6
Öğrenim Düzeyi	İlkokul	12	3,1
	Ortaokul	63	16,1
	Lise	142	36,2
	Önlisans	83	21,2
	Lisans	82	20,9
	Lisans Üstü	10	2,6
İşletmede Görev Süresi	0-1 yıl	102	26,0
	2-4 yıl	114	29,1
	5-7 yıl	131	33,4
	8-10 yıl	33	8,4
	10 yıl ve üzeri	12	3,1
Turizm Sektöründe Görev Süresi	0-1 yıl	30	7,7
	2-4 yıl	82	20,9
	5-7 yıl	127	32,4
	8-10 yıl	78	19,9
	11 yıl ve üzeri	75	19,1

Tablo 2’ ye göre, araştırmaya katılan çalışanların % 34,2’si (n=134) kadınlardan ve % 65,8’i (n= 258) erkeklerden oluşmaktadır. Aynı tabloya göre, katılımcıların

2-4 yıl, % 26,0’ı (n=102) 0-1 yıl, % 8,4’ü (n=33) 8-10 yıl ve %3,1’i (n=12) 10 yıl ve üzeri çalışmıştır. Turizm sektöründe çalışma yılına bakıldığında ise; katılımcılar

% 32,4'ü (n=127) 5-7 yıl, % 20,9 (n= 82) 2-4 yıl, % 19,9'u (n= 78) 8-10 yıl, % 9,1'i (n= 75) 10 yıl ve üzeri ve % 7,7'si (n=30) 0-1 yıl çalışmıştır.

türel bilgimi uygularım.” (ort= 4,00) ifadelerine katılım oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. “Diğer kültürlerin sanat ve el sanatlarını bilirim.” (ort= 3,34),

Tablo 3. Otel Çalışanlarının Kültürel Zekâ Ölçeğine Verdikleri Cevaplara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İFADELER	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Farklı kültürel geçmişe sahip insanlarla olan ilişkilerimde, kültürel bilgimi bilinçli olarak kullanırım.	3,99	0,97
Bana benzer olmayan kültürlerden insanlarla olan ilişkilerimde kültürel bilgimi düzenlerim.	4,06	0,86
Farklı kültürle olan ilişkilerimde bilinçli olarak kültürel bilgimi uygularım.	4,00	0,85
Farklı kültürlerden olan insanla ilişkilerimde kültürel bilgimin hassaslığını kontrol ederim.	3,91	0,89
Diğer kültürlerin hukuki ve ekonomik sistemlerini bilirim.	3,65	0,95
Diğer dillerin dil kurallarını (kelime, gramer gibi) bilirim.	3,62	1,02
Diğer kültürlerin kültürel değer ve dini inançlarını bilirim.	3,70	0,95
Diğer kültürlerin evlilik sistemlerini bilirim.	3,52	1,07
Diğer kültürlerin sanat ve el sanatlarını bilirim.	3,34	1,13
Diğer kültürlerin sözsüz olarak, davranışlarıyla kendilerini nasıl ifade ettiklerini bilirim.	3,62	0,99
Diğer kültürlerden insanlarla ilişki kurmayı severim.	4,09	0,89
Bana benzer olmayan yerel kültürlerle sosyalleşebileceğimden eminim.	3,99	0,90
Yeni bir kültüre uyum sağlama stresleri ile başa çıkabilirim.	3,94	0,87
Bana benzer olmayan kültürlerle yaşamayı severim	3,91	0,91
Farklı kültürlerin ticari koşullarına uyum sağlayabileceğime eminim	3,85	0,89
Farklı kültürlerle ilişkilerimde gereken şekilde konuşmamdaki ton ve vurguyu değiştiririm	3,82	0,93
Farklı kültürel durumlarda, farklılığa uyum sağlamak için sessizliği ve duraklamayı kullanırım	3,65	0,99
Farklı kültürel durumların gerektirdiği şekilde konuşmamın hızını değiştiririm	3,75	1,02
Farklı kültürel durumların gerektirdiği şekilde sözsüz davranışlarımı değiştiririm	3,73	1,05
Farklı kültürel durumların gerektirdiği şekilde yüzümün ifadesini değiştiririm	3,87	0,96
Ölçeğin Genel Ortalaması: 3,80		
Ölçeğin Standart Sapması: 0,61		
Ölçeğin Güvenilirliği: 0,92		

Tablo 3’de görüldüğü gibi “Diğer kültürlerden olan insanlarla ilişki kurmayı severim.”(ort= 4,09), “Bana benzer olmayan kültürlerden insanlarla olan ilişkilerimde kültürel bilgimi düzenlerim.” (ort= 4,06), “Farklı kültürle olan ilişkilerimde bilinçli olarak kül-

“Diğer kültürlerin evlilik sistemlerini bilirim” (ort=3,52) ifadeleri ise katılımın en düşük olduğu ifadelerdir.

Tablo 4. Kültürel Zekâ Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

	Cronbach Alpha	Art. Ort.	S.S.	Fak. Yük.	Varyans (%)	Fakt. Ort.
Üst Bilişsel Kültürel Zekâ	0,851		0,74		40,833	3,99
İfade 1. Farklı kültürel geçmişe sahip insanlarla olan ilişkilerimde, kültürel bilgimi bilinçli olarak kullanırım	0,918	3,99	0,97	0,802		
İfade 2. Bana benzer olmayan kültürlerden insanlarla olan ilişkilerimde kültürel bilgimi düzenlerim	0,920	4,06	0,86	0,822		
İfade 3. Farklı kültürle olan ilişkilerimde bilinçli olarak kültürel bilgimi uygulamam	0,919	4,00	0,85	0,720		
İfade 4. Farklı kültürlerden olan insanla ilişkilerimde kültürel bilgimin hassaslığını kontrol ederim	0,920	3,91	0,89	0,729		
Bilişsel Kültürel Zekâ	0,851		0,77		10,888	3,58
İfade 5. Diğer kültürlerin hukuki ve ekonomik sistemlerini bilirim	0,920	3,65	0,95	0,599		
İfade 6. Diğer dillerin dil kurallarını (kelime, gramer gibi) bilirim	0,920	3,62	1,02	0,699		
İfade 7. Diğer kültürlerin kültürel değer ve dini inançlarını bilirim	0,917	3,70	0,95	0,730		
İfade 8. Diğer kültürlerin evlilik sistemlerini bilirim	0,918	3,52	1,07	0,804		
İfade 9. Diğer kültürlerin sanat ve el sanatlarını bilirim.	0,920	3,34	1,13	0,756		
İfade 10. Diğer kültürlerin sözsüz olarak, davranışlarıyla kendilerini nasıl ifade ettiklerini bilirim.	0,918	3,62	0,99	0,515		
Motivasyonel Kültürel Zekâ	0,858		0,71		8,083	3,95
İfade 11. Diğer kültürlerde insanla ilişki kurmayı severim	0,918	4,09	0,89	0,631		
İfade 12. Bana benzer olmayan yerel kültürlerle sosyalleşebileceğimden eminim	0,918	3,99	0,90	0,715		
İfade 13. Yeni bir kültüre uyum sağlama stresleri ile başa çıkabilirim.	0,918	3,94	0,87	0,760		
İfade 14. Bana benzer olmayan kültürlerle yaşamayı severim	0,917	3,91	0,91	0,720		
İfade 15. Farklı kültürlerin ticari koşullarına uyum sağlayabileceğime eminim	0,917	3,85	0,89	0,674		
Davranışsal Kültürel Zekâ	0,896		0,83		6,098	3,76
İfade 16. Farklı kültürlerle ilişkilerimde gereken şekilde konuşmamdaki ton ve vurguyu değiştiririm	0,918	3,82	0,93	0,718		
İfade 17. Farklı kültürel durumlarda, farklılığa uyum sağlamak için sessizliği ve duraklamayı kullanırım	0,920	3,65	0,94	0,786		
İfade 18. Farklı kültürel durumların gerektirdiği şekilde konuşmamın hızını değiştiririm	0,918	3,75	1,02	0,847		
İfade 19. Farklı kültürel durumların gerektirdiği şekilde sözsüz davranışlarımı değiştiririm	0,918	3,73	1,05	0,835		
İfade 20. Farklı kültürel durumların gerektirdiği şekilde yüzümün ifadesini değiştiririm	0,1918	3,87	0,96	0,797		

Varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi. Açıklanan toplam varyans: % 65,902

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy : 0,901

Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square: 4479,268

Cevap Seçenekleri: 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

Faktör Analizi

Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel bir tekniktir (Büyükoztürk, 2003: 117). Aşağıdaki tabloda kültürel zekâ faktör analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi yapılan faktör analizi sonuçları doğrultusunda 4 faktör grubu altında 20 ifadeden oluşan yapının toplam varyansı % 65,902 oranında tanımladığı anlaşılmaktadır. KMO ölçümünün 0,901 düzeyinde olması faktör analizi yapılabilmesi açısından önemli olan istatistiksel bulgudur. 4 faktör altında toplanan değişkenler orijinal kültürel zekâ ölçeği ile aynı dağılımı göstermiştir. Bu faktörler; üst bilişsel kültürel zekâ, bilişsel kültürel zekâ, motivasyonel kültürel zekâ ve davranışsal kültürel zekâdır. Faktör yük değerlerine bakıldığında "Üst Bilişsel Kültürel Zekâ" faktörünü oluşturan 4 ifadenin rotasyon sonrası faktör yük değerleri 0,822 ile 0,720 arasında değişmektedir. Faktöre ait toplam varyans % 40,833'dür. Faktör ortalaması 3,99'dür. Bu faktör altındaki "Farklı kültürlerden olan insanla ilişkilerimde kültürel bilgimin hassaslığımı kontrol ederim." ifadesine katılım diğer ifadeler göre nispeten daha düşüktür. İkinci faktör olan "Bilişsel Kültürel Zekâ" faktörünü oluşturan 6 ifadenin rotasyon sonrası faktör yük değerleri 0,804 ile 0,515 arasında değişmektedir. Faktöre ait toplam varyans % 10,888'dir. Faktör ortalaması 3,58'dir. Bu faktör altındaki "Diğer kültürlerin sanat ve el sanatlarını bilirim." ifadesine katılım diğer ifadeler göre nispeten daha düşüktür. Üçüncü faktör olan "Motivasyonel Kültürel Zekâ" faktörünü oluşturan 5 ifadenin rotasyon sonrası faktör yük değerleri 0,760 ile 0,63 arasında değişmektedir. Faktöre ait toplam varyans % 8,083'dür. Faktör ortalaması 3,95'dir. Bu faktör altındaki "Farklı kültürlerin ticari koşullarına uyum sağlayabileceğime eminim." ifadesine katılım diğer ifadeler göre nispeten daha düşüktür. "Davranışsal Kültürel Zekâ" faktörünü oluşturan 5 ifadenin rotasyon sonrası faktör yük değerlerinin 0,847 ile 0,718 arasında değiştiği görülmektedir. Faktöre ait toplam varyans % 6,098'dir. Faktör ortalaması

3,76'dır. Bu faktör altındaki "Farklı kültürel durumlarda, farklılığa uyum sağlamak için sessizliği ve duraklamayı kullanırım." ifadesine katılım diğer ifadeler göre nispeten daha düşüktür.

Farklılık Testleri

Çalışanların kültürel zekâ düzeylerinin bazı mesleki ve sosyo-demografik faktörlere göre farklılıklarının tespiti için yapılan Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 5. Çalışanların Kültürel Zekâ Düzeyi İle Cinsiyet Değişkeni Arasında Mann-Whitney U Testi

		Kültürel Zekâ Düzeyi	
Mann-Whitney U		16724,500	
P		0,597	
Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	
Kadın	134	200,69	
Erkek	258	194,32	

Tablo 5'te görüldüğü gibi yapılan analiz sonucunda kültürel zekâ düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında $p=0,597$ olarak saptanmış ve $p>0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Aşağıda Tablo 6'da görüldüğü gibi, çalışanların kültürel zekâ düzeyi ile yaş değişkeni arasında $p=0,274$ olarak saptanmış ve $p>0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çalışanların kültürel zekâ düzeyi ile medeni durum değişkeni arasında $p=0,938$ olarak saptanmış ve $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çalışanların kültürel düzeyi ile eğitim değişkeni arasında $p=0,663$ olarak saptanmış ve $p>0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çalışanların kültürel düzeyi ile halen çalışmakta oldukları işletmedeki çalışma yılı arasında $p=0,254$ olarak saptanmış ve $p>0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 6. Çalışanların Kültürel Zekâ Düzeyi ile Değişkenler Arasındaki Kruskal- Wallis Testi

Kültürel Zekâ Düzeyi							
Yaş		N	Sıra Ortalaması	Medeni Durum		N	Sıra Ortalaması
	20-25	91	196,88		Bekar	175	194,26
26-30	129	188,11	Evli	191	198,13		
31-40	122	195,84	Diğer	26	199,63		
41-50	47	225,37					
51 ve Üstü	3	120,17					
Chi-Square	5,136			Chi-Square	0,128		
p	0,274			p	0,938		
Eğitim		N	Sıra Ortalaması	İşletmede Çalışma Yılı		N	Sıra Ortalaması
	İlkokul	12	210,00		0-1 yıl	102	196,17
Ortaokul	63	206,71	2-4 yıl	114	178,43		
Lise	142	203,72	5-7 yıl	131	207,24		
Önlisans	83	185,42	8-10 yıl	33	204,97		
Lisans	82	183,73	10 yıl ve üzeri	12	230,42		
Yüksek lisans	10	210,05					
Chi-Square	3,243			Chi-Square	5,346		
p	0,663			p	0,254		
Turizm Sektöründe Çalışma Yılı		N	Sıra Ortalaması				
	0-1 yıl	30	206,70				
2-4 yıl	82	181,88					
5-7 yıl	127	196,50					
8-10 yıl	78	195,85					
10 yıl ve üzeri	75	209,09					
Chi-Square	2,542						
p	0,637						

Çalışanların kültürel zekâ düzeyi ile turizm sektöründe çalışma yılı değişkeni arasında $p=0,637$ olarak saptanmış ve $p>0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çok kültürlü örgütlerde farklı kültürlere ait çalışanların bir arada bulunması, bu çalışanlar arasında karmaşık, benzer ve ya farklı kültürel anlayışlar ortaya çıkarabilir. Kültürel zekâ bu farklı anlayışlara saygı

duyularak karşı kültürü daha iyi anlama imkânı sunar. Kültürel zekâyâ sahip bir çalışanın karşılaştığı farklı kültürden insanları o kültüre aitmiş gibi algılaması sunulan hizmetin kalitesini, gelen konuklarla ve çalışma arkadaşları ile ilişkilerini olumlu yönde etkiler. Çalışanlarının kültürel zekâyâ sahip olması ise yöneticilere bu kültürel farklılıklardan olumlu bir biçimde yararlanma imkânı sunar.

Yapılan çalışmada, konaklama işletmelerinde çalışanların kültürel zekâ düzeylerini tespit etmek ve

kültürel zekâ düzeylerinin bazı mesleki ve sosyo-demografik faktörlere göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda kültürel zekâ ölçeğinin genel ortalaması 3,80 olarak bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda çalışanların yüksek kültürel zekâ düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Kültürel zekânın mesleki ve sosyo-demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için Kruskal- Wallis ve Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analizler sonucunda kültürel zekâ ile yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, halen çalışılan işletmedeki çalışma yılı ve turizm sektöründe çalışma yılı değişkenleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca kültürel zekâ ölçeğinin Türkçe formuna faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda kültürel zekânın boyutları olan bilişsel kültürel zekâ, üst bilişsel kültürel zekâ, motivasyonel kültürel zekâ ve davranışsal kültürel zekâyı oluşturan önermeler Türkçe ölçekte de aynı faktörler altında toplanmıştır. Sonuç olarak Türkçe ölçeğin orijinali gibi geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kanıtlanmıştır. Daha önce farklı alanlara yönelik olarak yapılan kültürel zeka çalışmalarından Türkçe ölçeğin orijinali gibi geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koyan (Şahin vd., 2012; İşci vd., 2013; Aksoy, 2014; İlhan ve Çetin, 2014) çalışmalar mevcuttur. Ancak ilgili literatür incelendiğinde kültürel zekâ konusunda konaklama işletmelerinde çalışanlara yönelik olarak yapılan bir çalışmaya ulaşılamadığından çalışmanın bulgularına yönelik kıyaslama yapılamamaktadır. Sonuçların genellenebilmesi için bu yönde yapılacak araştırmaların artırılması faydalı olacaktır.

Yöneticiler ve çalışanlar kültürel zekânın önemi kavrayarak kültürel zekânın kazanılması ve geliştirilmesi konusunda üzerlerine düşeni yapmalıdırlar. Çalışanların mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek hizmet içi eğitim faaliyetleriyle çalışanlara kültürel zekâ konusunda eğitimler verilmelidir. Eğitimler öncesinde çalışanlara kültürel zekâ ölçeği yöneltilmeli ve sonuçlar doğrultusunda kültürel zekâsı düşük çalışanlara kültürel zekânın elde edilmesi ve ge-

liştirilmesi konusunda; kültürel zekâsı yüksek çalışanlara ise kültürel zekâ yeteneklerini geliştirebilmeleri ve etkin kullanabilmeleri konusunda eğitimler verilmelidir. Eğitim faaliyetleriyle konaklama işletmesine gelen yabancı profiline bağlı olarak o ülkelerden uzman kişiler davet edilerek çalışanlara bu kültürler hakkında bilgi verilmesi sağlanmalıdır. Çalışanlara yabancı dillerini geliştirebilmeleri için işletmede belli zaman dilimlerinde yabancı dil eğitimi verilmelidir. İmkânlar dâhilinde çalışanlara yurtdışına çıkma olanakları sunulmalıdır. Çalışanlara yurt dışına çıkma imkânı sağlandığında çalışanlar hem yabancı dillerini geliştirme fırsatı hem de o kültürü yerinde tanıma fırsatı bulacaktır. Çalışanlar yabancı kültürler hakkında yazılmış kitaplar okuyabilir ya da internet ortamından araştırmalar yoluyla yabancı kültürler hakkında bilgi edinerek bireysel düzeyde de kültürel zekâlarını geliştirebilecek etkinlikler gerçekleştirebilirler. Çalışanların yabancı dizi/filmler izlemeleri, yabancı dilde müzikler dinlemeleri yine o kültüre aşina olunmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akay, R. (2005). Kültür, Kimlik ve Kültürler Arası İletişim. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 108-120.
- Aksoy, Z. (2013). Kültürel Zekâ ve Çokkültürlü Ortamlardaki Rolü. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım A.B.D., İzmir.
- Altunışık R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Ang, S., Van Dyne, L. & Koh, C. (2006). Personality Correlates of The Four-Factor Model of Cultural Intelligence. *Group and Organization Management*, 31, 100-123.
- Askari Masouleh, S., Saeedi, N. Koochaksaraei, H. M. & Mousavian, S. (2013). Studying the Relationship Between Cultural Intelligence and Career Success. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 3(5), 476-480.
- Avcı Kurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım*. (3. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık
- Barutçugil, İ. (2011). *Kültürler Arası Farklılıkların Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Brislin, R., Worthley, R. & Macnab, B. (2006). Cultural intelligence: Understanding Behaviors That Serve People's Goals, *Group and Organization Management*, 31: 40-55.
- Bücker, J., Furrer, O., Poutsma E. & Buyens, D. (2006). The Impact of Cultural Intelligence on Communication Effectiveness, Job Satisfaction and Anxiety for Chinese Host-Country Managers Working for Foreign Multinationals. *Radboud University Nijmegen Institute of Management Research*. 1-38.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Coşgun, Ş. (2004). *Kültürlerarası İletişim Sürecinde Kalıp Düşüncelerin ve Önyargıların Rolü: Antalya'da Yaşayan Güneydoğulular ile Antalya Yerlileri Arasındaki Kalıp Düşünceler ve Önyargılar*, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Dalton, M. & Wilson, M. (2000). The Relationship of The Five-Factor Model of Personality to Job Performance for A Group of Middle Eastern Expatriate Managers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31, 250-258.
- Duran, E. (2011). *Turizm Kültür ve Kimlik İlişkisi; Turizmde Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(19), 291-313.
- Dyne, L. V., Ang S. & Livermore D. (2010). Cultural Intelligence: A Pathway for Leading in a Rapidly Globalizing World. In K. Hannum, B.B. McFeeters and L. Booyesen (Eds.), *Leading Across Differences*, 131-138, San Francisco: Pfeiffer.
- Earley, P.C. (2002). *Redefining Interactions Across Cultures and Organizations: Moving Forward With Cultural Intelligence*. In B.M. Staw & R.M. Kramer (Eds.), *Research In Organizational Behavior Vol. 24* (pp. 271-299). New York: JAI.
- Earley, P., C. & Ang, S. (2003). *Cultural Intelligence: Individual Interactions Across Culture.*, Stanford, CA. Stanfords Business Books.
- Earley, P. C. & Mosakowski, E.(2004). *Cultural Intelligence*, Harvard Business Review, October: 139-146.
- Eymen, U. E. (2007). *SPSS 15.0 ile Veri Analiz Yöntemleri*, e-Kitap, İstatistik Merkezi e-Kitap, www.istatistikmerkezi.com
- Faiiazı, M. & Jan Nesar Ahmadi, H. (2006). Cultural intelligence, A Requirement For Managers in Variouscenturies, *Tadbir Magazine*, 41, 41-43.
- İşçi, E., Söylemez, Ö. & Kaptanoğlu Yıldırım, A. (2013). *Örgütlerde Kültürel Zekâ ve Hastane İşletmelerinde Kültürel Zekâ Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(5), 1-18.
- İlhan, M. & Çetin, B. (2014). *Kültürel Zekâ Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 29(2), 94-114.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kartarı, A. (2001). *Farklılıklarla Yaşamak/Kültürlerarası İletişim*, Ankara: Ürün Yayınları.
- Köseoğlu, F. G. (2010). *Haliç'te Kültür Endüstrilerinin Yer Seçimi, Kümelenme Eğilimi ve Kentsel Yenileşme İle Kültür Endüstrileri Arasındaki Etkileşim*. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- Memduhoğlu, H. B. (2011). *Liselerde Farklılıkların Yönetimi: Bireysel Tutumlar, Örgütsel Değerler ve Yönetimsel Politikalar*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(2), 37-53.

- Ng, K. & Earley, P.C. (2006). Culture Intelligence: Old Constructs, New Frontiers. *Group & Organization Management*, 31(1), 4-19.
- Ng, P. S. (2011). Cultural Intelligence and Collective Efficacy in Virtual Team Effectiveness. A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts In Industrial/Organizational Psychology. Scholarly and Creative Works for Minnesota State University, Mankato.
- Ones, D. S. & Viswesvaran, C. (1997). Personality Determinants in The Prediction of Aspects of Expatriate Job Success. In Z. Aycan (Ed.), *Expatriate Management: Theory and Research* (Vol. 4, pp. 63-92). Greenwich, CT: Elsevier Science/JAI Press.
- Rahimi G., Razmi A. & Damirch V. (2011). The Role of Cultural Intelligence in a Achievement of Iran's Small and Medium Enterprise Managers. *Institute of Interdisciplinary Business Research*,3(5), 720-727.
- Rezaiee Kelidbari, H. R., Rezaiee Dizgah, M. & Rajabi Jourshari, P. (2012). The Relationship Between Cultural Intelligence and Job Performance of Operational Staff in Ports (Case Study: Ports and Maritime Headquarters in Khuzestan Province-Iran), *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 2(6), 6133-6138.
- Rose, R. C., Ramalu, S. S., ULI, J. & Kumar, N. (2010). Expatriate Performance in International Assignments: The Role of Cultural Intelligence as Dynamic Intercultural Competency, *International Journal of Business and Management*, 5(8), 76-85.
- Sawhney, E. (2014). Cultural Intelligence: Extending the Nomological Network. A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements of The Degree of Doctor of Philosophy. Florida International University, Miami, Florida.
- Sipahi, B., Yurtkoru E. S. & Çinko M. (2006). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Şahin, F. Gürbüz, S. , Köksal, O. & Ercan, Ü. (2012). Kültürel Zekâ, Duygusal Zekâ ve Sosyal Zekâdan Farklı mıdır? 11. Ulusal İşletmecilik Kongresi, 10-12 Mayıs, Konya, 356-365.
- Şahin, F. & Gürbüz, S. (2012). Kültürel Zekâ & Öz-Yeterliliğin Görev Performansı ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerinde Etkisi: Çokuluslu Örgüt Üzerinde Bir Uygulama. "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,14(2), 123-140.
- Şişman, M. (2007). *Örgütler ve Kültürler: Örgüt Kültürü*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Thomas, David C., Liao, Yuan Ayçan, Zeynep, Cerdin, Jean-Luc, Pekerti, A. A., Ravlin, Elizabeth, C., Stahl, Günter K., Lazarova, Mila B., Fock, Henry, Arli, Denni, Moeller, Miriam, Okimoto, Tyler B., & van de Vijver, Fons (2015). Cultural Intelligence: A Theory-Based, Short Form Measure. *Journal of International Business Studies*, doi:10.1057/jibs.2014.67
- Turgut, M. F. & Baykul, Y. (1992). *Ölçme Teknikleri*, Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Van Der Zee, K. I. & Van Oudenhoven, J. P. (2000). The Multicultural Personality Questionnaire: A Multidimensional Instrument of Multicultural Effectiveness. *European Journal of Personality*, 14, 291-309.
- Van Dyne, L., Ang, S. & Koh, C.K.S. (2009). Cultural intelligence: Measurement and Scale Development. In M.A. Moodian (Ed.), *Contemporary leadership and Intercultural Competence: Exploring The Cross-Cultural Dynamics Within Organizations* (pp. 233-254). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Vedadi, S. (2010). A Review on The Relation Between CQ And The Educational Administration Performance of Qom Islamic Science International Center. Unpublished Paper, Islamic Azad University of Kermanshah.
- Yeşil, S. (2009). Kültürel Farklılıkların Yönetimi ve Alternatif Bir Strateji: Kültürel Zekâ. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(16), 100-131.
- Yeşil, S. (2010). 21. Yüzyılın Küresel Örgütleri İçin Kültürel Zekâ. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 147 – 168.

Extensive Summary

THE IMPORTANCE OF CULTURAL INTELLIGENCE IN TOURISM SECTOR: A RESEARCH ON HOSPITALITY ENTERPRISES

Gülây ÖZDEMİR YILMAZ*, Gülsüm DEMİR KAYA

Introduction

In this study, it is aimed to present cultural intelligence in tourism sector throwing people from different cultures together for business or holiday and to determine cultural intelligence levels of employees working in hospitality enterprises through this study. However, it is tried to determine whether cultural intelligence levels of employees differentiate according to some professional and socio-demographic factors. Hospitality enterprises are tourism organizations in which multiculturalism can significantly be seen. Therefore, cultural intelligence concept is an issue to be dwelt on with importance. In this context, a questionnaire was applied to employees working at carrying on business on European side of Istanbul. 392 questionnaires that presented feedback were evaluated

Method

The study was carried out on 450 employees working at hospitality enterprises. 392 questionnaires that presented feedback were evaluated. The reason why Istanbul was especially chosen is that the number of visitors is high, the number is continuously increasing [the number of visitors in 2013, 10.474.867; the number of visitors in 2014 11.842.983 (Provincial Directorate of Culture and Tourism, 29.06.2015)] and the historical features of Istanbul that has been hosting different civilizations and is a tourism center with important features regarding social diversity.

Analysis of data obtained through survey was carried out by using SPSS 11.5 For Windows package program (Statistical Programme for Social Sciences). After the questionnaire was applied, data evaluated, personal features of the employees participated in the survey, their term of office at the organization and total time in the tourism sector were analyzed by using percentage and frequency method.

* Corresponding author at: Balikesir University, Tourism Faculty, Balikesir. E-Mail Adress: gulay@balikesir.edu.tr

Factor analysis for cultural intelligence scale was carried out and its four factor structure was verified. Because data didn't indicate normal distribution characteristic, Discrimination tests Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis H were carried out. Data significance level was accepted as "p < 0.05".

Conclusion and Recommendations

%65,8 of the employees participated in the study is male (n=258) and while %34,2 is female (n=134), and %47,8 of them are married (n=191), while %44,6 are single (n=175). High school graduates has the highest number with %36,2 (n=142), while primary school graduates has the lowest %3,1 (n=12). When term of office is examined, employees with 5-7 years term of office has the highest percentage with %32,4 (n=127) and those with 0-1 years of term of office has the lowest with %7,7 (n=30).

As a result of analysis, general average of cultural intelligence scale was found as 3,80. In accordance with this result, it can be said that employees have high cultural intelligence level. The scores were seen high for the questions "I like getting contact with people from different cultures." (average = 4,09), "I arrange my cultural knowledge in my contact with people from different cultures." (average= 4,06). The participation was the lowest in the questions "I know art and handcraft of other cultures." (average = 3,34), "I know marriage systems of other cultures." (average = 3,52). As a result of factor analysis carried out, 20 statements constituting cultural intelligence indicated the same distribution consistent with sub-dimensions of intelligence scale. Variables accumulated under 4 factors. These factors ; high-cognitive cultural intelligence, cognitive cultural intelligence, motivational cultural intelligence and behavioural cultural intelligence. In addition, cultural intelligence levels of employees differentiate according to their demographic characteristics.

Comprehending the importance of cultural intelligence, directors and employees should do their parts regarding acquiring and improving cultural intelligence. Employees should be given about cultural intelligence through inservice training activities contributing to their career development. Preceding the training, employees should be applied cultural intelligence scale and in accordance with the results, employees with low intelligence level should be given training about how to attain cultural intelligence, while employees with high intelligence should be given training about improving and using their skills on cultural intelligence effectively. Through training

activity, employees should be informed about the cultures of foreigners through inviting specialists from the relevant foreign countries depending on the foreigner profile accommodating at the enterprise. Foreign language education should be given to employees to enable them to improve their foreign language levels. Within the bounds of possibility, employees should be given the chance to travel abroad. When they are provided with the opportunity to travel abroad, they will have the chance to both improve their foreign language and to get to know the foreign culture again. Employees can read books about foreign cultures or personally conduct a series of activities by getting information about foreign cultures through searches on the internet and they can have the opportunity to improve their intelligence. Watching TV series/movies, listening songs in foreign language can also provide employees with easier and faster adaptation to relevant culture.

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Milli Eğitim Şurası Kararlarında Mesleki Eğitimin Düşünsel Yapısı ve Turizm Eğitimi

Nurettin AYAZ^a

^a Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, KARABÜK

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki mesleki eğitimin düşünsel yapısı içerisinde turizm eğitiminin gelişimi üzerine bir değerlendirme yapmaktır. Milli Eğitim Şurası kararlarının kaynak dokümanlar olarak kabul edildiği çalışmada mesleki eğitime yönelik gelişimler kronolojik ve sistematik bir şekilde irdelenmiş ve turizm eğitimine yönelik kırılma noktaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada Türkiye'nin mesleki eğitim gelişim süreci, kronolojik olarak içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma bulguları sonucunda mesleki eğitimin gelişimine yönelik alınan kararlarda sistematik bir uyum bütünlüğü olmadığı ve turizm eğitimine yönelik sadece beş şurada karar alındığı tespit edilmiştir. Araştırmanın, gelecek dönemlerde düzenlenecek Milli Eğitim Şura'ları arasında sistematik bir bütünlük sağlama konusunda yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Milli Eğitim Şurası, mesleki eğitim, turizm eğitimi, içerik analizi.

Abstract

This study aims to evaluate the development of tourism education within the context of ideational structure of vocational education in Turkey. By using the decisions of the National Education Council, it deals with the developments related to vocational education from a chronological and systematic perspective and tries to determine the breaking points. The study analyzes the development of vocational education with a historical perspective and by using the content analysis method. The findings show that there is no systematic coherence in decisions related to vocational education and that there are only five councils that have decided on tourism vocational education. We hope to guide the future National Education Councils for a more systematic and coherent perspective.

Keywords: National Education Council, vocational education, tourism education, content analysis.

JEL CODE: I280 Education: Government Policy

GİRİŞ

Ekonomik büyüme sağlamanın ve yoksulluğu azaltmanın bir mekanizması olarak turizm; ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından teşvik edilen önemli sektörlerden biri haline gelmiştir (Baker, 2008). İstihdam ve ekonomik gelişme ile özdeşleştirilen turizm; mevcut alt yapıyı geliştirme, ekonominin diğer sektörlerini tamamlama, ülkeler arasında diyalogu besleme, etnik, radikal, politik, dini ve sosyokültürel bariyerleri azaltma, tarihi mirası koruma, kültürel farkındalığı arttırma ve eğitim düzeyini yükseltme özellikleriyle de önem kazanmıştır (Bethencourt & Morillo, 2010). Bu bağlamda bir çok hükümet, turizmi anlamak, geliştirmek ve turizmin sosyoekonomik ve sosyokültürel faydalarından daha fazla yararlanmak arzusu ile turizmi hükümet programlarına taşımışlardır. Hükümet programlarında turizme yer verilen çalışmalardan biri de turizm sektörünün gereksinim duyduğu eğitilmiş nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamaya dönük olan turizm eğitimi çalışmaları olmuştur.

Bu çalışmada, Türkiye'deki turizm eğitiminin tarihsel süreç içindeki değişimini sistematik ve kapsamlı bir şekilde ortaya koymak ve turizm eğitiminin gelişimini daha geniş bir perspektiften ele alıp, tartışma imkânı sunmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Milli Eğitim Şurası kararları kaynak dokümanlar olarak kabul edilmiş ve içerik analizi kapsamında incelenmiştir. Turizm eğitimine yönelik gelişmeler, kronolojik ve sistematik bir şekilde incelenmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Milli Eğitim Şurası

Milli Eğitim Şurası; bakanının önerisi ile toplanan ve eğitim-öğretimle ilgili konularda öneri niteliğinde kararlar almakla görevli en yüksek danışma kuruldur. Bu kurulun temel görevi; Türk Millî Eğitim Sistemini geliştirmek ve niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretimle ilgili konuları incelemektir. Türkiye'de ilki 1939'da olmak üzere 18 şura gerçekleşmiştir.

En yüksek danışma kurulu olarak eğitim ve öğretimle ilgili konuları inceleme bakımından şuralar oldukça önemlidir. Bununla birlikte, eğitimle ilgili kişi ve kurumun katılımıyla gerçekleşen ve önemli kararların alındığı şuraların yapıldıkları dönemde görevde olan hükümeti oluşturan siyasal partinin/partilerin etkisi nedeni ile uygulamada çok fazla yaptırım gücü bula-madığı düşünülmektedir (Deniz, 2001).

Mesleki Eğitim

"Toplum tarafından ihtiyaç duyulan orta düzey meslekler için bilgi ve beceri geliştirme" (Moodie,

2002) olarak tanımlanan mesleki eğitimde temel amaç, bireye belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumları kazandırarak onu çeşitli yönleri ile geliştirmektir (Karaağaçlı, 2002). Genel ve akademik eğitim; analitik beceri, bilgi ve eleştirel düşünme yeteneğini geliştirirken, mesleki eğitim ise zanaatkârlık, pratik deneyim ve pratik problem çözme yeteneğini geliştirme başarısıyla ön plana çıkar. Bununla birlikte, çalışma hayatında sürekli değişen kalite standartları ve küresel rekabete uyum sağlayabilecek işgücüne olan ihtiyaç, mesleki eğitime olan talebi artıran unsurlar olarak gösterilmiş olmasına rağmen mesleki eğitim, en az anlaşılan eğitim türü olmuştur.

Türkiye tarihinde meslekî eğitim 12. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar geleneksel usullerle, esnaf ve sanatkâr teşkilatların kontrolünde kendisine yer bulmuştur. Selçuklular döneminde "Ahilik", Osmanlılar döneminde "Lonca" ve "Gedik" teşkilatları tarafından yürütülmüştür. Sanayi devriminin etkilerinin Türk toplumunda hissedilmesiyle birlikte mesleki eğitimin okul disiplini içinde yürütülmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Sanayi devrimine kadar el sanatlarına ve toplumun genel ihtiyaçlarına ilişkin meslekî eğitim, sanayi devriminin getirdiği şartlara uygun olarak yapılan teknik eğitim ile bütünleşmiştir (Ergün, 2000; Şahin & Fındık, 2008).

Turizm Eğitimi

Literatürde "turizm olayının ve turizm ekonomisinin halka ve öğrenim gören gençliğe öğretilmesi, turizm konusunda bilgili ve kalifiye personel ve yönetici yetiştirilmesi için yapılan çalışmalar" (Sezgin, 2001: 135) turizm eğitimi olarak ifade edilmektedir. Turizm eğitimi; insanın insana doğrudan hizmet etmesini öğreten, ona bilgi, beceri, insan sevgisi, hoşgörü ve meslek bilinci kazandıran bir disiplin olarak da değerlendirilmektedir (Gürdal, 2002: 391).

Dünya Turizm Örgütü, turizm olgusunun oluşumunu doğrudan veya dolaylı olarak çok yönlü etkileyebilecek ana unsurlardan bir tanesinin de turizm eğitimi olduğunu kabul etmektedir. Turizm işletmelerinde müşteri memnuniyetinin sağlanmasında ve rekabet gücünün artırılmasında, turizm eğitiminin önemine dikkat çekmektedir (Ayikoru ve ark. 2009). Bununla birlikte, turizmin çok yönlü ve parçalanmış sektörel yapısı ve dünya ülkelerinin genel eğitim politikalarından kaynaklanan kurumsal ayrılıkları, turizm eğitimine yönelik ortak bir politika geliştirmesine engel olarak görülmektedir (Mayaka & Akama, 2007).

Türk tarihinde turizm eğitimine ilişkin ilk çalışma, turist rehberliği alanında gerçekleşmiştir. 29 Ekim 1890'da Osmanlı Devlet'inde "Seyyahlara Tercümanlık Edenler Hakkında 190 Sayılı Nizamname" ile biraz ya-

bancı dil bilen gayrimüslimlere özel ve serbest bir meslek olarak, tercüman rehberlik yapma hakkı sunulmuştur. Cumhuriyet döneminde ise, 1925 yılında “1730 Sayılı Seyyah Tercümanları Hakkında Kararname” çıkarılmış ve buna yönelik bir de yönetmelik yayımlanmıştır. Bu konuda görevlendirilmiş olan belediyeler, bu işe tam sahip çıkmadıkları için bu kararname ile hedeflenenler gerçekleştirilememiştir. Bu dönemden itibaren Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, turist rehberlerinin yetiştirilmesinde ve turizm eğitim-öğretimi ile ilgili yayınların hazırlanması ve yayımlanmasında önemli bir rol oynamıştır (Boylu, 2002: 66). Türkiye’de otelcilik eğitimi konusunda ilk ciddi çalışma, 1950 yılında Ankara ve İstanbul’da garson ve aşçı yetiştirmek için iki adet kısa süreli kursun düzenlenmesiyle yapılmaya başlanmıştır. Bu kurslar bir dönem hizmet verdikten sonra kapatılmıştır. 1957 yılında “Turizm Danışma Kurul’ları oluşturulmuştur. Bu kurullar her toplantısında turizm eğitimi üzerine ayrıntılı çalışmalar yapmışlardır. 1957 yılında Paris Otelcilik Okulu Müdürü M. Marcel Jeanne, Türkiye’ye davet edilmiş ve kendisinden turizm konusunda danışmanlık hizmeti talep edilmiştir. Türkiye’de altı ay çalışan ve bir rapor hazırlayan M. Marcel Jeanne, raporunda şu ifadelerle yer vermiştir (Ağaoğlu, 1991: 77):

“Türk Otelciliği iyi usuller kullandığı intibamı vermiyor. Bu zayıflığın başlıca sebeplerinden biri, otellerde çalışan personelin mesleki evsaf kıyafetsizliğidir. Bu kıyafetsizlik, idare ve müdüriyet personeli için dahi mevzubahistir. Şehirli delikanlılar yahut memur ailelerine mensup gençler arasında otel personeli hor görülen bir iş olarak telaki edilmektedir. Bu peşin hüküm, iyice yerleşmiş vaziyettedir. Bu durum otellere personel bulma imkânını azaltmaktadır. Kurulması teklif edilen bu eğitim kurumlarında, ihtiyaç duyulacak eğitici elemanlar, daha önce yetiştirilmiş olmalıdır.”

Türkiye’de düzenli olarak turizm eğitimi 1953 yılında Ankara ve İzmir Ticaret liselerinde turizm meslek kurslarının açılması ve bazı turizm derneklerinin de tercüman rehberlik kurslarını düzenlemeleri ile devam etmiştir. İstanbul’da 1955 yılında ve İzmir’de 1960 yılında turist rehberliği kursları açılmıştır. Bunların yanı sıra, “7334 Sayılı İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Kanunu gereğince, bir ihtisas kolu olarak turizm bölümlerinin kurulması ve 1961-1962 öğretim yılında Ankara Otelcilik Okulu’nun açılması, planlı dönemin hazırlık safhasında gerçekleşen gelişmelerdir (Boylu, 2002: 66). İkinci otelcilik okulu ise, 1967-1968 öğretim yılında İstanbul’da açılmıştır (İnce, 2002: 177). “Otelcilik Okulu” unvanı altında eğitim veren okullar, 1973-1974 öğretim yılından itibaren “Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi” adı ile faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir (Sezgin, 2001:137). “1975-1976 öğretim

yılında ise Kuşadası’nda okullar açılmaya başlamıştır (Boylu, 2002: 67). 1980’li yılların başlarında turizm işletmelerinin sahibi ve yöneticileri ile yapılan bir dizi toplantı sonucunda, turizm eğitiminde yabancı dil bilgisinin önemi vurgulanarak, otelcilik ve turizm meslek liselerinin önüne hazırlık sınıfı konulması ve adının “Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ” olarak değiştirilmesi kararlaştırılmıştır. 1985-1986 öğretim yılından itibaren Türk ve dünya mutfaklarında istihdam edilecek yabancı dil bilir ve nitelikli aşçıları yetiştirmek üzere yeni bir okul türü olarak Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi, Aşçılar diyarı olarak bilinen Bolu-Mengen bölgesinde faaliyete geçirilmiştir (İnce, 2002: 177-178). Üniversite düzeyinde turizm eğitimi ise ilk olarak Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okuluna, 1965-1966 öğretim yılında turizm bölümünün ilave edilmesi ile kurulan Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda verilmeye başlanmıştır. 1969 yılında Ege Üniversitesi bünyesinde, 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde, 1975 yılında Bursa İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi bünyesinde, 1980 yılında Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde ve 1982 yılında Erciyes Üniversitesi bünyesinde ön lisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi veren birimler kurulmuş ve zaman içerisinde bu birimlerin sayıları artmıştır (Boylu, 2002: 67).

Türkiye’de hali hazırda turizm eğitim faaliyetleri örgün ve yaygın turizm eğitimi olmak üzere iki kategoride devam etmektedir. Örgün turizm eğitimi faaliyetleri, orta öğretim (Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri, özel Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri, Anadolu aşçılık meslek liseleri, Anadolu meslek liseleri) ve yükseköğretim (önlisans, lisans ve lisansüstü) olmak üzere başlıca iki kategoride yürütülmektedir. Yaygın turizm eğitimi faaliyetleri ise Milli Eğitim Bakanlığı (turizm eğitim merkezleri, yetişkinler otelcilik ve turizm eğitim merkezleri, halk eğitim merkezleri ve mesleki eğitim merkezleri), Kültür ve Turizm Bakanlığı (Profesyonel Turist Rehberliği Kursları Uluslararası Turizm Eğitimi Yaygın Turizm Eğitimi Faaliyetleri, Yaygın Mesleki Turizm Eğitimi (yöneticileri eğitici olarak yetiştirme kursları, sosyal davranışlar seminerleri, ev pansiyonculuğu kursları ve işbaşı eğitimi kursları) ve özel kurslar şeklinde yürütülmektedir (Aydemir, 2008: 104).

YÖNTEM

Bu araştırma, literatür taraması ve doküman incelemesi olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ikincil verilerin elde edilmesinde ilgili literatürden yararlanılmıştır. Birincil veriler ise Milli Eğitim Şurası kararlarının içerik analizi yöntemi ile tarihsel yaklaşım kapsamında incelenerek elde edilmiştir.

Literatürde, içerik analizi sürecinin; araştırma sorusunun/sorularının belirlenmesi, örneklem, analiz birimlerinin belirlenmesi, kullanılacak kategorilerin saptanması, kodlamanın yapılması, geçerlilik ve güvenilirliğin tespit edilmesi aşamalarını kapsaması gerektiğini belirtilmektedir (Harris, 2001). Bu kapsamda araştırma sorusu aşağıdaki şekilde öngörülmüştür:

Türkiye’de Milli Eğitim Şurası kararlarında mesleki eğitimin düşünsel yapısı içerisinde turizm eğitimi nasıl bir gelişim sergilemiştir?

Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de 1939-2013 dönemlerinde hazırlanan eğitim planlaması çalışmalarını oluşturmaktadır. Analiz birimleri olarak ise Milli Eğitim Şurası kararları esas alınmıştır. Mesleki eğitim ve turizm eğitime ilişkin verilere karar verme sürecinde Tablo 1 ‘de yer alan tema kodları esas alınmıştır:

Tablo 1. Turizm Eğitimi Tema Kodları

Sıra No	Tema Kodu	Sıra No	Tema Kodu
1	Turizm	6	Eğitim
2	Ağırlama	7	Mesleki Eğitim
3	Turist	8	Ticaret Eğitimi
4	Ziyaretçi	9	Teknik Eğitim
5	Destinasyon	10	Turizm Eğitimi

Araştırma kapsamında, şura kararlarında ilgili tema kodlarından en az birisini içeren 128 ifadeye ulaşılmıştır. Elde edilen karar metinlerinin farklı araştırmacılar tarafından tekrar kodlanmasını sağlamak amacıyla “müfredat geliştirme”, “yöntem geliştirme”, “süreç iyileştirme”, “sektörel işbirliği”, “mesleki ahlak”, “yükseköğrenime geçiş”, “bilinç oluşturma”, “yaygın eğitim”, “kadın istihdamı” ve “girişimciliğe teşvik” olmak üzere 10 farklı kategori geliştirilmiştir. Verilerin geçerliliği ve güvenilirliğinin belirlenmesinde Cohen’in Kappa analizine başvurulmuştur. Bu bağlamda, araştırmacılara 1939-2010 yılları arasındaki Milli Eğitim Şurası kararları içerisinde Tablo 1’de sunulan tema kodlarından en az bir tanesini içeren kararları okumaları ve belirlenen 10 kategori başlıklarına (müfredat geliştirme, yöntem geliştirme, süreç iyileştirme, sektörel işbirliği, mesleki ahlak, yükseköğrenime geçiş, bilinç oluşturma, yaygın eğitim, kadın istihdamı ve girişimciliğe teşvik) odaklanarak, kodlama yapmaları gerektiği bilgisi verilmiştir. Kappa analizi kapsamında araştırmacıların Milli Eğitim Şurası kararlarına ilişkin değerlendirme sonuçları Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Milli Eğitim Şurası Kararlarına İlişkin Kappa Analizi ve Güvenirlilik Katsayısı

		Hakem B										
		Müfredat Geliştirme	Yöntem Geliştirme	Süreç İyileştirme	Sektörel İşbirliği	Mesleki Ahlak	Yüksek Öğrenime Geçiş	Bilinç Oluşturma	Yaygın Eğitim	Kadın İstihdamı	Girişimciliği Teşvik	Toplam
Hakem A	Müfredat Geliştirme	9										9
	Yöntem Geliştirme	8	2									10
	Süreç İyileştirme	1	8									9
	Sektörel İşbirliği				2							2
	Mesleki Ahlak					2						2
	Yüksek Öğrenime Geçiş						4					4
	Bilinç Oluşturma							4				4
	Yaygın Eğitim								2			2
	Kadın İstihdamı									1		1
	Girişimciliği Teşvik										1	1
Toplam	9	9	10	2	2	4	4	2	1	1	44	

Kappa: 0,89 p=0,000

Araştırmacı A; müfredat geliştirme ile ilgili 8, yöntem geliştirme ile ilgili 10, süreç iyileştirme ile ilgili 6, sektörel işbirliği ile ilgili 6, mesleki ahlak ile ilgili 1, yükseköğrenime geçiş ile ilgili 2, bilinç oluşturma ile ilgili 3, yaygın eğitim ile ilgili 3, kadın istihdamı ile ilgili 1 ve girişimciliği teşvik ile ilgili 1 karara onay vermiştir. Araştırmacı B ise müfredat geliştirme ile ilgili 8, yöntem geliştirme ile ilgili 9, süreç iyileştirme ile ilgili 7, sektörel işbirliği ile ilgili 6, mesleki ahlak ile ilgili 1, yükseköğrenime geçiş ile ilgili 2, bilinç oluşturma ile ilgili 3, yaygın eğitim ile ilgili 3, kadın istihdamı ile ilgili 1 ve girişimciliği teşvik ile ilgili 1 karara onay vermiştir. Bu değerlendirmeler kapsamında gerçekleştirilen Kappa analizi sonuçlarına göre çalışmanın geçerlilik ve güvenilirlik analiz sonuçları oldukça yüksek (Kappa=0,89; $p<0,001$) bulunmuştur. Kappa analizinde 0,41-0,60 arası orta, 0,61-0,80 arası önemli, 0,81-1,00 arası ise oldukça önemli bir güvenilirliğe sahiptir (Landis ve Koch, 1977: 165).

Araştırmacı A ve Araştırmacı B'nin değerlendirme sonuçları arasında oldukça güçlü bir tutarlılık olduğu gözlemlenmiştir.

Milli Eğitim Şurası kararlarında müfredat geliştirme ile ilgili kararlarda %100 (8/8), yöntem geliştirme ile ilgili kararlarda %90 (9/10), süreç iyileştirme ile ilgili kararlarda %85 (6/7), sektörel işbirliği ile ilgili kararlarda %100 (6/6), mesleki ahlak ile ilgili kararlarda %100 (1/1), yükseköğrenime geçiş ile ilgili kararlarda %100 (2/2), bilinç oluşturma ile ilgili kararlarda %100 (3/3), yaygın eğitim ile ilgili kararlarda %100 (3/3), kadın istihdamı ile ilgili kararlarda %100 (1/1) ve girişimciliği teşvik ile ilgili kararlarda %100 (1/1) oranında uyuştukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar kapsamında Türkiye'de mesleki eğitime yönelik şura kararlarında

öncelik sırasını; yöntem geliştirme, müfredat geliştirme, süreç iyileştirme, sektörel işbirliği, bilinç oluşturma, yaygın eğitim, yüksek öğrenime geçiş vd. (mesleki ahlak, kadın istihdamı, girişimciliği teşvik) oluşturduğu söylenebilir.

BULGULAR

Araştırmada turizm eğitiminin gelişimi tarihsel yaklaşımla (tarih içerisinde gerçekleşmiş olayların dokümanlara dayalı olarak incelenmesi) kronolojik olarak incelenmiştir. İnceleme sonuçlarında mesleki eğitimin geliştirilmesine yönelik çok geniş bir yelpazede yıllara göre farklı kararların alındığı tespit edilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere mesleki eğitimin geliştirilmesine yönelik kararların; müfredat geliştirme (%22,5), yöntem geliştirme (%20) ve süreç iyileştirme (%20) olmak üzere üç temel kategori üzerine odaklandığı görülmektedir. Bu kategorileri bilinç oluşturma (%10), yüksek öğretime geçiş (%10), sektörel işbirliği (%5), mesleki ahlak (%5), yaygın eğitim (%5), kadın istihdamı (%2,5) ve girişimciliği teşvik (%2,5) amaçlı kararlar izlemektedir.

Müfredat geliştirmeye yönelik kararlar yapısal olarak incelendiğinde yönetmelik ve öğretim programları ortaya çıkarmaya yönelik olduğu belirlenmiştir. Turizm amaçlı müfredat geliştirme konusunda ilk çalışma kararı, 1970 yılında "otelcilik ve turizm" yöneltme sınıfı açılması ile kendine yer bulmuştur. 1974 yılında ise Otel ve Lokanta Hizmetleri, Turizm ve Çevre İncelemeleri ve Turizm Rehberliği dersleri, seçmeli dersler olarak turizm eğitiminde öne çıkan ilk dersler olmuştur:

Tablo 3. Milli Eğitim Şurası Kararlarına Mesleki Eğitimin Geliştirilmesine Yönelik Kararlar

Kategoriler	Sıklık(n)	Yüzde(%)
Müfredat Geliştirme	10	22,5
Yöntem Geliştirme	9	20
Süreç İyileştirme	9	20
Bilinç Oluşturma	4	10
Yüksek Öğrenime Geçiş	4	10
Sektörel İşbirliği	2	5
Mesleki Ahlak	2	5
Yaygın Eğitim	2	5
Kadın İstihdamı	1	2,5
Girişimciliği Teşvik	1	2,5
Toplam	43	100

“Erkek teknik, kız teknik ve ticaret öğretim kurumlarının yönetmelikleri ve öğretim programları incelenip karara bağlanmıştır.” (1939)

“Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Program ve Yönetmeliği hazırlanması,”(1946)

“Orta dereceli genel ve mesleki teknik öğretim okullarımızın müfredat programları ve yönetmeliklerinin gözden geçirilmesi,” (1962)

“Yöneltilme sınıfı genel, mesleki ve teknik ortaöğretimin ikinci devresinin birinci yılıdır. Bu programlar masraflı tesis, atölye, araç ve gereç isteyen meslek türlerini kapsar: yapı tesviyecilik, demircilik, marangozluk motorculuk, elektrikçilik, elektronik, elektronik hesap makineleri, dökümcülük, modelcilik, laboratuvarcilık, metalcilik, mensucat, otelcilik ve turizm, giyim konfeksiyon, el sanatları (nakış, dokumacılık, halıcılık, hasır işleri, yapma çiçek), besinler ve beslenme, ev idaresi vb.,)” (1970)

“Ticaret ve Turizme Yönelik Seçmeli dersler; İşletmecilik Bilgisi, Kooperatifçilik, Muhasebe, Pazarlama, Daktilo, Otel ve lokanta hizmetleri, Turizm ve çevre incelemeleri, Turizm Rehberliği,” (1974)

“Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları öğretim programlarının; çevrenin ve iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun olarak ve sürekli bir şekilde geliştirilmesi;”(1988)

“Meslek liselerinin öğretim programlarının yeniden gözden geçirilmesi; bir sistem içinde genel kültür derslerinin sayısı ve saatlerinin dengelenmesi,” (1988)

“Meslek Yüksekokullarının müfredatlarının, buldukları yörenin ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına göre düzenlenerek “Yöresel Meslek Okulları” (Community College) olarak düzenlenmesi;”(1988)

“Yaşam boyu öğrenme, eğitimde hareketlilik, AB ülkelerindeki örnekler de dikkate alınarak Türkiye’de mesleki yüksek öğretimin örgütsel yapısı ve öğretim programları yönünden öğrenci akışına imkân verecek bir düzenleme yapılmalıdır.” (2006)

“Genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki dersler ve haftalık ders saati sayısı azaltılmalı, tenefüs süreleri artırılmalı, ayrıca mesleki ve teknik ortaöğretimde uygulama derslerine daha fazla ağırlık verilmelidir.”(2010)

Yöntem geliştirme kategorisinde, ders kitabı yazımı, mesleki derslerin ders saatlerinin artırılması, uygulamalı meslek dersleri verilmesi, toplum ihtiyaçlarına

göre mesleki eğitimin yaygınlaştırılması konu başlıkları bulunmaktadır. Turizm amaçlı yöntem geliştirme çalışmalarında ise 1988 yılında otelcilik ve turizm meslek liseleri mezunlarının üniversiteye geçişlerini sağlamak üzere “mesleğe yatkınlık testi” öğrenci alınması olmuştur:

“Mesleki ve teknik okullar için ayrı kitap yazılması” (1943)

“Sanat, ticaret okulları programlarının iş hayatına uyacak biçimde düzenlenmesi” bu okullarda atölye ders saatlerinin artırılıp kültür derslerinin azaltılması” (1946)

“Ticaret liselerinde öğrencilere daha fazla uygulamalı meslek bilgisi verilmesi” (1957)

“Fertlerin, ailelerin, toplumun ve memleketin ihtiyacına göre mesleki eğitimin verilmesi” (1957)

“Ticaret ortaokullarının ve ticaret liseleri bünyesindeki 1. devrelerin klasik ortaokullara denkliği sağlanması” (1957)

“Mesleki ve teknik okullarda liselere girişte öğrencinin ilkokuldan itibaren göstermiş olduğu alâka ve kabiliyet dikkate alınması” (1962)

“Nüfusu az olan yerlerde, ortaokuldan sonraki mesleki ve genel öğretim kurumlarının, aynı çatı altında toplanan çok gayeli bir okul olarak kurulmasının uygun olması” (1962)

“Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri ile Sanat Eğitimi ve Kız Sanat Eğitimi Yüksekokullarına; Kız Meslek, Endüstri Meslek, Teknik, Ticaret, Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ile diğer meslek liseleri mezunlarından ÖSS ve Mesleğe Yatkınlık Testi ile öğrenci alınması” (1988).

“Mesleki ve teknik eğitimde verilecek kurslarda usta öğretici ve uzmanlardan da yararlanılması” (2010)

Süreç iyileştirme kategorisinde, kurumlardaki araç, gereç ve donanım ihtiyaçlarının çağdaş teknolojiye uygun olarak yenilenmesi, geliştirilmesi, tamamlayıcı eğitimlerle desteklenmesi, mesleki becerileri yükseltebilecek teknik derslerin artırılması, illerde mesleki danışma birimleri kurularak ve iş çevrelerinin beklentileri doğrultusunda eleman yetiştirilmesine yönelik kararlar öne çıkmıştır. Turizm eğitimi bağlamında süreç iyileştirme kategorisinde öngörülen ve 2010 yılında alınan kararda ise yeni kurulan turizm fakültesi mezunlarının mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için pedagojik formasyon eğitimini alması olmuştur:

“Mesleki teknik ve genel yaygın eğitim görevleri, hem çok amaçlı okulların hem de mesleki ve teknik okulların görevleri arasında alınarak örgün ve yaygın eğitim türlerini, birlikte ve birbirlerini tamamlayıcı nitelikte yürütülmesi” (1981)

“Mesleki teknik ortaöğretim ve halk eğitim merkezlerinin, özel eğitim okullarının 3308 Sayılı Kanunun getirdiği yeni yapılaşmayı gerçekleştirmek ve buna paralel olarak yapılan program değişikliklerinin ortaya çıkarttığı ihtiyaçları karşılamak üzere bu kurumlardaki araç, gereç ve donanım ihtiyaçlarının çağdaş teknolojiye uygun olarak yenilenmesi ve geliştirilmesi” (1988)

“Öğrencilerin mesleki ve teknik becerilerinin geliştirilmesine yönelik meslek derslerinin artırılması” (1988)

“Mesleki ve teknik eğitimde sistem bütünlüğü esasına dayalı eklemli (modüler) eğitim programları uygulanmalı, alan ve dal eğitimine önem verilmesi (1996)

“Mesleki eğitim gören öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetleri ile iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli mesleki eğitim programlarına yönlendirilmeleri için illerde Meslek Danışma Birimleri kurulması” (1999)

“Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için, yeni kurulan turizm fakültesi, sanat ve tasarım fakültesi ile teknoloji fakültesi öğrencileri ile çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü öğrencilerinin YÖK’ün belirlediği kriterler çerçevesinde pedagojik formasyon eğitimi almaları sağlanmalı, çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmen ihtiyacı için sağlık bilimleri fakülteleri bünyesinde bir bölüm açılmalı, bu fakülteler dışında kalan alanlarda, öğretmen ihtiyacı eğitim fakülteleri tarafından karşılanması” (2010)

“Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında atölyeler modüler sisteme uygun hâle getirilmesi” (2010)

“Mesleki ve teknik ortaöğretime erişimi artırmak amacıyla 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu gereği öğrencilere ödenmesi gereken ücretin, yurt genelinde (yaşına uygun asgari ücretin % 30’dan az olmamak üzere) kamu ve özel sektörde uygulanmasında karşılaşılan sorunlar giderilmeli, işletmelerde beceri eğitimi yapan öğrencilerin sosyal güvenlik hakları iyileştirilmesi (2010)

“Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili öğretim dairelerinin tek çatı altında birleştirilmesi için çalışmalar yapılması” (2010)

Sektörel işbirliği bağlamında tarım, endüstri ve hizmet sektörü ile işbirliği, bölgesel ihtiyaçlara göre sektöre yakın mekânlarda mesleki eğitim kampüsleri öngörülmüştür:

“Kurumların eğitim insan gücü istihdam ilişkileri çerçevesinde tarım, endüstri ve hizmet sektörleri ile gerekli iş birliğinin sağlanması” (1988)

“Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında; okul, alan ve bölümler işgücü piyasası, ihtiyaç analizi sonuçları ve bölgesel ihtiyaçlara göre sektöre yakın mekânlarda, mesleki eğitim kampüsleri şeklinde açılmalı, okulların yönetimi ayrı ayrı olmalı, yemekhane, kantin, laboratuvar, atölye, sosyal tesisler, kütüphane vb. fiziki yapılar daha verimli ve etkili biçimde kullanılması” (2010)

Mesleki ahlak geliştirme kategorisinde, mesleki ve teknik okullar için iş ahlakının gerektirdiği niteliklerin kazandırılması arzulanmıştır:

“Okullarda ahlâk terbiyesinin geliştirilmesi: İlk ve orta dereceli okullarda bu prensiplerin gerçekleşmesini sağlayacak tedbirlerin düşünülmesi mesleki ve teknik okullarda ayrı prensiplerin iş ahlâkına da tatbiki,” (1943)

Yükseköğretime geçiş kategorisinde, mesleki ve teknik eğitimin gelişimi için yüksek öğretime geçiş kolaylığı sağlanmasının önemine dikkat çekilmiştir. Mezunlara kendi alanlarındaki yükseköğretim programlarına geçişte ek puan verilmesi gündeme taşınmıştır.

“Mesleki ve teknik öğretim kurumlarımızda yetişen üstün kabiliyetli öğrencilere, başka bir okulun düzeninden geçmeğe zorlanmaksızın, yüksek öğrenim imkânı vermekle mesleki ve teknik eğitimin gelişmesine ve yayılmasına büyük ölçüde hizmet edecektir.” (1962)

“Mesleki ve Teknik Lise mezunlarının, öncelikle okullarında takip ettikleri programlara uygun yükseköğretim kurumlarına girişlerinin sağlanması.” (1988)

“Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri için ÖSS akademik ve mesleki alanda yapılmalı, öğrenciler alanı ile ilgili yükseköğretim kurumlarına yerleştirilirken sonuçlar birlikte değerlendirilmeli, mezunların kendi alanlarındaki yükseköğretim programları yeniden belirlenerek yüksek öğretime geçişte ek puan verilmelidir.” (2010)

Bilinç oluşturma bağlamında öğrencilerin meslek okullarına yönlendirilmesi, ülkenin ekonomik ve endüstriyel yaşamına uygun araç ve metotların kazandırılması, yaygın eğitim konusunda yerel halkın bi-

linçlendirilmesi ve mesleklerin öğrencilere tanıtılması öne çıkan konular olmuştur. Turizm bağlamında 1957 yılında alınan kararla iç ve dış turizm konusu ve bu konuda öğrencileri bilinçlendirmenin önemi gündeme taşınmıştır:

“Öğrencilerin hayata atılımları, meslek okullarına gitmeleri, liseye devam etmeleri hâllerinde kendilerine gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılması,” (1949)

“VI. Maarif Şûrası'nın mesleki ve teknik öğretim ile halk eğitimi mevzularının görüşülmesine tahsis etmeyi faydalı bulduk. Mesleki ve teknik öğretimin dünya yüzündeki ehemmiyetine sayın şûra üyeleri her cephesi ile vakıftılar; bu konunun, asrın yeni vasıta ve metotlarından faydalanan memleketimizin ekonomik ve endüstriyel hayatıyla ne kadar sıkı bir şekilde alakalı olduğunu da takdir etmektedirler,” (1957)

“İç ve dış turizm bilgisi verilmesi,” (1957)

“Halkın yaygın eğitime katılımı hususunda motivasyonu sağlanmalıdır.” (1990)

“Sekizinci sınıflarda meslekleri tanıma ve yöneltmeye ağırlık verilmeli, öğrenciye en uygun olduğu düşünülen alan konusunda; öğrencinin kişisel dosyasındaki bilgiler, öğretmen değerlendirmesi, başarı notları dikkate alınarak, oluşturulacak tavsiye kararı ilköğretim dönemi sonunda öğrenci ve velisine bildirilmelidir.” (1999).

Yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında mevcut mesleki okulların sahip olduğu imkanların kullanılarak yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesi benimsenmiştir:

“Örgün eğitim kurumlarındaki mevcut olanakların yaygın eğitim amacıyla harekete geçirilmesi” (1981)

“Halkın yaygın eğitime katılımı hususunda motivasyonun sağlanması” (1990)

Tablo 4. Milli Eğitim Şurası Kararlarına Mesleki Eğitimin Gelişimine Tarihsel Yaklaşım

	1939	1943	1946	1949	1953	1957	1962	1970	1974	1981	1982	1988	1990	1993	1996	1999	2006	2010	Toplam
Müfredat Geliştirme	1		1				1	1	1			3					1	1	10
Yöntem Geliştirme		1	1			3	2					1						1	9
Süreç İyileştirme										1		2			1	1		4	9
Bilinç Oluşturma				1		2										1			4
Yüksek Öğrenime Geçiş							1					1					1	1	4
Sektörel İşbirliği												1						1	2
Yaygın Eğitim										1			1						2
Mesleki Ahlak		1																	1
Kadın İstihdamı																1			1
Girişimciliği Teşvik																		1	1
Toplam	1	2	2	1	-	5	4	1	1	2	-	8	1	-	1	3	2	9	43

“Örgün, yaygın ve açık öğretim sisteminde genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları arasında bütün sınıflarda yatay ve dikey geçişlerin yapılmasına imkân sağlanması” (2010)

Kadın istihdamı kapsamında tüm milli eğitim şurası kararlarında tek karar 1990 yılında alınmış ve bu kararda mesleki eğitim programlarında kadın istihdam oranının artırılması teklif edilmiştir:

“Mesleki eğitim programlarında ve buna dayalı iş alanlarında, mevcut iş gücünün ekonomiyeye kazandırılmasında eğitim bir bütün olarak algılanmalı, üretim içinde kadınların istihdamına ağırlık verilmesi” (1999)

Girişimciliğe teşvik, kadın istihdamı kategorisinde olduğu gibi mesleki eğitime yönelik tek bir niş kararın alındığı bir şura olmuştur. Bu kararın özünde mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının kendi işlerini kurması ve üretime katkı sağlamaları amaçlanmıştır:

“Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu mezunlarına uzun vadeli faizsiz işletme kredisi verilmesi ile ilgili düzenlemeler yapılması” (2010)

Milli Eğitim Şurası kararlarını tarihsel bir perspektifte incelediğimizde, Türkiye’de 1946 yılında gerçekleştirilen 3. Milli Eğitim Şurası ve 1957 yılında gerçekleştirilen 6. Milli Eğitim Şurası çalışmalarının ağırlık merkezini mesleki ve teknik eğitim oluşturmuştur. Mesleki eğitim kapsamında 3. Milli Eğitim Şurası (1953), 11. Milli Eğitim Şurası (1982) ve 14. Milli Eğitim Şurası (1993), mesleki ve teknik eğitim alanında hiçbir kararın alınmadığı şuralar olmuştur. Mesleki eğitim kapsamında en çok karar alınan şuralar 2010 (9 karar) ve 1988 (8 karar) yıllarındaki şuralar olmuştur. Bununla birlikte tarihsel olarak 1957 (5 karar), 1962 (4 karar) ve 1999 (3 karar) yıllarında gerçekleştirilen şuralar, mesleki eğitimde öne çıkan diğer şuralar olmuştur.

Tarihsel perspektifte, Türkiye’de mesleki eğitimin geliştirilmesinin önemi defalarca fark edilmiş olmasına rağmen şuralarda bütünlük arz eden bir program kendisine yer bulamamıştır. Mesleki eğitime yönelik tutarlı bir politikanın olmaması ve çok yönlülük eksikliği bu durumun temel nedenleri olarak görülebilir.

Deniz (2001) tarafından yapılan çalışmada, Milli Eğitim Şura’ların yaklaşık %65’inde mesleki teknik eğitim ağırlıklı bir eğitim yapılanması yönünde kararlar alınmasına karşın, bu kararların yaşama geçirilemediği, bu durumun temel nedeni olarak da mesleki teknik öğretim okullarını bitiren öğrencilerin ve ailelerinin beklentilerini karşılayan bir işe girememeleri ve bu nedenle üniversiteye girişte daha şanslı olabileceklerini düşündükleri genel liselere yönelmeleri olarak gösterilmiştir.

Erturgut & Soyşekerci (2010) ise mesleki ve teknik eğitim gören öğrencilerin çoğunluğunun meslek okulu okuma konusunda mutlu olmadıklarını, duygusal tükenmişlik yaşadıklarını ve gelecek hakkında istihdam endişeleri taşıdıkları öne çıkarmıştır. Bu sonuçlar göstermektedir ki Türkiye’de mesleki eğitime yönelik geliştirilen politikalar yetersizdir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Mesleki eğitim ve mesleki eğitimin bir alt dalı olan turizm eğitiminin Milli Eğitim Şurası kararlarında içerik analizi kullanarak incelendiği bu çalışmada, Türkiye’de ulusal bir eğitim ve öğretim stratejisi için çalışmalar yapan kamu kurumlarına turizm eğitimi düzeyinde ve tavsiye boyutunda katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Araştırma sonuçları göstermiştir ki Milli Eğitim Şurası kararlarında turizm eğitime yönelik bilinç oluşturma, müfredat geliştirme ve süreç iyileştirme kategorilerinde, beş şurada kararlar alınmıştır. Turizm eğitimine yönelik ilk karar, bilinç oluşturma kategorisinde 1957 yılında öğrencilerin iç ve dış turizm konusunda bilinçlendirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. İkinci çalışma kararı ise 1970 yılında otelcilik ve turizm yöneltme sınıfı açılması, üçüncü çalışma kararı 1974 yılında Otel ve Lokanta Hizmetleri, Turizm ve Çevre İncelemeleri ve Turizm Rehberliği dersleri seçmeli derslerin uygulanmasını öngören müfredat geliştirme kategorisinde kendisine yer bulmuştur. Dördüncü karar, yüksek öğrenime geçiş kategorisinde 1988 yılında otelcilik ve turizm meslek liseleri mezunlarının üniversiteye geçişlerini sağlamak üzere mesleğe yakınlık testi uygulamasının başlatılmasını öngörmüştür. Beşinci karar ise süreç iyileştirme kategorisinde 2010 yılında yeni kurulan turizm fakültesi mezunlarının mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için pedagojik formasyon eğitimine kabul edilmesi hakkında olmuştur.

Uygulamalı bir bilim dalı olan eğitimde hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutları arasında dinamik ilişkilere dayalı bir eğitim programı geliştirme süreci izlenmek ve eğitim problemlerine masa başında ve kağıt üzerinde değil, problemin kaynağında yani okulda ya da eğitim sisteminin bütününde çözüm aramak olmalıdır (Demirel, 2007). Mesleki eğitimin önemli bir alt bileşenini oluşturan turizm eğitimi, bir ekonomik kalkınma aracı olarak görülen turizm sektörünün genişleyen yapısı ile önem kazanmıştır. Her geçen gün artan seyahat etme eğilimi ve turist sayısı, turizm eğitimine olan gereksinimi artırır hale getirmiştir. Emek yoğun ağırlıklı bir sektör olan turizmde, kaliteli turistik hizmetler sunabilme ve yoğun rekabet ortamında mücadele edebilmenin yolu,

nitelikli personele sahip olabilmektir (Zagonari, 2009). Bu kapsamda tüm devletler eğitimlerinin kalitesini yükseltecek politikalara yönelmelidir. Özellikle eğitimde başarının ana kriteri aynı noktaya odaklanmak ve aynı ritmi yakalayabilmektir. Aksi takdirde eğitim politikasında farklı uygulamalarla hareket etmek, eğitim başarısını düşürebilir.

Bu araştırma ile turizm eğitime yönelik tüm politik kararların önceki çalışmalarla bir bütünlük olarak yürütülmesine ve günlük popülist yaklaşımlardan uzak durulmasının önemine dikkat çekilmektedir. Eğitim bağlamında alınan kararların, geçmiş kararlarla bütünlük yürütülmesi ve bu kapsamda eğitim amaçlı kararların yeniden incelenmesinin gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Küreselleşen dünyada turizm sektörünün değişen talep yapısına cevap verebilmek için farklı çevrelerin politikalarından etkilenmeyen ve sistem yaklaşımını öngören bir eğitim politikası benimsenmelidir. Bu durum, uygulama kalite standartlarını yükseltme ve küresel turizm pazarında rekabet avantajı kazandırabilecek canlı ve esnek işgücü gelişimine katkı sağlama boyutunda oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, O. K. (1991). *Türkiye'de Turizm Eğitimi ve Etkinliği*. Ankara: Milli Prodüktive Merkezi Yayınları.

Akçay, R., C. (2006). *Türk Eğitim Sistemi*. Ankara.

Aydemir, B. (2008). Türkiye'de Turizm Eğitimi: Kültür ve Turizm Bakanlığı Örneği. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.

Ayikoru, M., Tribe, J. & Airey, D. (2009). Reading tourism education: Neoliberalism unveiled. *Annals of Tourism Research*, 36(2), 191-221.

Baker, K. (2008). Kerala's strategy for tourism growth: A Southern approach to development and poverty alleviation. In: P. M. Burns and M. Novelli (Eds.), *Tourism Development: Growth, Myths and Inequalities*. (p.192-216). Oxford: CABI.

Bethencourt, M. & Morillo, M. C. (2010). Tourism product: Conceptualisation and characteristics. In: F. M. Diaz-Perez (Ed.), *Competitive Strategies and Policies for Tourism Destinations: Quality, Innovation and Promotion*. (p.1-19). Oxford: Nova Science Publishers.

Boylu, Y. (2002). Türkiye'deki Örgün Turizm Eğitiminin Sistematik Olmayan Bir Açından Değerlendirilmesi. *DAÜ Turizm Araştırmaları Dergisi*, KKTC, 63-78.

Dağdeviren, A. (2007). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Ders Programlarının Fonksiyonel Açından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pagem A Yayıncılık.

Deniz, M. (2001). Millî Eğitim Şûralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Ergün, M. (2000). Medreseden Mektebe Osmanlı Eğitim Sistemindeki Değişme. *Yeni Türkiye*, (32), 735-753.

Erturgut, R. & Soyşekerci, S. (2010). An empirical analysis on burnout levels among second year vocational schools students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1399-1404.

Gürdal, M. (2002). Türkiye'de Mesleki Turizm Eğitiminin Yapısal Analizi, Okullaşma-Eğitimin Kalitesi-Staj-İstihdam Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, Ankara, 391-400.

Hacıoğlu, N. (1985). *Turizm Eğitimi*, Balıkesir.

İnce, M. T. (2002). Ortaöğretim Düzeyinde Örgün Turizm Eğitimi ve 4702 Sayılı Yasanın Getirdiği Yenilikler. *Turizm Eğitimi Konferansı*, Ankara: Turizm Bakanlığı Yayınları.

Karmel, T. (2010). An Overview of Vocational Education and Training. *International Encyclopedia of Education*, 229-239.

Karaağaçlı, M. (2002). *Mesleki Eğitim ve Teknoloji Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kızılırmak, İ. (2000). Meslek Yüksekokulları Turizm ve Otelcilik Programlarının Günümüz Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, (147), 54-60.

Mayaka M, & Akama S. J. (2007). Systems approach to tourism training and education: The Kenyan case study. *Tourism Management*, (28), 298-306.

Moodie, G. (2002) Identifying Vocational Education and Training. *In Journal of Vocational Education and Training*, 54(2), 249-266.

Olalı, H. (1982). *Turizm Politikası ve Planlaması*. İzmir.

Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*. Detay Yayıncılık: Ankara.

Şahin, İ. & Fındık, T. (2008). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 65-86.

Yılmaz, H. (2007). *Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Finansman Yapısı ve Politika Önerileri*. Türkönfed: İstanbul.

Zagonari, F. (2009). Balancing Tourism Education and Training. *International Journal of Hospitality Management*, (28), 2-9.

Extensive Summary

IDEATIONAL STRUCTURE OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE DECISIONS OF THE NATIONAL EDUCATION COUNCIL AND TOURISM EDUCATION

Nurettin AYAZ*

Abstract

This study aims to evaluate the development of tourism education within the context of ideational structure of vocational education in Turkey. By using the decisions of the National Education Council, it deals with the developments related to vocational education from a chronological and systematic perspective and tries to determine the breaking points. The study analyzes the development of vocational education with a historical perspective and by using the content analysis method. The findings show that there is no systematic coherence in decisions related to vocational education and that there are only five councils that have decided on tourism vocational education. We hope to guide the future National Education Councils for a more systematic and coherent perspective.

Key Words: National Education Council, vocational education, tourism education, content analysis.

Introduction

Tourism, which is a mechanism to maintain economic development and decrease poverty has evolved into an important sector supported by national and international institutions (Baker, 2008). This sector, which is associated with employment and economic development has important contributions to infrastructure development, complementing other economic sectors, supplementing dialogue between states, decreasing ethnic, politic, religious and socio-cultural barriers, protection of historical heritage, raising awareness about cultural differences and increasing educational levels (Bethencourt & Morillo, 2010). Within this context, most of the governments around the world have dealt with tourism in their programs in order to develop tourism and benefit from the socio-economic and socio-cultural contributions of the sector. One dimension of tourism that has found its place in government programs has been the tourism education works, which aim to meet the skilled workforce demanded by the sector.

*Karabük University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, E-mail: nurettinayaz@karabuk.edu.tr

This study aims to reveal the development of the tourism education in Turkey in a systematic and comprehensive manner and to provide the opportunity to discuss the development of tourism education from a wider perspective. In order to realize this aim, the study analyzes the decisions of the National Education Councils and uses content analysis and historical approach to reveal the developments about tourism education in a chronological and systematic way.

Methodology

This study has been conducted in two steps, namely, the literature review and the document analysis. Secondary resources have been derived from the relevant literature. On the other hand, primary resources, namely the decisions of the National Education Councils, have been analyzed by using the content analysis method and from a historical perspective.

The literature suggests that content analysis is a process that is composed of the following steps: finding the research questions, determining the samples, determining the categories to be used, coding, and reliability and validity studies (Harris, 2001). The research question of this study has been the following one:

What is the pattern of development of tourism education within the context of the vocational education as stated in National Education Council decisions?

The universe of the study consists of the education planning works conducted in Turkey between 1939 and 2013. The unit of analysis is the decisions of the National Education Council. Thematic codes include tourism, accommodation, tourist, visitor, destination, education, vocational education, trading education, technical education and tourism education. 128 expressions, which consisted of at least one the above-mentioned codes have been found in the council decisions. In order to re-code the expressions by different researchers, the expressions have been categorized into ten categories, including "curriculum development", "method development", "process improvement", "sectoral cooperation", "professional ethics", "transition to higher education", "raising awareness", "mass education", "women employment" and "entrepreneurship promotion". Cohen's Kappa analysis has been used to assess the reliability and validity of the data and the analysis showed that the data was highly reliable and valid (Kappa=0,91; $p < 0,001$).

Structural analysis of the curriculum development decisions shows that these decisions were mostly about the development of the regulations and the education

programs. The first council decision on tourism curriculum development occurred in 1970 with the opening of the lecture on "hotel management and tourism". In 1974, lectures such as hotel and restaurant services, tourism and environment analysis, and tourist guiding have been introduced as elective courses.

Lecture book writing, increase in the hours of the vocational lectures, introduction of applied vocational lectures and the extension of the vocational education according to the needs of the society have been the subjects of the method development category. First method development work specifically dealing with tourism took place in 1988 with the introduction of the "inclination to the profession test" in order to maintain the transition of the graduates of the hotel management and tourism vocation high school graduates to higher educational institutions.

Improvement of the tools and equipment, supplementary education, increase in the number of technical lectures that will contribute to professional skills, and education of the professional workforce according to the demands of the local enterprises by forming professional consultancy units in provinces were the decisions in the category of process improvement. The Council decided in 2010 within the context of process improvement in tourism education that the graduates of the newly formed tourism faculties would be eligible to receive pedagogical formation education in order to meet the teacher demand of the vocational and technical secondary schools.

Direction of the students towards the vocational schools, achievement of tools and methods that are suitable with the economic and industrial demands of the country, raising public awareness about the importance of mass education, and promotion of professions to the students have been the subjects that have been decided upon within the context of raising awareness. In 1957, the subjects of national and international tourism and raising student awareness about tourism have been decided upon within the context of tourism.

Conclusion

This study, which used content analysis in order to analyze the decisions of the National Education Councils on vocational education and tourism education, aimed to provide suggestions for tourism education to the institutions working on national education strategies in Turkey

The findings of this study show that only five councils took decisions on tourism education and these decisions belonged to the categories of raising

awareness, curriculum development and process improvement. The first decision on tourism education was taken in 1957 with the decision to increase student awareness about the importance of national and international tourism. The second decision was taken in 1970 on the introduction of lectures on hotel management and tourism direction. The third decision, which was related with the curriculum development category was taken in 1974 with the introduction of lectures on hotel and restaurant services, tourism and environment analysis, and tourist guiding. The fourth decision in 1988, which belonged to the transition to higher education category, was about the “inclination to the profession test” in order to maintain the transition of the graduates of the hotel management and tourism vocation high school graduates to higher educational institutions. Finally, the fifth decision in 2010, which belonged to the process improvement category, was that the graduates of the newly formed tourism faculties would be eligible to receive pedagogical formation education in order to meet the teacher demand of the vocational and technical secondary schools.

It is essential for education as an applied science that the improvement of the education program should be based on the dynamic relation between the aim, content, education process and evaluation dimensions. Besides, the solution to the education problems should be searched in the schools or by analyzing the education system rather than attempting to provide theoretical solutions (Demirel, 2007). Tourism education as a dimension of the vocational education has gained importance with the increasing importance of the tourism sector. Increasing number of visitors and the travels increased the demand for tourism education. Given the fact that the tourism sector is a labor-intensive one, education of skilled workforce is crucial in order to provide high-quality tourism service and to maintain competitive advantage (Zagonari, 2009). These should lead the governments to increase the quality of tourism education. The main criteria for the improvement of the quality of education is focusing rhythm. Otherwise, different rhythms in education policies will result with the decrease of educational success.

This study underlines the importance of the integrity between the policy decisions on tourism education. Besides, we believe that populist tendencies on education policies should be avoided of. Hence, decisions on education should be integrated to the prior decisions and these decisions should be re-evaluated. A systemic education policy that is not under the pressures of conflicting interest groups is crucial in order to meet the demands of the tourism sector in our global world. This attitude will contribute

to the increase in the quality of services and to the education of a professional workforce that will provide competitive advantage in the global tourism market.

